

provincie limburg

Limburgs
Parlement

Concept Notulen Statencommissie Leefomgeving (LEO) van 23 januari 2026

Inhoudsopgave

Presentiellijst		3
1	Opening, mededelingen voorzitter, inventarisatie rondvraag/mondelinge mededelingen portefeuillehouder/actualiteiten IPO en vaststelling agenda	5
2	Spreekrecht externen	6
3	Notulen	6
4	Overzicht aanbevelingen, moties en toezeggingen	6
5	Voorraadagenda	6
6	Lijst (AVG) ingekomen stukken en (AVG) uitnodigingen	6
7	LANDELIJK GEBIED	7
7.1	Sonderend stuk inzake plan van aanpak verbetering natuurcompensatie, brief GS van 16-12-2025 (GS DOC-00861804)	7
7.2.1	Rondvraag	43
7.2.2	Mondelinge mededelingen portefeuillehouder	46
7.2.3	Actualiteiten IPO	46
8	RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	47
8.1.1	Rondvraag	47
8.1.2	Mondelinge mededelingen portefeuillehouder	48
8.1.3	Actualiteiten IPO	48
9	MILIEU, ENERGIE EN KLIMAAT	48
9.3	LUNCH	48
9.1	Statenvoorstel inzake toestemming tweede wijziging gemeenschappelijke regeling Regionale uitvoeringsdienst Limburg-Noord en zienswijze 1e ontwerp-begrotingswijziging 2026 Regionale uitvoeringsdienst Limburg-Noord, brief GS van 16-12-2025	48
9.2.1	Rondvraag	56
9.2.2	Mondelinge mededelingen portefeuillehouder	56
9.2.3	Actualiteiten IPO	56
10	REGIONALE BEREIKBAARHEID EN OV	57
10.1	Sonderend stuk inzake concessie openbaar vervoer na 2031 - besluit inzake verlenging, brief GS van 16-12-2025	57
10.2.1	Rondvraag	88
10.2.2	Mondelinge mededelingen portefeuillehouder	88
10.2.3	Actualiteiten IPO	88
11	Sluiting	88

Presentielijst van de leden van de commissie LEO voor de vergadering van 23 januari 2026

Voorzitter

Depondt-Olivers, mevrouw M.L.H.
Goossen, I.J.G.

Griffie

Birgelen-Droog, mevrouw L.G.M. van
Glabbeek, mevrouw C. van

Leden

Partij

Aanwezig:

Berghorst, mevrouw mr. A.	PvdA
Bloi MA, J.M.	VVD
Bosch, M. Th.	PVV
Boven, mevrouw ir. I.	Partij voor de Dieren
Franssen, R.F.R.P.	BBB
Hermans, L.J.	PVV
Hoks, F.J.R.	PVV
Huizing, J.	BBB
Ijpelaar, W.A.J.	CDA
Koopman M SEN, mevrouw S.N.	VVD
Kuiper, mevrouw L.Y.M.	SP
Loomans, ir. P.J.M.	Horizon
Maillé, S.	VVD
Mertens, mevrouw mr. K.G.M.	GroenLinks
Mülders, M.T.G.	GroenLinks
Nijenhuis, D.J.	BBB
Nijskens, H.L.M.	VVD
Schuuring BA, mevrouw E.A.	PvdA
Vaessen, L.A.P.	D66
Waajen-Crins, mevrouw drs. A.P.H.	CDA
Wesseling, mevrouw A.	D66
Wolters, mevrouw L.C.C.M.	PvdA
Wolters Gregório, J.	SP

Afwezig

--

Het College van Gedeputeerde Staten

Caldenberg, M. van
Faassen, L.
Kuntzelaers, J.J.M.

Burgercommissieleden

Beckers, N.J.H.T.	JA21
Beucken, L. van den	LOKAAL-LIMBURG
Erkamp, F.H.A.M.	50PLUS

Hendriks, J.M.G.H.
Huids, mevrouw R.C.E.M.
Loijer BSc, S.A.M. de
Roso, R.L.W.
Timmermans, H.A.M.
Ubbink, mevrouw M.

CDA
CDA
BBB
JA21
Partij voor de Dieren
SP

Overige aanwezigen

Agendapunt 7.1

De heer Janssen (namens SEVON)

Notulist

Het Notuleercentrum

1 Opening, mededelingen voorzitter, inventarisatie rondvraag/mondelinge mededelingen portefeuillehouder/actualiteiten IPO en vaststelling agenda

De voorzitter: Dan open ik bij deze de vergadering. De Griffie heeft als het goed is geteld. Wij hebben een quorum nodig van elf commissieleden. En die hebben wij – dat zie ik zo ook wel, zonder te tellen. Dat betekent dat wij kunnen starten. En dan beginnen wij bij het punt Mededelingen en andere aangelegenheden. U weet dat er van deze vergadering beeld- en geluidsopnames worden gemaakt. Ik zeg het nog maar even, voor wie aan de neus wil friemelen, de haren wil kammen of andere dingen wil doen, die dan voor de eeuwigheid worden bewaard. Dus mocht u dat willen doen, dan moet u misschien even naar hiernaast gaan. Wij gaan lunchen op een logisch moment in de agenda, maar we gaan uiterlijk om 13.00 uur lunchen. Dan weten we zeker dat u nog wat krijgt in het Prandium. Dan wil ik u ook nog even attenderen op de twee activiteiten die voor volgende week vrijdag zijn gepland: Contact met de Limburger. Daar heeft u via de mail van de Griffie al het een en ander over gekregen. Dat zijn dit keer een bezoek mee met het wegbeheer en een bezoek aan het Instituut voor Milieu, Mens en Mijnbouw, volgende week vrijdagmiddag. U moet zich daarvoor aanmelden en dat kan nog tot en met vandaag. Dus als u wilt gaan, graag even aanmelden. Want het aantal aanmeldingen is nog relatief beperkt tot op heden. Maar het zou jammer zijn als we het dan afblazen en u had toch willen gaan maar u was vergeten zich aan te melden. Dus graag dat nog even doen. En u kunt dat doen via de QR-code die u in Outlook vindt. Dan toch even over die koffieautomaat cum suis. U heeft gezien dat wij nieuwe koffieautomaten hebben. Los van of wij dat lekker vinden of niet, daar gaat deze discussie niet over, maar hij is nogal langzaam. En dat betekent dat als wij even drie minuten schorsen in een vergadering dat gelijk dertien minuten worden, omdat iedereen tegelijk koffie wil halen. Nou kunnen we een hele discussie gaan voeren over hoe we dat oplossen, maar we willen eens beginnen met een soort praktische variant. Ik stel dus ook voor dat wij bij wisseling van agendapunt in principe niet meer schorsen, maar dat u gewoon onder de vergadering, als u toe bent aan koffie, gewoon even een kopje koffie gaat halen. Mag ik even mijn verhaal afmaken, mijnheer Hermans? De vergadering is daar in ieder geval via de geluidsinstallatie te volgen en we gaan proberen te regelen om het scherm in de foyer ook zodanig in te stellen dat u het net als in het Statenrestaurant ook gewoon in de foyer kunt volgen. Dat betekent in ieder geval dat de vergaderingen in de logistiek iets logischer doorlopen. Het geeft iets meer geloop, maar dat is denk ik nog beter dan met zijn allen tien minuten in de rij staan voor de koffieautomaat. Mijnheer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik kan me nog de tijd herinneren dat er hier thermoskannen koffie stonden. Dus ik zie niet in waarom dat nu niet meer kan.

De voorzitter: Ja, ik snap die opmerking, die had ik zelf ook al gemaakt. Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ja voorzitter, even gewoon een procedurele vraag. We hebben natuurlijk, net zoals meerdere partijen, maar één woordvoerder tegelijkertijd zitten. Als wij dan een woordvoerderswissel moeten doen, moeten we alsnog schorsen. Moeten we dan zelf nog een schorsing aanvragen als we tussen agendapunten van woordvoerder willen wisselen?

De voorzitter: Nee, dat hoeft niet. Ik bied echt wel even ruimte om van woordvoerder te wisselen. Ik krijg ook nog even de tip van de Griffie mee: u kunt natuurlijk als u koffie gaat halen ook aan uw buurman of buurvrouw vragen: zal ik er een meenemen? Dat scheelt ook alweer wat geloop. Ja, het is een heel pragmatische oplossing. Ik snap de opmerking over de kannen; daar is de Griffie ook naar aan het kijken. Maar ja, dan komen we gelijk in het totale beleid van de hele Provincie. Ja, terecht; daar ga ik me nu maar even niet mee bemoeien. Dus laten we maar even kijken of we het op deze pragmatische manier kunnen oplossen, zodat u in elk geval uw dosis cafeïne of suiker kunt krijgen en

de vergadering wel gewoon door kan lopen. Want ik ben bang dat andere koffieautomaten ook niet zo heel veel sneller zullen zijn. Oké, dan gaan wij nu naar agendapunt ... Even kijken, eerst naar de rondvraag. U bent bij de nazending geïnformeerd over de rondvragen van de Partij voor de Dieren en de BBB bij agendapunt 7.2.1. En zijn er voor de commissie nog punten voor de rondvraag? Nee. Dan, u bent ook bij de nazending geïnformeerd over de IPO-vraag van de Partij van de Arbeid, bij agendapunt 9.2.3. En zijn er vanuit GS mondelinge mededelingen of andere zaken die u nodig aan de commissie kwijt wil/moet?

Gedeputeerde Faassen: Nee niet echt voorzitter, buiten dat: komende dinsdag is de AV IPO, een diner. Dus misschien dat als IPO-aanvulling nog als info.

De voorzitter: Oké. Dan stel ik voor dat we de agenda zo vaststellen zoals die voorligt. Ja?

2 Spreekrecht externen

De voorzitter: Dan ga ik naar agendapunt 2, het spreekrecht voor externen. Er heeft zich één inspreker gemeld, te weten de heer Janssen – die staat er al, maar even een momentje, mijnheer Janssen – namens SEVON, voor agendapunt 7.1, Het sonderend stuk inzake het plan van aanpak verbetering natuurcompensatie. En het inspreken gebeurt direct voorafgaand aan het betreffende agendapunt. En ik zal u zo meteen even tippen als u kunt plaatsnemen achter de kathedr.

3 Notulen

De voorzitter: Bij de notulen hebben wij geen opmerkingen van u ontvangen. Dus dat betekent dat wij de notulen kunnen vaststellen, lijkt mij zo. Ja? Voor de duidelijkheid, zowel die van 28-11 als die van 19-12-2025. Dan zijn die ook vastgesteld.

4 Overzicht aanbevelingen, moties en toezeggingen

De voorzitter: Het overzicht aanbevelingen, moties en toezeggingen. En het voorstel is aan u om de adviezen van de voorzitter voor afdoening over te nemen. Ik heb daar geen opmerkingen op ontvangen, dus dat zou betekenen dat wij die ongewijzigd kunnen vaststellen. Ik kijk even rond. Ja, dat is ook het geval.

5 Voorraadagenda

De voorzitter: Dan heeft u de Voorraadagenda gezien – de meest actuele versie. Dan kunt u voor het hele jaar zien wat u allemaal nog te wachten staat dit jaar. En als u dat wilt, kunt u dan ook op tijd beginnen met de voorbereiding en kunt ervan verzekerd zijn dat de Agendacommissie er alles aan doet om niet elke maand kriskras te gaan schuiven met al die stukken, maar daar ook een soort steady planning in te houden. En ook vooral voor u ervoor te zorgen dat die compleet is, zodat u niet verrast wordt met stukken die van links komen invliegen.

6 Lijst (AVG) ingekomen stukken en (AVG) uitnodigingen

De voorzitter: Dan ga ik naar de lijst ingekomen stukken. Die kunnen wij vaststellen, neem ik aan? Ja.

7 LANDELIJK GEBIED

7.1 Sonderend stuk inzake plan van aanpak verbetering natuurcompensatie, brief GS van 16-12-2025 (GS DOC-00861804)

De voorzitter: Dan gaan wij naar agendapunt 7 van de agenda: Landelijk Gebied. En we beginnen met 7.1 en dat is inderdaad het sonderende stuk inzake plan van aanpak verbetering natuurcompensatie. Even nog ter toelichting, ook voor degenen die niet in ... O ja, ik moet even de volgorde nog omdraaien. Ik ga toch eerst het spreekrecht doen van mijnheer Janssen. Ik wil u vragen om inderdaad daar achter de kathedraal plaats te nemen. Ik weet dat u over dit agendapunt gaat inspreken. En u kunt uzelf even introduceren lijkt me. En u weet: het is vijf minuten. Uw voorzitter is daar best een beetje streng op. En achteraf is er de mogelijkheid vanuit de commissie om technische vragen aan u te stellen. Aan u het woord.

De heer Janssen: Oké. Ja, dank u wel. Ik had een foto toegestuurd, misschien is die rondgestuurd, of misschien nog niet. Want dat is wel heel beeldend wat natuurcompensatie eigenlijk inhoudt ten opzichte van oud bos. En mijn vraag aan de voorzitter is of het mogelijk is dat we die op het scherm kunnen laten zien omdat dat eigenlijk het hele verhaal vertelt.

De voorzitter: Wij gaan even kijken of dat lukt.

De heer Janssen: Oké, en ondertussen vertel ik verder. Ja, dat is prima. En zoals misschien u bekend: SEVON is een stichting die de belangen behartigt van vleermuizen. En oud bos is zeer belangrijk als biotoop van sommige vleermuissoorten, zoals de bosvleermuis, *nyctalus leisleri*, en de bechsteins vleermuis komen enkel in oud bos voor. Dat is bos dat er altijd gestaan heeft en dat is bos dat, zoals in het Engels, *ancient forest* is. Dit soort bos is zeer belangrijk voor insectenfauna, paddenstoelen, alsmede het voorkomen van verschillende soorten plantensoorten. En dergelijk bos, als je dat kapt en je probeert het ergens anders weer terug te laten komen, dat lukt niet, dat is onmogelijk. Dus vandaar dat in dit sonderende stuk wij blij zijn dat hier notie van wordt gemaakt, want het is gewoon echt niet makkelijk om te vervangen. In de huidige plannen is het tot vier keer dat je moet compenseren. Dus stel, je kapt één hectare, dan moet je vier hectare nieuw bos maken. Maar die vier hectare bos staat in geen verhouding tot wat het aan waarde was. Daarnaast hebben we gemerkt in de Sterreboszaak, waar we ook bij de Raad van State hebben gestaan, dat compensatie als een soort van aflat wordt gezien. Je kan geld in een fonds stoppen en daarmee is je probleem opgelost. En naar ons idee is dat heel raar. Want enerzijds, met relatief weinig geld kun je dan veel doen. Dat geld is ook nog anders ... Ik zal anders eerst naar de foto gaan, dat is misschien het meest kenmerkende. Hier staat het Sterrebos vanuit het oosten gezien. Aan de linkerkant zien jullie Nedcar. en waar het kruis doorheen staat, dat is gekapt. Het kleine stukje aan de rechterkant van de lijn, dat bestaat nog. En om dit te compenseren moest dit vier keer allemaal ingeplant worden. Dit waren oude landbouwgebieden en die zijn heringeplant. Zoals jullie kunnen zien: het ziet er heel groot uit natuurlijk, dat komt door het groothoekeffect. Maar jullie kunnen wel inschatten dat dit gewoon veel minder van belang is voor vleermuizen, voor allerlei vogels, voor insecten, voor planten dan zo'n oud bosgebied waar bomen van 30 meter hoogte staan. Zoals gezegd, als je met geld je probleem kan afkopen, dan wordt het heel makkelijk om te zeggen: oké, we gaan daarvoor en we laten dat bos kappen. En daarmee verschuift ook de verantwoordelijkheid. Wat we gezien hebben, is dat voor een bedrijf het daarmee makkelijk is. En daarmee is de Provincie eigenlijk de pineut. Die krijgt het geld, moet het daarmee gaan doen. Maar er zit inflatie op grond, er zit inflatie op werk. Dus daarmee is de Provincie eigenlijk de dupe. Zo'n fonds klinkt als een goed idee, maar dat blijkt het niet te zijn. En daarnaast is er ook nog grond nodig, zoals jullie zien. Dit is veel meer grond dan dat natuurgebied

was of het oud bos. Maar ja, grond is schaars in Limburg. Dus de vraag is of dit een goed idee is om het op deze manier te regelen. En als laatste: in Nederland hebben alle Provincies met de rijksoverheid afgesproken om meer bos te krijgen. Ja, hiermee krijg je wel meer bos, maar goed, dit is niet echt bos. En het kappen van bos is dan ook de vraag of het slim is om dat te doen, als je al meer bos wil gaan creëren. Als laatste de conclusie. Het *nee, tenzij*-principe moet veel sterker worden bij oude bossen. Indien er een groot maatschappelijk belang is, dan moet de alternatievenafweging veel sterker worden, waarbij de compensatieopgave flink meer moet zijn dan het voorstel nu behelst. Hoe zorgt u als Provincie ervoor dat er niet nog een Sterrebos gekapt wordt? Is dat met deze beleidsaanpassing voorkomen? Bedankt dat we hier mochten inspreken.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Janssen. Als u nog heel even blijft staan kijk ik even of er vragen zijn vanuit de commissie. Mijnheer Roso eerst.

De heer Roso (JA21): Ja voorzitter, dank u wel, een vraag aan de spreker. We hebben in de periode 2019-2023 een zogeheten 1 miljoen bomenplan gehad. Volgens mij zijn er ook heel veel bomen geplant toen, meer dan dat er totaal gekapt zijn. Dus u geeft nu als een van de argumenten aan dat we meer bos zouden moeten creëren. Dat dat de afspraak is met de rijksoverheid. Maar volgens mij hebben we daar op die manier, toch al aan voldaan? Dus graag een reflectie daarop. Dat is één. En twee, als ik u goed begrijp, zegt u: luister, dit geval, die foto, dus de compensatie van het Sterrebos dat is geweest. Die zijn nog niet volgroeid, maar die nemen wel in oppervlakte toe. Dus aan de ene kant zegt u dan: laat het alsjeblieft staan. Maar aan de andere kant creëren we nu wel groei van die natuurgebieden. Dus graag ook een reflectie daarop.

De voorzitter: Mijnheer Janssen.

De heer Janssen: Als eerste, de laatste. Er vindt wel meer oppervlakte plaats, maar dit is absoluut geen oppervlakte versus kwaliteit. Je kan heel veel fast food eten, maar dat is misschien niet zo gezond als veel voedselrijker voedsel, als voorbeeld. Misschien een beetje een vreemde vergelijking, maar qua natuurwaarde heeft dit nog nauwelijks natuurwaarde de aankomende tien, twintig, dertig, veertig jaar. Voor vleermuizen bijvoorbeeld zijn er geen boomholtes die erin zitten. Dan zou je kunnen zeggen: ja goh, we kunnen kasten ophangen. Maar die kasten zijn niet zo geschikt als de boomholtes die er waren, omdat die heel andere klimatologische omstandigheden hebben. Schimmels en de planten die erin zitten voor insectenfauna, onder de grond en in de bomen zelf, zijn veel lager. Dus de biomassa, het staat in totaal geen verhouding. Dan op uw eerste vraag: ik denk dat het belangrijk is dat er meer bos komt, maar dat heeft heel veel tijd nodig. Als je het nu plant dan heet het wel bos misschien in de volksmond, maar dat is dan nog geen bos. Dat moet gewoon groeien en in waarde toenemen. Daarmee is het echt belangrijk om oud bos dát er was te laten staan. En daarnaast dat verder uit te breiden. Is dat een antwoord op uw vraag?

De voorzitter: Oké, helder. Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja dank u wel, voorzitter. We kunnen het straks nog wel hebben over het bomenplan versus de bossenstrategie. Want dat is inderdaad iets anders. Maar mijn vraag aan de spreker is: in een groot gedeelte van uw betoog klonk het eigenlijk alsof u best wel positief was, op het einde. Dus ik dacht, misschien goed om eventjes na te gaan: klopt het dat uw grootste boodschap aan ons eigenlijk is: let op die natuurwaarde? En dat je dat dus meeweegt als de vraag voorligt of je wel of niet wilt compenseren? Of heeft u eigenlijk andere punten waarvan u zegt: dat zou eigenlijk anders moeten in dit plan?

De voorzitter: Mijnheer Janssen.

De heer Janssen: Mijn grootste probleem is dat de compensatieopgave nog te laag is. Je kan niet maal vier – dat is echt te weinig. Het moet misschien wel maal twintig zijn. Als nu bosgrond € 3 kost, als je er industrie van maakt gaat de prijs 120-voudig worden. Maak het dan twintig keer zo hoog. Qua bedragen ben je er dan niet eens. En in waarde: ook al vermenigvuldig je het twintig keer, dan nog ben je er niet. Ja, het klinkt misschien als heel veel, maar zo is het gewoon.

De voorzitter: Ik kijk nog even rond. Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (BBB): Dank u, voorzitter. Dank u inspreker, voor uw betoog. Waar wij het over eens zijn is dat we staan voor kwaliteit. Daar willen we inderdaad voor staan. Maar in de reflectie, we kunnen twintig keer compenseren, we kunnen honderd keer compenseren, maar die ene hectare volgroeid bos kunnen wij nooit compenseren door nieuwe aanplant. Want het biotoop, de diverse kenmerken, de voedingskwaliteiten, de roots, die zijn er gewoon niet. Ook met jonge bomen zijn die er niet. Dus dit is even een kwestie van wat willen we. Willen we op termijn iets gecompenseerd hebben? Of willen we het oude behouden? Dat is de eerste vraag dan: wat moeten we ermee dan? Kijk, er zijn dingen, het Sterrebos ...

De voorzitter: Mijnheer Franssen, als ik u mag onderbreken, u moet een verhelderende vraag aan mijnheer Janssen stellen. Ik vind het een prachtig betoog, maar die moet u even voor uw inbreng bewaren, denk ik.

De heer Franssen (BBB): Dank u, voorzitter. Hoe ziet u het aantal hectare dat gecompenseerd wordt door het oude bos in nieuw bos terugkomen? Dus het oude bos, in dit geval het Sterrebos, in aantal hectare nieuwe aanplant? Je kunt het toch nooit met elkaar vergelijken. Hoe ziet u dat?

De voorzitter: Mijnheer Janssen.

De heer Janssen: Ik denk dat dat de conclusie was die ik gaf: doe het niet. En als het echt moet, dan zul je dus echt flink moeten compenseren, waarbij de huidige vier keer echt een doekje voor het bloeden is.

De voorzitter: Ik heb zo de indruk dat u het met elkaar eens bent. Dan dank ik de heer Janssen voor zijn inbreng. U kunt op de tribune plaatsnemen; u bent uiteraard van harte welkom om gewoon bij de vergadering te blijven. Dan even toch ter toelichting: bij de behandeling van het Statenvoorstel Onderzoek Natuurcompensatie is toegezegd om met een plan van aanpak te komen, waarin wordt ingegaan op de voorgenomen en al ingezette verbeteringen van natuurcompensatie, hoe deze zijn ingezet en uitgevoerd. Voordat wij aan de bespreking in de commissie beginnen, op verzoek van de Gedeputeerde die het kort even in drie zinnen wil toelichten. Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja voorzitter, het zijn er wat meer dan drie, als het mag. Maar even kort, op de eerste plaats dank mijnheer Janssen, voor het inspreken. En als de boomkweker in mij zijnde klinkt twintig keer mij als muziek in de oren – maar dat terzijde en niet ter zake doende, maar ik wil het toch gezegd hebben. Even ter verduidelijking waarom we hier vandaag zitten. Daar is namelijk nogal wat aan voorafgegaan als ik jullie eerlijk moet bekennen. Ik heb dat eens even op een rijtje gezet. En dat stond ook in het Statenvoorstel dat we in april behandeld hebben. Daar stond het al in. Er is een onderzoek gedaan door de Zuidelijke Rekenkamer in 2009 en 2012. Daar komen we van weg. Daar zijn al aanbevelingen gedaan. Daarop gevolgd zijn een aantal programma's. December 2022, het

vorige College, heeft het Provinciaal Natuurprogramma vastgesteld, omdat het oude afliep, en de Limburgse aanpak Bossen. Dat was nieuw omdat daar een opdracht vanuit het Rijk lag. Dat is niet onbelangrijk, omdat er een aantal zaken in het voorstel dat er nu ligt terugkomen, die gebaseerd zijn op wat toen besloten is. Verder hebben we dan ..., vanaf de Controlecommissie heeft de Statenonderzoeker een opdracht gegeven. Dat onderzoek is afgerond en dat verslag is ter info met de Staten behandeld op 11 april. Daarna hebben we een LEO-vergadering gehad op 25 april, waar het Statenvoorstel besproken is. En het Statenvoorstel is besproken in de Statenvergadering van 9 mei. Daar hebben we dus de aanbeveling en de opdracht gekregen. Volgens mij hebben we aan twee van de opdrachten voldaan, en dat is: met deze aanbeveling te komen plus een overzicht van de compensaties, wat achterin zit, en de staat daarvan. Dus volgens mij hebben we aan die voorwaarde voldaan. Dus we zijn een hele weg gekomen totdat we tot dit voorstel kwamen. Het komt van verschillende kanten, dus het is niet nu, maar er is al een langer traject doorlopen. Dus we hebben daar goed naar gekeken en we denken dat er een voorstel ligt dat evenwichtig is en dat ook voldoet aan de vragen die uit het verleden gekomen zijn. Dus dat wilde ik graag vooraf ... En het is aan jullie als commissie natuurlijk vandaag om ons aanbevelingen ..., uiteindelijk landen in de Omgevingsverordening, laat dat duidelijk zijn: dit is een plan van aanpak, maar de uiteindelijke wettelijke kaders worden vastgelegd in de Omgevingsverordening. En die komt nog een keer voorbij. Dat wilde ik graag vooraf nog een keer meedelen. En ik ben benieuwd naar jullie bevindingen en aanbevelingen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Ik begrijp dat vanaf 2009 ... In de tussentijd hadden die bomen al flink kunnen groeien, maar oké. Wij gaan zo meteen naar de commissiebehandeling. U wordt verzocht in uw bijdrage als het kan in te gaan op de sonderende vraag die het College u ook heeft voorgelegd. Er zijn dus suggesties te geven die betrokken kunnen worden bij de verdere uitwerking van het plan van aanpak. Wij doen dat in één termijn. En u heeft allemaal vijf minuten om op deze vraag en op dit onderwerp in te gaan. En ik begin halverwege mijn linkerkant, bij de heer Erkamp.

De heer Erkamp (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben als 50PLUS eigenlijk drie vragen. En de eerste vraag is: hoe wordt de boeteclausule gehandhaafd bij faillissement initiatiefnemer? Aangezien deze minder zekerheid geeft als een bankgarantie. Vraag twee: wanneer precies komt de online natuurcompensatiekaart beschikbaar? En bevat deze ... [onverstaanbaar] aan veldcontroles-resultaat per project? En vraag drie: wordt de verkenning rolverdeling gemeenten afgerond voor de Omgevingsverordening wijziging inspraak voor de Staten? Tot zo ver.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja dank, voorzitter. Dat was een heel korte voor mij. Dit sonderend stuk over natuurcompensatie bevat goede voorstellen om de wettelijke taak rondom natuurcompensatie en het beheer daarvan te verbeteren. Bijvoorbeeld het afschaffen van financiële compensatie, het verhogen van de kwaliteitstoeslag en het meenemen van de effecten van toenemend recreatief medegebruik. Ook het voorstel om de eisen voor het inrichtingsplan aan te vullen en te verduidelijken vinden wij positief. De Partij voor de Dieren vindt als beginsel dat de belangen van de natuur even zwaar zouden moeten wegen als de belangen van de initiatiefnemers om andere activiteiten in de natuur te laten plaatsvinden. En wat ons is opgevallen in dit stuk, is dat als je kijkt naar de uitwerking van de natuurcompensatie, dan staat daar bijvoorbeeld dat dat is om een 18 holes-golfbaan aan te leggen of een uitbreiding van een recreatiepark of een hangaar voor een zweefvliegclub neer te zetten. En het principe is dat het een zwaarwegend algemeen belang zou moeten zijn. En ik vroeg me toch af of het ook de bedoeling is om in de toekomst dat zwaarwegende

belang wat zwaarder te laten wegen van het algemeen belang. En het algemeen belang is dan ook de natuur, wat mij betreft. Waar wij ...

De voorzitter: Mevrouw Boven, momentje. Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ja voorzitter, even een concrete vraag. Als ze een loods moeten bouwen voor een zweefvliegtuigclub, zullen we die dan de volgende keer twee kilometer van de landingsbaan af leggen? Of hoe moet ik dat dan zien?

De voorzitter: Mevrouw Boven

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Nou, ik vind het omgekeerde: je moet gewoon niet aan het NNL komen. Zo min mogelijk. En sorry, maar een zweefvliegclub, dan heb je het over een aantal man die daar gebruik van maken. Dus u weegt dat belang zwaarder dan de natuur die daarvoor moet worden opgeheven. En daar denk ik dus anders over.

De voorzitter: Mijnheer Roso, vervolgvraag.

De heer Roso (JA21): Ja, vervolgvraag, want er wordt me iets in de mond gelegd wat ik niet zeg. Mijn vraag is heel specifiek. Want er zijn bepaalde situaties, bijvoorbeeld, u refereert aan een recreatiepark. Die zorgen voor het algemeen beter uiteindelijk voor hun natuur en de bomen die daar staan dan als dat niet zou gebeuren. Maar waar ik aan refereerde is: er is een zweefvliegclub – of maakt niet uit, vul een bedrijf in – vaak is het een reden dat dit zo gebeurd is dat ze geen andere optie hebben. Want als er een andere optie was geweest, wordt er een andere optie gekozen. En u zegt nu eigenlijk: dat is niet het geval. En zover ik de Provincie ken en de gemeenten ken zal dat altijd een soort laatste mogelijkheid zijn waarvan ze gebruikmaken. Dus ik zie dat heel anders dan u. En ik laat me niet in de mond leggen dat ik dat op die manier zwaarder laat wegen.

De voorzitter: Dat was een statement en geen vraag. Gaat u door, mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Nou, ik wil toch graag antwoord geven, als u het goed vindt, dat het dat niet van mijn tijd afgaat. Ik pak een ander voorbeeld. Het recreatiepark, dat is een economisch belang. En ik vind dus dat dat economisch belang, als je het hebt ten opzichte van het NNL of bijvoorbeeld een bos dat erachter ligt – en dat kan ik niet beoordelen in het stuk – dat het belang van het bos en het natuurbelang van zodanig algemeen belang is dat dat ten faveure gaat van het economisch belang van een uitbreiding van een recreatiepark. Dat was mijn antwoord. Wat ook in het stuk staat, is dat het de bedoeling is om te kijken naar of het beleggen van compensatieovereenkomsten bij gemeenten kan worden neergelegd. En wij vinden dat geen goed idee, omdat slechts af en toe een natuurcompensatieovereenkomst bij gemeenten langs zal gaan komen. En een gemeente kan onvoldoende ecologische en juridische kennis en capaciteit voor dit soort contracten in huis hebben, en bovendien hebben zij geen ecologische kennis over het totale NNL. In de aanbevelingen van de controlecommissie is gevraagd om een overzicht van de compensatiegebieden en de stand van zaken. In dit stuk wordt alleen gesproken over een indicator en een overzicht middels een kaart. Wij willen graag een concretere invulling van aanbevelingen 16.02 en 16.06, namelijk indicatoren voor alle relevante aspecten van natuurcompensatieprojecten, zo nodig gebaseerd op meetbare ecologische criteria en gekoppeld aan de doelstellingen van het compensatieplan. Want of je het kan vervangen, dat is voor een deel ook afhankelijk van wat je ervoor kapotmaakt. Wat betreft de aantallen controles: een aantal van drie, met vijf jaar tussenpoos, is wat ons betreft veel te weinig. Tijdens de aanleg en ...

De voorzitter: Mevrouw Boven, momentje. Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel, voorzitter. Mevrouw Boven, ik hoor u zojuist praten over ecologische kwaliteitsindicatoren. Heeft u het dan ook over succescriteria per natuurtipe?

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Nou, eerlijk gezegd niet. Want ik ga ervan uit dat de ambtenaren, de ecologen van hier, voldoende weten over wat daar geplant moet worden, wat succesvol kan zijn. En dat wil niet zeggen dat dat ook altijd daadwerkelijk zo is, daar staan ook een aantal oplossingen voor in dit verhaal. Maar ik ga ervan uit dat je voor dat soort dingen ... Daar kom ik zo ook op terug. Je maakt nu naar beste kunnen en ervaring een compensatieplan, alleen kan de werkelijkheid anders zijn. En soms heb je misschien ook iets niet goed ingeschat. En ik vind het belangrijk dat daar ook een Plan-Do-Check-Act-principe achter komt te hangen. En daar was ik bijna aan toegekomen. Ja? Nu weet ik alleen niet helemaal precies waar ik was. Volgens mij over het aantal controles en dat drie tot vijf jaar tussenpoos wat ons betreft veel te weinig is. Tijdens de aanleg en zeker ook in de eerste jaren moet daar veel meer bovenop worden gezeten, zodat bijsturing nog beperkt en minder ingrijpend kan zijn, en er ook snelle hercontroles als risico's of afwijkingen op het plan worden gezien. Daarnaast hopen we ook dat de controles uitgevoerd worden op meerdere dagen verdeeld over het jaar. In de acties staat dat een checklist voor de controle gebruikt gaat worden. Daarbij is het wenselijk om ook criteria en enige mate van standaardisatie door te voeren. Uit de bijlage lijken de beoordelingen verschillend te zijn en worden er veel verschillende woorden gebruikt voor wat dezelfde conclusie lijkt. Wenselijk is een Plan-Do-Check-Act in het proces om bevindingen of de risico's die worden gezien tijdens de controles te gebruiken om betere compensatieplannen te maken. Is er al zo'n Plan-Do-Check-Act-proces ingericht? En zo nee, kan dat er komen? De compensatie voor geluidscompensatie is een goede ontwikkeling. De ecologische onderbouwing om dan een kleiner oppervlak te compenseren is ecologisch en juridisch niet vanzelfsprekend. Je kunt verstoring elders niet zomaar afkopen met een kleiner oppervlak. In het stuk worden kwaliteitseisen vertaald naar extra oppervlakte, maar zijn er ook kwaliteitseisen voor de grootte van de bomen en planten die geplaatst moeten worden? Uit de terugkoppeling van de controles krijgen wij de indruk dat geplante bomen erg klein zijn en dat ze bovendien niet beschermd worden tegen vraat, terwijl een rooster eromheen veel had kunnen voorkomen. Of waarom geen grotere bomen plaatsen? En ik begrijp heel goed dat dat duurder is, maar ja, zo is dat nou eenmaal.

De voorzitter: Gaat u afronden, mevrouw Boven?

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): De belangrijkste opmerking is nog dat in de beantwoording op onze vragen is gesproken over dat als er berken ontstaan, dat dat een vervanging kan zijn voor de natuurcompensatie die er oorspronkelijk is bedoeld. En dat heeft ons echt heel erg verbaasd, omdat berken wat ons betreft een heel ander effect hebben, een ander natuureffect.

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, ik heb even tot het einde gewacht. U maakt eigenlijk een soort van tegenstelling tussen natuur en algemeen belang. Maar ik denk juist dat natuur algemeen belang is. Bent u dat met me eens? Dat is de eerste vraag. U zegt ook: het belang van de natuur is even belangrijk als het belang van de initiatiefnemer. Maar is dat niet juist afhankelijk van de plaats waar het gebeurt? Is het niet belangrijk – en volgens mij gaat het stuk daar juist om – om de

juiste dingen op de juiste plek te doen, en op de juiste plekken ook de natuur robuuster te maken en verbindingen te leggen? Maakt mijn verhaal het dan niet makkelijker?

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja dank u, voorzitter. Volgens mij heb ik in het begin gezegd dat juist natuur algemeen belang is. En het NNL is wat wij als een goede plek vinden voor onze natuur en dat er daardoor voldoende verbindingen ontstaan. Dus als je in dát stuk – want daar gaat dit over – andere activiteiten wilt uitvoeren, dan gaat dat dus ten koste van de goede plek van waar je natuur wilt aanleggen. En ik vind dat we daar heel erg zuinig op moeten zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Laat ik beginnen met ter ondersteuning van het betoog van mevrouw Boven misschien nog een verhelderende aanvulling. Waar mevrouw Boven inderdaad op doelde, en terecht, is: er mag niet gesneden worden ..., of de natuur mag niet verslechteren, het NNL mag niet verslechteren. Dat mag alleen maar als er sprake is van groot openbaar belang. Dus daarom terecht dat mevrouw Boven zei: het is dan raar om te zien dat er dan bijvoorbeeld golfbanen worden aangelegd. Hoezo zijn golfbanen van groot openbaar belang? Heel belangrijke verbindingswegen, ja, daar kunnen we waarschijnlijk dan nog wel inkomen, als dat ervoor zorgt dat heel veel kleine kernen op die manier ontlast worden.. Dán kan er sprake zijn van groot openbaar belang. Dus even ter verheldering van die discussie. En uiteraard sluit ik me graag aan bij het betoog van mevrouw Boven. Voorzitter, het is een goed stuk, dat bij de eerste lezing wel wat vragen opriep, maar die deels zijn weggenomen door de beantwoording van de technische vragen die de collega's hebben gesteld. Dus, dank daarvoor. En veel van de voorstellen moeten wel nog landen in de Omgevingsverordening. Dus wij zijn er nog niet, uiteraard. Het is goed dat de financiële compensatie eindelijk gaat vervallen, want het is natuurlijk de verantwoordelijkheid van degene die de natuur verstoort om ze ook weer te herstellen. En het is bizar dat wij die verantwoordelijkheid als vergunningverlener zouden moeten dragen. Het is ook goed dat de saldobenadering en de kleinschalige ingreep voor projecten die niet van groot openbaar belang zijn, komt te vervallen in kwetsbare bossen. Want in de kern mag je Natuurnetwerk niet aantasten. Dus dan is het goed dat die natuur, die moeilijk te herstellen is, ook beter beschermd wordt. Het is ook goed dat verdubbeling van de kwaliteitstoelage gaat worden vastgelegd in de Omgevingsverordening. Het is ook goed dat GS komt met een voorstel om de Omgevingsverordening aan te passen op het punt van de locatie van natuurcompensatie. Want kwaliteit en kwantiteit van het NNL mogen gewoon niet afnemen. We zijn ook blij met de suggestie dat aantasting van het NNL door intensieve vormen van medegebruik ook meegenomen gaan worden. Maar het is alleen nog niet duidelijk wat 'intensief medegebruik' dan wel is, dus dat moet wel nog verduidelijkt worden. We hebben ook nog wel een vraag over de rol van de gemeente. Want dat stukje in de nota riep vragen op, omdat de bevoegdheid over de natuurvergunning en het compensatiebeleid bij de Provincie ligt. Dus wat wordt dan bedoeld met: het overhevelen van de bevoegdheid van natuurcompensatieovereenkomst naar gemeenten, en wat zou dat concreet moeten inhouden? We stellen ons wel ook nog vragen bij de bankgarantie die gaat vervallen en de boeteclausule die daarvoor in de plaats zou moeten komen. Dat zijn in onze optiek toch wel twee verschillende zaken, dus we kunnen niet goed begrijpen waarom de ene in de plaats zou kunnen komen van de ander. Dan hebben we nog een vraag in verband met de realisatietermijn van de compensatie. De verordening zegt namelijk: tijdige compensatie moet plaatsvinden. Wat er onder verstaan wordt, staat in de bijlage van de verordening, namelijk: voor de start van de activiteit moet de compensatie geregeld zijn. Maar wanneer is dat eigenlijk? In welk deel van de procedure zitten we dan? En wat is realisatie? Wat is dan die realisatie? Wat houdt die eigenlijk concreet in?

Hoever zitten we dan al in de groei van de natuur? En zou het niet beter zijn om de compensatie eerst te voltooien voordat de natuur wordt aangetast? Tot slot nog een vraag over de Natuurherstelverordening. Want er wordt ook gevraagd: kunt u nog suggesties en aanbevelingen meegeven? En een vraag van onze kant is: worden de verplichtingen uit de Natuurherstelverordening – waarvan wij ons realiseren dat in eerste instantie natuurlijk het Rijk aan zet is, maar Provincies praten ook mee – worden die verplichtingen ook meegenomen in de uitwerking wat betreft dit plan? Want ook de Natuurherstelverordening zal van invloed zijn op onder andere de natuurcompensatieplicht. En dan houd ik het hierbij, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Kuiper.

Mevrouw Kuiper (SP): Dank u wel, voorzitter. Dank aan GS voor het plan van aanpak Natuurcompensatie. Het is goed dat wordt erkend dat het systeem in de praktijk tekort is geschoten. Dat is niet op zichzelf staand geweest maar structureel, zoals ook de controlecommissie heeft vastgesteld. Juist daarom moeten we kritisch kijken of de voorgestelde oplossingen voldoende zekerheid bieden voor de bescherming van het Natuurnetwerk Limburg. Mijn eerste punt gaat over de vervanging van de bankgarantie door een boeteclausule. Een bankgarantie is een harde zekerheid vooraf. Een boeteclausule moet achteraf worden afgedwongen. Dat vraagt handhaving, juridische capaciteit en een initiatiefnemer die nog bestaat en kan betalen. Het onderzoek liet juist zien dat het op die punten misging. Als GS hier zegt te werken vanuit vertrouwen, dan is mijn vraag: waaruit blijkt dat dit vertrouwen gerechtvaardigd is? Welke ervaringen op cijfers laten zien dat de boeteclausule voldoende bescherming biedt voor natuurwaarden? Voorzitter, mijn tweede punt betreft de locatie van natuurcompensatie. Volgens het Besluit kwaliteit leefomgeving mag compensatie niet leiden tot een afname van kwaliteit, oppervlakte of samenhang van het Natuurnetwerk. Dat is een wettelijke norm. Ook het Limburgs Natuurprogramma is helder: het uitgangspunt is: compensatie vóór aantasting, en de oppervlakte van het NNL blijft minimaal gelijk. Tegen die achtergrond roept het voorstel om compensatie ook buiten het NNL toe te staan, een fundamentele vraag op. Ingrepen in het NNL zijn direct meetbaar, hectares verdwijnen meteen. Compensatie buiten het NNL moet zich vaak nog ontwikkelen en het is onzeker in tijd en kwaliteit. Wanneer telt die compensatie mee? Bij planvaststelling? Bij inrichting? Of pas wanneer de natuur ecologisch functioneert? Daarom vraag ik GS of er wordt gewerkt met een harde NNL-balans, waarin exact wordt bijgehouden hoeveel natuur verdwijnt en hoeveel daadwerkelijk juridisch en ecologisch wordt toegevoegd. En geldt in de praktijk echt het principe: eerst compensatie gerealiseerd, dan pas aantasting? Voorzitter, zonder harde zekerheden, zowel financieel als ruimtelijk, dreigt natuurcompensatie opnieuw te blijven steken op papier. De SP wil zekerheid voor de natuur, niet alleen goede bedoelingen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kuiper. Dan ga ik naar de BBB, mijnheer Franssen.

De heer Franssen (BBB): Dank u, voorzitter. Dank GS, voor het voorliggende plan van aanpak. We zien dat de Gedeputeerde en GS de stappen willen zetten om de natuurcompensatie te verbeteren – meer transparantie, betere controle en duidelijkere afspraken. Dat is positief te noemen. Tegelijkertijd roept dit plan bij onze fractie fundamentele vragen op over de gekozen richting, de proportionaliteit en de gevolgen in de praktijk. Voorzitter, het plan is gebaseerd op het Statenvoorstel naar aanleiding van het onderzoek van natuurcompensatie plus, zoals de Gedeputeerde zei, alle voorliggende, onderliggende stukken. Dat vraagt om verdere verbetering van uitvoering, borging en controle op de bestaande afspraken. Wij constateren echter dat Gedeputeerde Staten in dit plan verdergaat, maar dat is net uitgelegd.. Dus het is niet alleen maar beperkt tot het plan dat door de Statenonderzoeker onderzocht is, maar dat heeft een diepere betekenis. Dus vandaar dat onze inspraak dan op dat punt een beetje afwijkt. Maar die kunnen leiden tot zwaardere eisen en mogelijk tot meer natuur. Wij

vragen GS daarom helder te maken welke voorstellen rechtstreeks voortkomen uit de aanbevelingen en onderzoeken wanneer er sprake is van de extra beleidskeuzes die gemaakt worden. Hoe de Provincie, Provinciale Staten hierbij betrokken worden, juist omdat deze keuzes gevolgen hebben voor ondernemers, initiatiefnemers, en de ontwikkelruimte in Limburg. Specifieke punten: paragraaf 3.3, de beëindiging van de financiële natuurcompensatie, dat is net ook al door collega's een paar keer opgenoemd. GS stelt de financiële compensatie niet langer meer toe te staan, maar tegelijkertijd vragen wij ons af waarom er niet bij deze specialistische taak gekozen wordt voor een bepaalde regierol vanuit de Provincie, zodat we kunnen voorkomen dat het een heel versnipperd geheel wordt en dat het initiatiefnemers beperkt tot het minimale, in plaats van te sturen op kwaliteit en samenhang. Paragraaf 3.4, de omvang van de natuurcompensatie. GS stelde verstoring, zoals geluid, expliciet mee te nemen, naar aanleiding van het vaststellen van een extra compensatie. Dat wordt naderhand ook in de Omgevingsverordening gezet. Want wij vragen ons af waarom dit zo breed en expliciet noodzakelijk is. Hoe wordt voorkomen dat dit beleid leidt tot een stapeling van eisen en onzekerheden voor ondernemers, agrariërs en de lokale initiatieven? Zeker in een provincie waar functies dicht op elkaar liggen, en de grond toch, net zoals door onze voorgangers genoemd wordt, best wel spaarzaam is. Daarbij maken we ons zorgen dat het steeds verhogen van een compensatiefactor ..., Limburg wordt niet groter. Hogere eisen worden steeds gesteld, meer grond wordt omgezet naar natuur, vaak ten koste van landbouw of bedrijvigheid. Dat schuurt voor ons met het coalitieakkoord. Wij zijn geen voorstander van extra natuur via zwaardere compensatie-eisen. BBB streeft nog altijd naar kwalitatief haalbare, verbeterde natuur en niet naar kwantitatief veel nietszeggende overwoekerde percelen, waarbij de compensatiedoelstelling niet gehaald wordt. Wij vragen aan GS daarom: zijn er vanuit het Rijk verplichte compensatie-eisen bij aantasting van het Natuurnetwerk Nederland? Zo ja, welke zijn die dan precies? En als die verplichtingen er niet zijn, erkent het College dan dat iedere verhoging van de compensatiefactor feitelijk een provinciale kop op landelijk beleid is? Wat ons betreft ligt de focus beter op strengere voorwaarden bij aanpassing en betere momenten van handhaving in plaats van het stellen van steeds hogere compensatie-eisen. Paragraaf 3.5, de locatie van natuurcompensatie.

De voorzitter: Mevrouw Boven. Momentje, mijnheer Franssen.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja dank u, voorzitter. U zegt: grond is spaarzaam, dus wij willen niet dat de landbouw gebruikt wordt voor natuurcompensatie. Bent u het dan met mij eens dat we er dus alles aan moeten doen dat die compensatie niet hoeft plaats te vinden en dat we de natuur zoveel mogelijk met rust moeten laten?

De voorzitter: Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (BBB): In beginsel: ja. Echter, omdat wij maar een bepaald areaal aan grond in Limburg hebben, zullen we keuzes moeten maken. En dan inderdaad de algemene economische, algemene belang hebbende keuze zeg maar dan, voor wat zwaarwegend is ja of nee, die zal er gemaakt moeten worden. En er zijn genoeg percelen die nu niet als landbouwgrond dienen, die wel gebruikt kunnen worden voor de compensatie. Ook stukken die bijvoorbeeld langs andere percelen liggen, die eigendom zijn van de Provincie. Die kunnen ook ingezet worden als compensatie. Het gaat erom hoeveel er gecompenseerd wordt, en waar, en niet wie eigenaar van die grond is, zeg maar. Maar in principe: ja, in beginsel ben ik het met u eens. Maar de grond is schaars in Limburg, en we zullen het ermee moeten doen.

De voorzitter: Oké, gaat u door. Oh nee, sorry, mevrouw Schuurding.

Mevrouw Schuurin (PvdA): Ja dank u wel, voorzitter. Ik heb even een verhelderende vraag, omdat de heer Franssen net het coalitieakkoord noemde. Volgens mij is daarin afgesproken dat wij ons houden aan de wettelijke eisen van natuurcompensatie en dat als er bovenwettelijk gecompenseerd wordt, opgenomen kan worden in de ontwikkelopgave. En is dus bovenwettelijk compenseren waar dat volgens de afspraak is, niet tegen het coalitieakkoord. Dus ik vroeg me af of u kon toelichten waarom u dat denkt.

De voorzitter: Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (BBB): Ik ga hierover terugkomen.

De voorzitter: Oké, gaat u door.

De heer Franssen (BBB): Aansluitend paragraaf 3.5, over de locatie van de natuurcompensatie. Er is beschreven dat compensatie ook buiten het Natuurnetwerk Limburg kan plaatsvinden, als vervangende natuur dat toe te staan, zeg maar. Wij zijn bang dat er dan een wildgroei gaat ontstaan. Kijk, het Natuurnetwerk is een bepaald gebied, een bepaalde structuur die wel aangegeven is. Als we daarbuiten gaan compenseren, welk doel treft dit dan? Dat is een vraag van mijn zijde. En het is niet meer te monitoren in de zin dat het in het Natuurnetwerk valt. Dus wij vinden dit een heel rare constructie en gedachtegang. Dus kan het College toelichten: hoe wordt voorkomen dat dit leidt tot structurele uitbreiding? En welke begrenzingen hanteert GS om te voorkomen dat dit gevolgen krijgt voor de grondeigenaren, die dan buiten het huidige Natuurnetwerk Limburg... Welke begrenzingen en welke beperkingen op die gronden komen te liggen. Worden die dan ook gezien als zijnde natuurnetwerk? Of krijgen die gewoon een bepaalde natuurfunctie dan, met minder opgelegde regels voor de randen?

De voorzitter: U bent aan het einde van uw betoog? Want u bent over uw tijd. Maar er was nog een vraag. Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. De heer Franssen zegt net dat de fractie van de BBB zich zorgen maakt over het aanleggen van nieuwe natuur buiten het Natuurnetwerk Limburg, omdat er dan meer natuur zou bij komen. Maar dat gaat toch in eerste instantie wanneer er een vergunning afgegeven wordt die ervoor zorgt dat er in Natuurnetwerk gesneden gaat worden? Dan verdwijnt er toch ook natuur? Dus dan komt er per saldo toch helemaal geen extra natuur bij? En dan vervallen toch ook weer verplichtingen, waar u zich zorgen om maakt, van: komen er dan extra verplichtingen bij rond die percelen rond die nieuwe natuur? Dan kan ik me toch ook voorstellen dat er dan weer verplichtingen zouden kunnen vervallen, aan de andere kant. Dus ik snap niet zo goed waar de zorg vandaan komt dat er dan extra natuur bij komt, want per saldo komt die er niet bij.

De voorzitter: Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (BBB): Voorzitter, het is een compensatie gericht op het compenseren van het Natuurnetwerk Limburg. Vanuit dat oogpunt zien wij ook dat er aansluiting gezocht moet worden bij het Natuurnetwerk Limburg, dus in die vorm van compensatie dan. Als we verder van het Natuurnetwerk Limburg af gaan doen, en daar komen dan onze zorgen, krijgt die dan dezelfde status min of meer van het Natuurnetwerk? Met daarbij de bijbehorende beperkingen. Of wordt het gewoon een solitair gezien natuurperceel, wat dan in principe geen opgelegde randen en mantels en dergelijke beperkingen kent. Dat is onze vraag dan.

De voorzitter: Oké. U was klaar. Wat u was in ieder geval over uw tijd.

De heer Franssen (BBB): Ja, ik laat het hierbij.

De voorzitter: Dank voor de medewerking. Ik ga naar het CDA, mevrouw Huids.

Mevrouw Huids (CDA): Dank u. Om te beginnen zijn we blij dat de controlecommissie dit onderwerp heeft gekozen voor een Statenonderzoek. Natuurcompensatie raakt aan een verantwoordelijkheid, namelijk zorgvuldig omgaan met onze natuur, ook wanneer maatschappelijke opgaven zoals infrastructuur – net ook al benoemd – maken dat natuur soms moeten wijken. En dat principe staat voor ons voorop. De kern van het plan is wat ons betreft ook helder: het moet leiden tot aantoonbare duurzame natuurkwaliteit en niet blijven steken in papieren afspraken of financiële afkoop. In die zin begrijpen we dus de voorstellen en vinden we het belangrijk dat er structureel middelen voor beheer worden meegenomen. We kunnen ons vinden in het beëindigen van de mogelijkheid tot financiële compensatie, door daadwerkelijk actie te ondernemen om natuur te compenseren. We zien dat dat nodig is om de verleiding van de afkoopsom ... Een afkoopsom maakt soms de verleiding om niet in actie te komen. Tegelijkertijd vragen wij ons wel af of financiële compensatie wellicht mogelijk moet blijven voor bijvoorbeeld kleinere stukken land om het praktisch en ook werkbaar te houden voor onder andere boeren in de omgeving. Gezien de omvang van de voorgenomen verbeterlagen vinden we het verstandig om de Staten voorlopig apart te blijven informeren over de voortgang. Na twee jaar zou het dan bijvoorbeeld meegenomen kunnen worden in de reguliere planning- en controlcyclus. En tenslotte hebben we nog enkele aandachtspunten en vragen. Allereerst over het tienjarige beheer bij de financiële natuurcompensatietrajecten. We lezen dat er hiervoor financiële middelen worden gereserveerd en we vragen ons daarbij af: wordt er ook gekeken naar ambtelijke capaciteit, uren voor beheer, maar ook monitoring en controles? Ten tweede, de maatwerkafspraken in de compensatieplannen, met name waar het gaat om de invasieve exoten. Hierbij begrijpen we de behoefte aan duidelijkheid, maar vragen ons wel af of het vastleggen van afspraken voor tien jaar voldoende flexibel is. Dus beleid vraagt eigenlijk om bijsturing wanneer het nodig is. De vraag is: is tien jaar niet erg lang en kun je tussentijds eventueel bijstellen? Het doel moet leidend zijn en niet het gemak van langdurige afspraken. Met betrekking tot het beschermingsregime tegen intensief recreatief gebruik vragen we om helder te zijn over de rolverdeling: wat doet de Provincie? Sluit deze natuurgebieden. Is er een rol voor gemeenten? En hoe ziet die eruit? Kan de Provincie een gemeente opleggen om een gebied te sluiten, bijvoorbeeld? Voordat dit wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening is het belangrijk dat dit wordt besproken met alle betrokken partners, zodat het uitvoerbaar maar ook werkbaar blijft. Tot slot, wij steunen de richting van het plan. We zien het als een belangrijke stap om natuurcompensatie geloofwaardig en ook effectief te maken. Wel mits uitvoering realistisch blijft, en samenwerking met partners wordt doorgezet. Naar aanleiding van vragen van de VVD vragen we ook nadrukkelijk aandacht voor het werkbaar houden voor agrariërs in de omgeving. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Huids. Dan ga ik naar mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja dank u wel, voorzitter. Het plan van aanpak is inhoudelijk sterk en uitvoeringsgericht. Het pakt vrijwel alle tekortkomingen uit het Statenonderzoek concreet aan en zet duidelijke koers richting kwalitatief hoogwaardige, transparante en handhaafbare natuurcompensatie. De resterende aandachtspunten zitten wat onze fractie betreft vooral in de uitvoeringscapaciteit, de overgangperiode en de financiële en bestuurlijke borging op langere termijn. We hebben gemerkt tijdens deze ronde dat er meerdere van onze technische vragen zijn opgepakt, dus dat vinden we fijn. Dus dan kan ik me op wat andere zaken richten. De hogere uitvoeringsdruk en capaciteitsvraag. Want

het plan, dat vraagt om meer veldcontroles en intensievere dossieropbouw en actieve bijsturing. En hoewel de interne processen zijn aangescherpt, ontbreekt een expliciete capaciteitsparagraaf en inzicht in de structurele personele gevolgen. Dus wij willen vragen of er een uitvoerings- en capaciteitsparagraaf toegevoegd kan worden die inzicht geeft in de benodigde fte's, de structurele kosten en de risico's bij onderbezetting. En of dit ook in een P&C-cyclus gezet kan worden. Ten aanzien van de boeteclausule, die ook door mevrouw Kuiper werd aangehaald, zijn natuurlijk voordelen en nadelen daarvan, maar eigenlijk wordt de risico-inschatting hier als beperkt aangegeven, en dat is dan beleidsmatig. Maar dat is niet onderbouwd met cijfers of scenario's. Wij willen graag eigenlijk dat de boeteclausule expliciet gemonitord wordt. En we willen dus een evaluatie na twee jaar: een rapportage over inning en naleving en eventueel heroverwegen bij problemen. Hoe ziet u dit, College? Complexiteit en de voorspelbaarheid voor de initiatiefnemers. Want de afschaffing van de financiële compensatie en de hogere toeslagen en de strengere regels, dat kan ervoor zorgen dat projecten duurder worden, de doorlooptijden verlengen, en vooral kleinere initiatiefnemers geraakt worden. De balans tussen natuurbelang en andere provinciale opgaven, zoals woningbouw, energie, infra, die worden hier niet expliciet uitgewerkt. Hoe ziet het College dit? Ten aanzien van de doorlooptijd, de verankering in de Omgevingsverordening. De juridische borging is pas voorzien in september 2026. Dus tot die tijd blijft er deels gewerkt worden met het bestaande regime. Maar dan missen we eigenlijk een stukje overgangsrecht. Willen we vragen hoe u dit ziet, ten aanzien van hoe wordt omgegaan met de lopende projecten, de bestaande overeenkomsten en de projecten in voorbereiding. Verder, de rol van gemeenten blijft wat onduidelijk. We verkennen de overdracht van de overeenkomstrol, maar er is geen tijdspad, geen criteria, geen betrokkenheid PS. En wij denken dan dat dat op termijn kan leiden tot verschillen in toepassing en kwaliteit tussen de gemeenten. Hoe denkt het College dit te voorkomen? Tenslotte nog een aantal zaken die nog onduidelijk of kwetsbaar zijn. Hoe objectief en uniform wordt moeilijk vervangbare natuur vastgesteld? Hoe wordt voorkomen dat hogere toeslagen leiden tot verschuiving van druk naar andere kwetsbare gebieden? Wat gebeurt er als de SNL-budgetten onder druk komen te staan? Hoe wordt geborgd dat de online kaart actueel blijft? En waarom zijn we niet tevreden met de voortgang door de tijd? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Koopman. Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja voorzitter, we hadden 25 april vorig jaar wat wrange vruchten uit het verleden te proeven. Het Rekenkameronderzoek was natuurlijk ...

De voorzitter: Excuus, excuus, mijnheer Van den Beucken, ik ga toch even onderbreken. U wilde nog reageren op mevrouw Koopman?

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, wij begrepen niet wat zij met de laatste vraag... De voortgang van tijd.

De voorzitter: Mevrouw Koopman, verklaar u nader.

Mevrouw Koopman (VVD): Nou, eigenlijk dat een gebied zich ontwikkelt in de loop van de tijd. En als je dus een gebied hebt, waarom kan het dan niet voldoende zijn hoe het zich natuurlijk ontwikkelt?

De voorzitter: Ik zie nog steeds verbaasde uitdrukkingen.

Mevrouw Koopman (VVD): Versus de grotere ...

De voorzitter: Oké, we laten het hier even bij. Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja voorzitter, ik begon mijn verhaal net door te stellen dat we in april vorig jaar wat wrange vruchten te verwerken hadden op basis van het Rekenkamerrapport. Dat Rekenkamerrapport was natuurlijk behoorlijk kritisch, vrij kritisch in ieder geval, over de natuurcompensatie. En we zien nu wel een reeks acties uitgewerkt ter aanbeveling, en daar zijn we zeker niet ongelukkig mee. Van het papier meer naar buiten – dat is de vorige keer door een aantal fracties gesteld, ook LOKAAL-LIMBURG was daarbij – op papier goed inrichten is natuurlijk prima, dat moet. De daadwerkelijke fysieke controle op de uitvoering, de juiste vegetatie, ... [onverstaanbaar], herstel op termijn, dat onderhoud zo goed mogelijk te maken, dat is van groot belang. Dat geldt natuurlijk ook voor de eindcontrole. We zien de duidelijke stappen. Kijk je naar aanbeveling 16.02, het jaarlijks overzicht, dan geniet onze voorkeur dit apart te rapporten. En niet in de P&C-cyclus, want dan zinkt het weer weg in het grote geheel, en daar is dit onderwerp denk ik wel belangrijk genoeg voor. De beëindiging van de mogelijkheid om als initiatiefnemer financieel te compenseren. We vinden het schrappen van deze mogelijkheid op dit moment een twijfelachtige, bijna rare figuur, omdat die namelijk voor ons onvoldoende onderbouwd is. Dan haak ik natuurlijk ook even aan op de schriftelijke vragen van de collega's van de VVD hierover. En de vraag aan de Gedeputeerde is of er beter onderbouwd kan worden waarom we zouden moeten kiezen voor het afschaffen van financieel compenseren. En ook de risico's en nadelen die aan dit afschaffen kleven, om dat in kaart te brengen en af te wegen: wat betekent dat nou, ook voor de controle door de Provincie? Dan wordt er overeenstemming met het Natuurprogramma en Limburgse aanpak Bossen voorgesteld, om de kwaliteitstoelage te verhogen, waardoor de drempel voor ingrepen in het NNL wordt verhoogd. Geldt dit nou ook voor initiatieven waarbij het echt niet anders kan dan in het NNL? – is de vraag aan Gedeputeerde. Voor wat betreft het vervangen van de bankgarantie door een boeteclausule hebben we op dit moment echt nog wel onze vraagtekens. Men stelt dat het risico beperkt is. Twee vragen. Kunnen we een betere onderbouwing van deze inschatting krijgen? En wordt er in zo'n geval toch een reservepotje gemaakt voor niet-betalers? Ik vind het op dit moment linke mik, laat ik het zo zeggen. Bij provinciale projecten, vooral infra, daar komen betere afspraken en ook een kostenpost Natuurbeheer. Daar zijn we echt gelukkig mee. Buitenring Parkstad was nou zo'n voorbeeld in het onderzoek waar dat niet helemaal goed uit de verf kwam. Daar hebben we in ieder geval van geleerd, daar ben ik blij mee. Dan heb ik nog een ander iets. Na tien jaar komen de verplichtingen te vervallen en komen ze onder het regime van SNL, in het reguliere natuurbeheer dus van Natuurnetwerk Limburg. En de vraag is of het opvolgen van de aanbevelingen ook nog van invloed is op de overdracht aan en de opdracht richting het regulier natuurbeheer. Met andere woorden, zitten er in die overdracht ook nog mogelijke verbeterpunten? Dan willen we het accent nogmaals leggen op het benutten van lokale kennis van de natuur en de omgeving, en lokale knowhow. Het betrekken van die omgeving, dat geeft meer kennisdeling, binding en verbinding, en ongeacht of de Provincie dat nu zelf uitvoert of laat uitvoeren. En misschien kunnen we de lokale mensen en organisaties zelfs betrekken bij de controlemomenten. En laten we ook niet vergeten de successen te vieren, dat zei ik de vorige keer ook al. Want dat schept nog meer extra verbinding, en dat is een goed voorbeeld. En dan kom ik nog even aan bij de rol van de gemeente. Dat komt in de komende wijziging van de Omgevingsverordening nog niet aan bod. Ik haak ook even aan bij wat de collega's van de VVD erover gezegd hebben. Het is een keurig proces, denk ik. En we vragen het College in ieder geval vooraf ons hierover te sonderen over de pro's en contra's, en de gevolgen af te wegen en te bespreken. En daar zou ik graag ook wel een stevige toezegging van de Gedeputeerde op hebben. Kom ik nog heel even bij iets wat de inspreker hier mij tot inspiratie gebracht heeft. Het ging over oude oerbossen, van grote waarde. Die vervang je niet zomaar in één keer, dat heeft tijd nodig. Maar ik denk dat bomen uit die bossen ook op een gegeven moment verslijten, sommige waaien om. Dus zo'n bos kan op een gegeven ogenblik natuurlijk ook in verval raken. En hoe gaan we

daar nou mee om? Kunnen we daar ook gedeeltelijk dingen compenseren? Dat is de vraag. En dat is ook de inbreng tot nu toe, van deze fractie.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Van den Beucken. Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ja voorzitter, gevraagd wordt om dit sonderende stuk, eigenlijk kennis te nemen van de gewenste verbetering van de natuurcompensatie en desgewenst suggesties te geven die betrokken kunnen worden bij verdere uitwerking. Meer een algemene opmerking daarover: kennismaken van en desgewenst suggestie geven lijkt voor ons elke keer toch een beetje op: ga vooral niks zeggen of vragen en neem kennis hiervan en zeg ja en amen en voor de rest niks. Dat komt altijd een beetje zo over, van: neem er alleen kennis van. En eigenlijk moeten we er na het betoog mee stoppen, want dat is wat gevraagd wordt.

De voorzitter: Ik heb zo de indruk dat u daar een andere mening over heeft.

De heer Roso (JA21): Ik heb het eerder ook al gezegd. Dan staat er in een stuk: neem kennis van. En dan moet ik ook elke keer aangeven: wij nemen kennis van en eigenlijk moet je gewoon dan sluiten. Alleen, wij geven er een andere invulling aan als commissie. Wij gaan toch onze mening geven. Dus er zit wel een verschil in. Maar goed, u kent JA21 als een kritische en constructieve partij. Dus we zullen niet al te veel suggesties geven en vragen stellen vandaag, behalve de opmerking zojuist. We hebben kennisgenomen van de verbetervoorstellen, maar we merken op dat natuurcompensatie zich uitsluitend richt op de provincie Limburg. En dat is wel de enige vraag die ik dan toch stiekem erin ga zetten. Maar voorzitter, één keer houdt de compensatie op natuurlijk, binnen Limburg. Anders komen andere functies in het gedrang, bijvoorbeeld de landbouwgronden of anders. Waarom is er dan in een suggestie niet gekeken naar bijvoorbeeld de grensoverschrijdende natuurcompensatie? In Duitsland is bijvoorbeeld sprake van de Flächenpool, een soort natuurcompensatiebank, met een reservoir aan beschikbare grond voor natuurcompensatie. Zeker voor Limburg is natuurcompensatie in de nabijheid, zoals de regels daadwerkelijk voorschrijven, in het buitenland ook dichtbij.

De voorzitter: Mag ik u even onderbreken? Mevrouw Wesseling wilde reageren, een vraag stellen.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja dank, voorzitter. Nee, ik zit met verwondering te luisteren. En daarstraks ook al naar het interruptiedebatje met de Partij voor de Dieren. Ik ben misschien toch een beetje nieuwsgierig geworden: wanneer is er voor JA21 dan een soort van grens bereikt? Of is er een soort van op-is-op uitverkoop, met alle natuur die we nog hebben, totdat we geen boom meer over hebben die ouder is dan tien jaar, zeg maar? Gewoon benieuwd: waar ligt de grens voor JA21?

De voorzitter: Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ik denk dat we een aantal grenzen hebben, waaronder landsgrenzen bijvoorbeeld, maar ook een grens aan ... Wel, want in dit stuk staat bijvoorbeeld dat we ons alleen focussen op Limburg. Op een gegeven moment zijn de vierkante kilometers, vierkante meters toch op. Dus er is hoe dan ook een grens aan of je dat nou graag wil of niet. Uiteindelijk heb je provinciegrenzen, landsgrenzen, waar wij ons hier aan committeren dat we daarbinnen blijven.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Toch een nieuwsgierige vervolgvraag. Inderdaad, volgens het stuk willen wij compenseren in Limburg en willen we die natuur in Limburg behouden. Maar ik hoorde JA21 ook praten om natuur maar te compenseren over de grens. Dus blijkbaar vindt u dat daar geen grenzen zijn of dat er niet een grens is binnen de natuur die we in ieder geval nog moeten overhouden in Limburg. Of heb ik dat dan toch verkeerd begrepen en wilt u wel degelijk dat er natuur overblijft in onze provincie?

De voorzitter: Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ja voorzitter, wij zijn geen tegenstander van natuur; ik loop er zelf ook graag in rond. Maar waar het meer om gaat: als we het bijvoorbeeld hebben over depositiewaardes en stikstofwaardes, die komen wel vanuit het buitenland, die moeten we wél meenemen. Maar bijvoorbeeld compensatie als aan de ene kant van de grens daar toevallig een heel mooi stuk grasland zou liggen wat we zouden kunnen gebruiken als bos, als we dat in overeenstemming zouden kunnen doen met onze oosterburen of westerburen, om het zo maar even te zeggen, waarom zouden we dat niet mogen doen?

De voorzitter: Een laatste vervolgvraag, mevrouw Wesseling?

Mevrouw Wesseling (D66): Nou ja, ik wandel ook heel graag in het bos. Het liefst wel ook gewoon in de buurt, dus niet dat ik de grens over moet rijden om een stukje natuur te kunnen bezoeken. Dus in die zin zou ik zeggen: laten we proberen te waarborgen dat we ook zoveel mogelijk natuur behouden in Limburg. En daarbij komt ook nog dat we, denk ik, ook een eigen verantwoordelijkheid te nemen hebben als provinciaal bestuur. Hoe ziet de heer Roso dat?

De voorzitter: Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Voorzitter, als we gewoon kijken naar bijvoorbeeld, heel simpel, een gemeente als Echt-Susteren. Die is maar een paar kilometer breed. En als je een steen gooit vanaf de ene kant, dan zit je gewoon in België en aan de andere kant gooi je hem Duitsland in. En dan kun je toch gewoon ... Want we hebben geen grenzen die we dichthouden, we hebben daar geen hekken staan, verder. Dus open grenzen blijven, wat dat betreft. Dus u zegt: ik wil niet per se over de grens gaan voor een stuk natuurgebied. Nou, is het daadwerkelijk tegenwoordig wel een grens die je over gaat? Dat is dan een vraag eigenlijk, aan mevrouw Wesseling. Maar dat mag niet meer, want volgens mij zijn de interrupties voor haar op.

De voorzitter: Nee, ik denk dat de stelling over en weer wel helder is. Gaat u door.

De heer Roso (JA21): Maar het gaat over natuurcompensatie in de nabijheid. Dat is ook wat de regels aangeven. Of dat nu 500 meter verderop is of dat het toevallig dan net in Duitsland is of 500 meter de andere kant op in België. Misschien is dat een betere bewoording. Dat is ook nabijheid, dus waarom nemen we dat gewoon niet mee? Dat is eigenlijk de vraag aan de Gedeputeerde, voorzitter. Daar wil ik het bij laten.

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Misschien heb ik iets gemist, maar stel je nou eens voor dat onze ooster- of zuiderburen, of westerburen zoals u ze noemt, die rollen eens graag om

willen draaien? Wat gaat er dan gebeuren? Want dan zie ik ook wel rare dingen gebeuren. Hoe kijkt u daartegenaan, waarde collega?

De voorzitter: Mijnheer Roso, wat doet u als een Belgische partij in Nederland een stuk grond opkoopt en hem vol zet met bomen?

De heer Roso (JA21): Dan is er wel een kans dat ik erdoorheen ga wandelen, voorzitter. Maar, dat terzijde. Nee, ik denk dat wij ook gewoon – dat is wat ik net ook aangaf – een goede afspraak met elkaar kunnen maken. En ik vind gewoon dat als we alleen binnen Limburg pakken: we hebben niks anders dan grensgebied, hier. Waarom we daar ons dan, in dit geval, wel in beperken, terwijl we in alle andere gevallen ongeveer wel de samenwerking opzoeken, maar hier dan specifiek niet voor. En dat is eigenlijk waar meer mijn verzoek vandaan komt, en ik de reflectie van de Gedeputeerde op vraag.

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Misschien moet ik hem anders insteken. Er zijn natuurlijk een aantal voorbeelden: Meinweggebied is er een, we hebben het Bruggen en Brachter Wald bij mij in mijn woonplaats Belfeld, en Beesel en omgeving. Ik kan me wel voorstellen dat als je in Limburg iets gaat doen, dat je dan wel rekening houdt met, dat je voorkeur uit zou gaan naar gebieden om die nog verder te versterken die al zo robuust zijn omdat ze in verbinding staan met de buitenlandse natuurgebieden. Als u dat bedoelt, dan kan ik er iets bij begrijpen. Bedoelt u dat misschien?

De voorzitter: Ik proef enige suggestiviteit. Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Over elk goed idee valt met ons te praten, dat terzijde. Nee, dat is wel een heel mooi concreet voorbeeld van een grensoverschrijdend natuurgebied. En we hebben natuurlijk gezegd: de Brunssummerheide, daar kun je ook vanuit het Duitse gebied komen en vanuit het Nederlandse gebied komen. We hebben daar verschillende gebieden die de grens overgaan. Die zou je wel kunnen meenemen. En wat is dan het probleem bijvoorbeeld om die aan de Duitse kant dan iets te vergroten ter compensatie vanuit hier? Als we dat in goed overleg kunnen doen met onze burens, zou daar volgens mij niks aan de hand mee moeten zijn.

De voorzitter: Goed, de Gedeputeerde gaat er zo meteen op reflecteren. Ik ga naar de PVV, mijnheer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ook wij hebben kennisgenomen van dit stuk. En we waren al blij met de conclusie dat aanvullende veldbezoeken positiever waren over de natuurcompensatie dan het eerdere onderzoek in 2024 aangaf. Het deed ons ook deugd te lezen dat het College doordrongen is van het belang van de systematische veldcontrole van de gerealiseerde natuurcompensatie, ofschoon we dus niet weten wat dit concreet dadelijk gaat kosten en of het iets extra gaat kosten. Toch hebben wij ook nog een paar verduidelijkingen graag gehad. Er staat op pagina 5 in het stuk dat er ook compensatieverplichtingen gelden wanneer natuurwaarden worden aangetast door nieuwe ontwikkelingen in de Groenblauwe mantel en in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Dit lezend denk ik dan: er kunnen zich situaties voordoen waarbij geen compensatieverplichting geldt. En voorzitter, als dat zo is, had ik graag geweten: welke zijn dat dan? Dan graag een verduidelijking over verstoring door het geluid. Bij de beantwoording van vragen van de VVD geeft u aan dat ... U heeft het over structurele belasting door verkeer of industrie. Wat ik dan

mis, is het effect van geluid van windturbines op de fauna. Of vindt GS dat verwaarloosbaar klein? Ik wil hier wel aan toevoegen dat wanneer er geen molens meer geplaatst worden, dat u dan deze vraag als niet gesteld kunt beschouwen. En dan haak ik ook even aan op dat stukje van mijnheer Roso. Het gaat op het ogenblik niet zo goed in het overleg met met name de Duitsers met het plaatsen van meer molens langs ónze grens. Of het moet op provinciaal niveau zijn, dat er gesprekken gaande zijn over 'hoe gaan we dat oplossen, hoe gaan we dat verbeteren'. Want de Duitsers trekken zich daar niets van aan, laat ik het zo zeggen. Tot slot gaarne uitleg ...

De voorzitter: Mijnheer Roso. Ja, dat was een inkopper, natuurlijk. Mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): Ja voorzitter, als ik een vraag krijg heb ik altijd geleerd om die netjes te beantwoorden. Ik snap wat u zegt met betrekking tot die overleggen, en met name windturbines die aan de grens geplaatst zouden worden. En we hebben volgens mij ook een keer iets met een elektriciteitscentrale gehad of een kerncentrale in het verleden. Maar er wordt ook uiteindelijk toch iets van overleg over gepleegd. En waar ik op doel, is wel concrete afspraken maken. En niet alleen overleggen en dan daarna iets anders gaan doen. Dus dat is net iets anders dan waaraan u net refereerde.

De voorzitter: Oké, waarvan akte. Mijnheer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Duidelijk. Nee, ik doel hier op: een aantal verenigingen zijn samengegaan, en die zijn zelfs tot Europa, tot Brussel aan toe aan het proberen om iets te bereiken wat via de Duitsers niet lukt in ieder geval, maar dit even terzijde. Misschien kan de Gedeputeerde daar nog een antwoord op geven of verder een verduidelijking. Ik had nog gezegd, tot slot: gaarne een uitleg in begrijpelijke taal, over hoe het kan dat bij het bepalen van de compensatieopgave door geluidsverstoring rekening wordt gehouden met een eventueel lagere geluidsbelasting op de compensatielocatie, wat weer kan leiden tot een kleinere compensatieopgave. Het staat er echt, op pagina 9. Ik begrijp het niet. Dat was hem, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Loomans.

De heer Loomans (Horizon): Ja dank u wel, voorzitter. In de afgelopen jaren hebben we in dit huis regelmatig geconstateerd dat voor economische groei en allerlei andere initiatieven grond nodig is. En dat die grond in Limburg schaars is. Het oog valt dan vaak op een stuk land waar nog geen geld mee verdiend wordt; land dat vaak gelabeld is als een van de categorieën natuur. In principe is het natuurlijk zo dat natuur die onderdeel is van een volwassen ecosysteem, niet of nauwelijks gecompenseerd kan worden. In ieder geval niet op korte termijn, omdat het decennia kan duren voordat in nieuw aangelegd groen een stabiel ecosysteem ontstaat. En dank aan de inspreker om dat ook nog eens een keer duidelijk te onderstrepen. De realiteit is echter dat er toch af en toe situaties ontstaan waarin er niets anders op zit dan wat natuur op te offeren en dit verlies te compenseren door op een andere plaats nieuwe natuur te creëren. In de afgelopen jaren hebben we helaas gezien dat het bij dit soort projecten niet goed ging. Verantwoordelijkheid werd afgekocht, uitvoering werd vertraagd en aanleg en beheer waren te vaak kwalitatief ondermaats. Daarbij hielp het ook niet dat de focus van de Provincie meer gericht was op kwantiteit dan op kwaliteit. Ik ben dan ook blij dat er nu een plan ligt dat ervoor kan gaan zorgen dat in de toekomst natuur die verloren moet gaan niet alleen kwantitatief, maar vooral ook kwalitatief beter tot recht gaat komen. Dat er naast kwantitatieve normen ook kwalitatieve normen komen en dat ook gecontroleerd gaat worden of die, met name op langere termijn, gerealiseerd zijn. Het stuk dat nu voorligt bevat heel veel goede maatregelen en acties, waarvoor dank. Maar natuurlijk heb ik ook nog een paar vragen. Bij aanbeveling 1579 staat vermeld:

'Verbeter de regelgeving op het gebied van eindcontrole, stellen van termijnen en handhavinginstrumenten. Als er een eindcontrole wordt uitgevoerd, moeten er natuurlijk ook criteria zijn waaraan moet worden voldaan.' Wie stelt die criteria op? Komen er minimale eisen? Of wordt met een bandbreedte per soort gewerkt? En ook als die voor iedere locatie of project als maatwerk worden gedefinieerd, wat zijn dan de onderliggende normen, en waar worden die vastgelegd? Wordt daarbij de kwaliteit van de natuur die verloren gaat wellicht als referentie genomen? Moet je dus iets soortgelijks proberen terug te bouwen, te laten ontstaan? En over de controles wordt vermeld dat die na aanleg na vijf jaar en na tien jaar worden uitgevoerd. Maar wat als er tekorten worden vastgesteld? Worden er dan herstelmaatregelen opgelegd en wordt uitvoering daarvan tussentijds gecontroleerd? En er zijn compensatieprojecten waarvoor de Provincie zelf de initiator is. Wie gaat daarbij dan de controles uitvoeren? Ik neem aan een onafhankelijke partij, want anders is dit de slager die zijn eigen vlees keurt. Er wordt ook vermeld dat de informatievoorziening naar PS verbeterd wordt door een indicator voor natuurcompensatie toe te voegen aan de P&C-cyclus. Hierdoor wordt PS dan jaarlijks geïnformeerd over de stand van zaken. Maar een individueel project wordt maar eens in de vijf jaar gecontroleerd. Staan de betreffende indicatoren dan vijf jaar op dezelfde waarde? Bij aanbeveling 1598 staat vermeld dat bij de Provincie verantwoordelijkheden beter worden vastgelegd in procesbeschrijvingen, zodat altijd duidelijk is welk cluster verantwoordelijk is. Dan ben ik eigenlijk wel benieuwd welke clusters er zoal bij die natuurcompensatie betrokken zijn. En wordt het proces niet eenduidiger als verantwoordelijkheid voor controles en eindcontroles aan één onafhankelijk cluster wordt toegewezen? Voorzitter, het is al een keer eerder genoemd, maar dit hele plan van aanpak valt of staat natuurlijk met een correcte verwerking in Omgevingsverordening Limburg, die we pas over een half jaar gaan behandelen. En de aanbevelingen en voornemens uit dit plan zijn dan vast niet de enige wijzigingen die verwerkt moeten worden. En ik ben daarom benieuwd of de Gedeputeerde verwacht of punten uit dit plan van aanpak zouden kunnen gaan botsen met andere plannen en voornemens die dan ook nog allemaal verwerkt moeten worden. En zo ja, op welke punten? En dan misschien nog een laatste vraagje, dat hier enig raakvlak in heeft omdat het al even genoemd is. Er werd even gerefereerd naar dat 1 miljoen bomenplan, wat per slot van rekening zeven jaar geleden geïnitieerd is. En ik heb daar eigenlijk al heel lang niks over gehoord. Dus ik ben eigenlijk benieuwd wat nu na zeven jaar daarvan de conclusie is, de stand van zaken. Dus misschien dat daar iets over gezegd kan worden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Loomans. Mijnheer Hermans, wilt u even de microfoon uitzetten? Mevrouw Schuurding.

Mevrouw Schuurding (PvdA): Ja dank u wel, voorzitter. Heel veel vragen die ik op mijn lijstje had staan zijn al gesteld. Dus ik denk dat ik het ook redelijk kort kan houden. Ik denk inderdaad dat dit plan een antwoord is op heel veel van de conclusies die uit het onderzoek zijn gekomen. En ik ben dan ook blij dat we dat actief gaan aanpakken. En ook dat dat toch zoveel mogelijk lokaal gerealiseerd wordt. Want we gaan tenslotte de woningbouw of economische ontwikkeling ook niet uitbesteden aan Duitsland, dus dat lijkt me met natuurontwikkeling ook niet wenselijk. Een aantal vragen als het gaat over de kwaliteit en de versnippering zijn al eerder gesteld. Daar wil ik me graag bij aansluiten. Mijn voorganger had net inderdaad ook een vraag over interne processen. Dat was een van de conclusies uit het onderzoek, dat daar juist heel veel clusters bij betrokken waren. Dat het daardoor af en toe ook misging in interne communicatie. Dat stond vrij summier in dit stuk. Misschien kan u iets beter toelichten wat daar dan inderdaad in gaat veranderen en hoe dat duidelijker wordt. Daarnaast vroeg ik me af of er nog een evaluatiemoment komt van dit plan van aanpak. Er wordt wel genoemd dat verschillende gebieden apart geëvalueerd worden, maar komt er nog een moment dat we controleren of al deze maatregelen ook echt zorgen voor verbetering in hoe wij natuurcompensatie realiseren? En ik begreep inderdaad ook het stukje over de rol van de gemeenten niet helemaal. Ik begrijp dat er in

de Omgevingswet gemeenten andere verantwoordelijkheden krijgen, maar hoe zich dat verhoudt tot onze verantwoordelijkheid om te zorgen voor voldoende natuurareaal en natuurontwikkeling en hoe die contacten daarover dan straks gaan lopen? Dus misschien dat u dat ook nog iets verder kan toelichten. En dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Nu weet ik niet wie van u tweeën eerst was. Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): U sprak terecht ook over de gemeenten. Nou ben ik zeker geen voorstander om de gemeenten niet deel te laten nemen aan inrichtingsprojecten, et cetera. Alleen, bent u ook niet, net zoals ik, een beetje bang dat als de gemeente zelf die compensatie gaat doen, dat het totaaloverzicht een beetje kwijtraakt? En dat zit toch volgens mij ook bij de Provincie. Moeten we daar ook niet een beetje op letten, dat dat totaaloverzicht, die overalvisie blijft?

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja dank u wel, voorzitter. Die zorg deel ik inderdaad, dus vandaar inderdaad mijn vraag. Want in het stuk staat dat GS gaat verkennen of het wenselijk en mogelijk is om deze rol gedeeltelijk naar gemeenten te brengen op basis van de nieuwe Omgevingswet en de regels die daaruit komen. Dus ik ben inderdaad benieuwd of daar meer over bekend is hoe we dat dan gaan doen en hoe we dat overzicht dan inderdaad toch blijven behouden.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Roso? Niet meer. Dan ga ik naar mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. En om te beginnen ook heel veel dank aan de spreker voor zijn betoog. Ik ben ook nog wel benieuwd hoe het College reflecteert op de oproep dat één hectare met vier hectare compenseren onvoldoende is. En dan wil ik om te beginnen wel graag de complimenten uitdelen voor het voorliggende plan van aanpak. Want we doen als Provincie best wel wat onderzoeken en toch zie ik helaas niet zo vaak dat daar ook zo concreet mee aan de slag wordt gegaan. Dus wat mij betreft gaan we dit vanaf nu zo uitbreiden met alle onderzoeken die we hier ook laten uitvoeren. Want het is ook van belang dat we daar echt mee aan de slag gaan. En dat zien we hier terug. Dus we zijn heel erg blij dat het College dat ook serieus heeft opgepakt. Transparantie, betere borging van beheer, scherpe controles en het beëindigen van de financiële natuurcompensatie zijn stappen die D66 ook ondersteunt. Natuurcompensatie klinkt als een heel groen plan, maar eigenlijk is het ook gewoon de plicht die wij als overheid hebben wanneer we besluiten om ergens natuur weg te halen voor bijvoorbeeld een sterkere economie of infrastructuur. En daarom vinden we het ook zo belangrijk dat natuurcompensatie daadwerkelijk leidt tot behoud en versterking van de natuur en dat dat ook niet met geld afgekocht kan worden. Wel hebben we nog een aantal vragen. Hoe borgt het College dat de aangescherpte veldcontroles en procesafspraken ook structureel worden nageleefd, en dan met name op de langere termijn? Wordt er ook gehandhaafd? En is er inderdaad voldoende capaciteit en ecologische expertise aanwezig om deze werkwijze in stand te houden? En hoe gaan we als Provincie ook kleinere initiatiefnemers, die er moeite mee hebben om de natuurcompensatie te organiseren, ondersteunen? En naast dat het van belang is om te kijken naar hoe we natuurcompensatie in de toekomst beter gaan organiseren, is het ook belangrijk dat we terugkijken naar hoe we de fouten uit het verleden kunnen herstellen. In het stuk lezen we hier wel over dat een aantal gebieden een inhaalslag gaan maken, in de periode van 2025 tot 2027, maar we zijn ook wel heel erg benieuwd van: hoe staat het daar nu mee? Zijn er al stappen gezet? Welke achterstanden zien we daar nou precies? En welke financiële middelen maken we daar ook voor vrij? Naar welk niveau willen we dan uiteindelijk die natuurcompensatiegebieden ook gaan tillen? En wat vergt dat nog, voor de komende twee jaar? Gaat het College ons ook op de hoogte houden van de

inhaalslag die hier nog gemaakt moet worden? En D66 vindt het een goede stap dat we natuurcompensatiegebieden opnemen in het SNL-beheer, na afloop van de overeenkomst. En hoe zorgen we er ook voor dat deze beheerkosten structureel kunnen worden opgevangen, ook als het aantal compensatieprojecten toeneemt? Dus wij waren – dat is inmiddels alweer een eindje terug – ook op werkbezoek gegaan naar zo'n natuurgebied, waar je dan toch zag dat daar moet echt nog wel heel veel beheer tegenaan gegooid moet worden. En dat gaat dus veel geld kosten, om dat op dat gewenste niveau te brengen. En ik denk dat dat ook best wel een moeilijke inschatting kan zijn aan de voorkant wat het nou gaat kosten. Dus hoe hebben we die risico's goed ingeschat? En de werkwijze rondom natuurcompensatie verandert nu best wel fundamenteel, wat goed is en ook hoognodig is. En hoe zorgt het College er ook voor dat wij als PS tijdig kunnen bijsturen wanneer er opnieuw structurele knelpunten kunnen optreden? Tot zover.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Dan zijn wij aan het einde van de ronde van uw commissie. En dan geef ik graag het woord aan de Gedeputeerde voor een reflectie op alles wat u heeft ingebracht.

Gedeputeerde Faassen: Dank u wel, voorzitter. Op de eerste plaats dank voor jullie inbreng. Ik ben blij dat de aanbevelingen zo goed gelezen zijn en dat jullie je daar inderdaad echt in verdiept hebben. Dat hebben wij ook gedaan. Daar hebben we ook als organisatie, ook ambtelijk, veel aandacht aan besteed om al die dingen die er lagen, en ook de Statenonderzoeker, om de vragen en opmerkingen die er waren serieus ter harte te nemen. En die hebben we proberen te vertalen in dit plan van aanpak. Desalniettemin hebben jullie nog een aantal vragen en daar zal ik proberen in de volgorde antwoord op te geven. En het is een hele lijst. Ik had 40 minuten, begreep ik. Ik zal proberen de vragen te doorlopen. Er zijn er een aantal dubbel, dus die zal ik dan ook op die wijze proberen te beantwoorden. Maar als het niet duidelijk is, dan hoor ik het wel. Over de boeteclausule hebben we ook een aantal vragen gehad. Ja, als er faillissement is, dan ben je dat geld in feite kwijt. Maar waarop hebben we gebaseerd om boete in plaats van een bankgarantie te doen? Een bankgarantie is, eerlijk, veel werk – dat is veel werk voor ons, het is veel werk voor ondernemer – kost geld, en tot nog toe hebben we nooit gebruik hoeven te maken van die bankgarantie. Dus onze ervaring is gewoon dat als je dat doet, dat het daar niet op vastzit. Dus diegenen die dat doen, ja, we hebben nooit van dat instrument gebruik hoeven maken. Dus de vraag waarom we tot deze conclusie gekomen zijn: omdat het makkelijker is, minder belastend voor de organisatie en omdat we de ervaring hebben dat we er nog nooit gebruik van hebben gemaakt. Dus dat is het antwoord daarop. De vraag wanneer de natuurcompensatiekaart ter beschikking komt, dat was ook wel een vraag die jullie eerder in de behandelingen die we gehad hebben gesteld hebben. Uiterlijk op 1 juli zal de website klaar zijn en daar staat dan de stand van zaken op. Wordt de verkenning gemeenten behandeld voor de Staten bij de komende aanpassing van de verordening? Nee, dan hebben we dat gewoon nog niet klaar. De overdracht van taken naar de gemeenten moeten we nog goed met ze bespreken. En de gemeenten hebben onder de Omgevingswet meer taken op het vlak van natuur gekregen. Daarom moeten de gemeenten nog kennis ontwikkelen, dus zover zijn we gewoon nog niet en daar komen we nog op terug. Mevrouw Boven: is het de bedoeling om in de toekomst groot openbaar belang zwaarder te laten wegen ten opzichte van het algemeen belang? We toetsen sowieso al het groot openbaar belang streng. En voor alle duidelijkheid, een golfbaan is geen groot openbaar belang. Dus dat zijn we volgens mij eens. En als je een golfbaan aanlegt in de natuur, dan moet je de natuur die je aantast ergens anders verbeteren. Dus niet compenseren, dat is wat anders. Maar uw opmerking “het is geen openbaar belang”, die is helder. De aanbeveling Controle op natuurcompensatie willen we verbeteren. Graag een indicator. In overzicht concreet kijkend naar de vragen die daar gesteld ... We zullen bezien hoe de keuze-indicator in de P&C-cyclus ... [1:32:38] tegemoetgekomen. Dat hebben we ook wel eerder aangegeven, om die ontwikkeling in de P&C-cyclus duidelijk te maken. Binnen de aanpak die daar wordt gehanteerd, en hoe aanvullend hierover ook informeren op de website kan worden

gegeven. Dus we proberen tweeledig u te informeren: door de P&C-cyclus en de voortgang op de website. Is er een plan ...

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja dank u, voorzitter. Naar aanleiding van dit stuk eigenlijk twee vragen. U zei net ook: de stand van zaken komt per 1 juli op de website te staan. Wij hebben in het stuk gelezen dat dat alleen maar de locaties zijn. Zo hebben we dat gelezen. Dus de vraag is: is dat alleen waar het ligt? Of gaat het ook in op: dit is de gewenste natuurcompensatie, en zover zijn we daarmee? En ik zie iemand knikken. Maar dat was de vraag.

Gedeputeerde Faassen: Ja, type natuur, ja, die informatie moet daar beschikbaar worden.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): En ook hoe de voortgang daarvan is?

Gedeputeerde Faassen: Ja, daar staat of het gerealiseerd is of niet. Dat staat op de website.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Oké, ja. En de ... Ja, de andere vraag ben ik ...

De voorzitter: Oké, gaat u door, mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: U vraagt: is er een Plan-Do-Check-Act? Nog nooit van gehoord. Nee, ik heb nog vragen genoeg. De resultaten van de controles worden teruggekoppeld met de initiatiefnemer om het beheer te verbeteren. We hebben nog geen standaard voor die controles ontwikkeld. Maar als je dat gaat controleren kun je natuurlijk wel een beetje voorspellen, als je er verstand van hebt, wat die ontwikkeling gaat zijn. Als ik naar natuur ga kijken wat gecompenseerd is, dan weet ik na twee jaar hoe zich dat gaat ontwikkelen. Als je ecooloog bent, neem ik ook aan dat je dat kunt zien, hoe zo'n natuurgebied zich ontwikkelt en wat daar voor nodig is. Kijk, als ik de verslagen zie van de natuurcompensatie in de voorbeelden, ja dan zijn er wel een paar bij waarvan ik denk: dat had misschien beter gekund. Ja maar goed, zo werkt het. Als je die controle doet, weet je dat. En dan kun je daar met de initiatiefnemer over praten hoe het beter kan. Nee, mevrouw Boven is nog niet tevreden met mijn antwoord. Oké. Zijn er ook kwaliteitseisen voor grotere bomen? Ja, deze vraag spreekt me natuurlijk ook weer aan. Ik zeg altijd: hoe groter, hoe beter. Maar dat is niet altijd waar. Je moet goed kijken naar de omstandigheid waar je iets compenseert. En soms zou dat kunnen met grotere bomen, maar dan moeten de omstandigheden al optimaal zijn wil je dat doen, en ook de verzorging die daarbij hoort. Dus dat is een keuze. Maar daar zijn geen kwaliteitseisen aan gesteld. Dus dat is de keuze. Dit wordt in het plan gezegd en daar wordt dan ook bepaald hoe groot de bomen moeten zijn. De vraag van de heer Mertens, GroenLinks.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Gedeputeerde Faassen: Oh, sorry. Ik neem een glaasje water. Excuses.

De voorzitter: Momentje. Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Voor die Plan-Do-Check-Act-cyclus, dat was meer bedoeld over: als je een compensatieplan maakt, ook daar kan je in leren wat je moet vragen als compensatie. En je leert door die controles. Dus het ging mij niet alleen om de effecten op het plan waar het om

gaat, maar over overkoepelend hoe je de compensatieplannen maakt. Want ook al weet je al heel veel, je kan altijd nog leren. En ik ben een groot voorstander van het inbrengen van die leercyclus.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja helder, mevrouw Boven. En wij zijn een lerende organisatie, dus ja, dat nemen we ons ter harte en dat zullen we ook meenemen naar de toekomst toe. Dat mag duidelijk zijn. *Learning along the way*, die ken ik dan wel. Mevrouw Mertens: wat is intensief medegebruik? In de natuur kan extensief medegebruik plaatsvinden bijvoorbeeld voor recreatie. Dat is ook een aantal keren ter sprake gekomen. Dat is in de regel geen probleem. Intensief medegebruik is bijvoorbeeld het regelmatig organiseren van evenementen. Dan is er wel sprake van een aantasting. Dat is dezelfde discussie, ooit gehad, met een wielervedstrijd die je ergens in het bos maakt. Ja, als je daar één keer 's zondags gaat fietsen is dat oké, maar als je daar wedstrijden gaat organiseren of je neemt ze op op een website bijvoorbeeld, dan is er sprake van intensief gebruik. Dan mag dat niet. De rol van de gemeente. De bevoegdheid ligt bij de Provincie, dat klopt. De gemeenten hebben onder de Omgevingswet meer taken op het vlak van natuur gekregen. Ze geven Omgevingsvergunningen af en beoordelen ruimtelijke plannen. Ze moeten daarbij de instructieregels van de Provincie volgen. Daarom moeten gemeenten ook de deskundigheid ontwikkelen en daar zorgvuldig aan bijdragen. Maar wij geven nu al vaker, ook als ecologen, advies aan de gemeenten als ze die nodig hebben. Dus dat zal zeker in het begin een samenspel zijn van de opgaven die de gemeenten ... Kijken hoe ze daarmee omgaan en hoe ze daar ook leren. Maar een gedeelte van die verantwoordelijkheid komt dus bij de gemeenten te liggen. De Europese Natuurherstelverordening wordt op dit moment uitgewerkt in een nationaal plan en aanvullende wetgeving. Wat precies gevolgen zijn voor de Provincie is nu nog niet duidelijk. Als een en ander duidelijk is, dan zullen we jullie daarin meenemen. Maar dat is simpelweg nog te vroeg. De bankgarantie, daar hebben we het eigenlijk al over gehad. Dat brengt veel administratieve rompslomp mee, ook voor degene die het indient. Het kost geld en wij denken, met het feit van de ervaring die we hebben, dat een boeteclausule daar een betere invulling aan zou kunnen geven. Ja, ik ben nu naar de antwoorden aan het kijken, het zijn er vrij veel, dus ... In beginsel dient de compensatie te worden aangelegd voorafgaande aan de aantasting van het NNL-gebied. De natuur heeft zich dan nog niet volledig ontwikkeld, juist daarom is er een compensatiefactor. Maar je moet het in feite voor aanvang beginnen. Dat is wat ... In beginsel: voor de aanleg.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, heel even verhelderend voorzitter. Dus voordat er gekapt gaat worden bijvoorbeeld ... Stel er gaat een stuk bos gekapt worden, dan moet voor dat moment die compensatie al klaar zijn? Dat we elkaar goed begrijpen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, in principe wel.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, in principe wel. Ja, ik worstel daar zelf een beetje mee, want als ik kijk naar VDL, bijvoorbeeld, daar is nog niets gerealiseerd. We hebben de natuurcompensatieopdracht al. De compensatie is gedaan. Dus in feite staat dat klaar om te beginnen. Maar daar vraag ik me eigenlijk af: met dat stukje natuurcompensatie dat wij als Provincie op ons genomen hebben – daar hebben wij als Provincie een verplichting overgenomen – of we die dan moeten realiseren voordat begonnen wordt. Maar in principe 'ja', dat is het antwoord volgens mij.

Spreker [1:40:32]: Het stukje financiële. Natuurcompensatie kan daarna nog plaatsvinden.

Gedeputeerde Faassen: O, dat was het: financiële. Maar de feitelijke invulling moet dus eerst gebeuren.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Voordat ze beginnen.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Nee, ja. Voordat je begint met de uitvoering van dat wat je wil. Dus de natuurcompensatie moet dan al plaatsgevonden hebben. O, ik snap uw vraag. U vraagt: als het gekapt wordt, moet de natuurcompensatie dan al direct daarna?

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Ja, nou, ervoor. Voordat je begint te kappen.

Spreker [1:41:03]: Ja, in de natuur is dat wel.

Gedeputeerde Faassen: Ja, in principe. Ja, ik snap ... Ik dacht andersom. Wil je beginnen met de bouw, dan moet het dan gerealiseerd zijn. Maar nee, voordat je begint te kappen, moet de natuur...[1:41:15] gebeurd zijn. Dat is de conclusie. Boete ... Dat waren uw vragen, volgens mij.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, voorzitter. Mag ik dan daar nog een vraag over stellen?

De voorzitter: Ja.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Want eigenlijk staat dat dan niet duidelijk in de verordening. Want in de verordening staat, even kijken ...

Gedeputeerde Faassen: Het is nog geen verordening.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Jawel, in de Omgevingsverordening staat: 'Voor de start van de activiteit moet de compensatie gerealiseerd zijn.' En ik zou dan kunnen ... Ik kan dan ... Wat is dan start van de activiteit? Start van de activiteit kan ik verstaan als starten van de uitvoering van de activiteiten waar iemand een vergunning voor gevraagd heeft of start van de kapactiviteiten.

Gedeputeerde Faassen: Daar was ik ook door verrast, want ik dacht op dezelfde manier als u. Nee, voordat je gaat kappen. Dus niet de activiteit waarvoor je het gaat compenseren. Dus voordat je gaat kappen, moet het gerealiseerd zijn. Dat is het antwoord.

De voorzitter: Dan zou een suggestie kunnen zijn dat het verduidelijkt wordt in de verordening.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, precies. Dank u wel. Eigenlijk zou dan de suggestie zijn om dat dan te verbeteren.

Gedeputeerde Faassen: Ja, maar goed, dan moeten we dat verduidelijken.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, dat moet echt wel duidelijker worden.

Gedeputeerde Faassen: Nee, maar dat gaan we doen.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja? Een toezegging.

Gedeputeerde Faassen: Toezegging? **Verduidelijking.**

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, dank u wel.

Gedeputeerde Faassen: Nee, **dat gaan we doen.**

De voorzitter: Oké, gaat u door.

Gedeputeerde Faassen: De rol van de gemeenten hadden we gehad. Europese ... Die had ik, volgens mij, allemaal gehad. Mevrouw Kuiper, de boeteclausule hebt u ook naar gevraagd. Volgens mij hebben we dat naar behoren, of voldoende naar mijn gevoel, beantwoord. Wordt er gewerkt met harde NNL-balans? Hoeveel NNL verdwijnt? En hoeveel ... Ja, dat wordt gemonitord en dat is ook belangrijk, want in feite mag het NNL niet afnemen. Dus als je het ergens doet, moet je het ergens anders toevoegen. Maar ergens is de opmerking ook al gemaakt: Limburg is maar zo groot, dus we moeten dat binnen dat gebied wel doen. Dus ja, dat is in principe transparant en wordt ook bijgehouden. En ook de kwaliteitseis en het natuurtypen worden bijgehouden. Dus daar wordt over gewaakt. Ja, mijnheer Franssen: de belangrijkste beleidskeuzes landen in de nieuwe Omgevingsverordeningen en daar krijgen PS nog de tijd om in dat traject hun bevindingen of aanbevelingen of aanpassingen te kunnen nemen op dat besluit. Dan hebt u een vraag over de financiële compensatie, om die weer toe te staan. Daar heb ik eigenlijk twee vragen. Ik heb er al wat over gezegd. En de andere opmerking is eigenlijk, en die geldt ook voor anderen: als je per se wil dat je iets financieel compenseert waar wij van zeggen dat je die opgave niet bij de Provincie moet leggen, dat dat ons belast. En dat hebt u ook gezegd, mevrouw Boven. Je moet die aap eigenlijk niet op je schouder willen hebben. Stel dat je dat dan toch wil, dan kun je een natuurorganisatie vragen om dat over te nemen. Nou, dan kunnen zij die verplichting in die zin afkopen met dat zij het gaan inrichten. Dus die mogelijkheid blijft er wel. Stel dat we nu nog eens een keer de discussie als VDL krijgen – ik hoop die niet in deze periode nog een keer mee te maken, maar stel – dan kunnen jullie als PS natuurlijk altijd nog vinden dat het op een andere manier ... Jullie hebben het uiteindelijke recht om daar wat van te vinden. Maar wij hebben het nu zo vastgelegd en we denken dat dat de meest logische vorm is die ons ook als Provincie het minste belast. En de initiatiefnemer, daar ligt de verantwoordelijkheid dan ook. En ik vind persoonlijk ook dat dat daar hoort.

De voorzitter: Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (BBB): Ja, misschien even ter verduidelijking dan. Als je grotere projecten hebt, dan volg ik helemaal uw lijn. Maar als je een aantal kleinere projecten hebt en je moet die dan ook als losse projecten gaan behandelen, dan zou je misschien beter als Provincie kunnen zeggen van: oké, wij pakken die nou samen en wij bundelen die met een financiële compensatie tot één project dat dan uitgevoerd gaat worden. Zo heb je dan misschien meer body in je Natuurnetwerk Limburg. Op die manier, zeg maar.

Gedeputeerde Faassen: Ik snap uw vraag.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ik snap ook uw denkrichting. Maar die opdracht zou je ook extern weg kunnen leggen bij zo'n organisatie die dat verzamelt en realiseert. Wij willen gewoon die administratieve rompslomp en dat hele proces niet hebben. Kijk, als een initiatiefnemer iets wil, dan ligt die verantwoordelijkheid bij hem en hoe die dat dan uitvoert. Nu zijn wij degenen die bepaalde financiële verplichtingen gekregen hebben, maar in de tussentijd reiken die al lang niet meer. De grond is 20% of 30% duurder geworden en we hebben de verplichting nog en de administratieve rompslomp en daar willen we in feite gewoon vanaf. U vraagt waarom de externe effecten meegenomen moeten worden. Leidt dit tot externe onzekerheid, omdat functies dicht bij elkaar liggen? Nee, de toetsing aan effecten zoals geluid, alleen relevant wanneer men een omgevingsplan wijzigt indien men bij het NNL ... Bestaande agrarische percelen, die gewoon gebruikt worden volgens een bestaand omgevingsplan, worden dus niet geraakt door deze nog te verwerken in de Omgevingsverordening later. Zijn er vanuit het Rijk verplichtingen, vraagt u. De verplichtingen zitten in het borgen van de kwaliteit, die zijn van het Rijk, op de samenhang van het NNL. Dus die worden van het Rijk voorgeschreven. Dat is een wettelijke verplichting in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Staat trouwens ook in de antwoorden van de technische vragen. Dus er zal compensatie moeten zijn aan het verlies en aan de kwaliteit. Dat is wat we moeten. Dan vraagt u naar 3.5: Locatie. Compensatie mag buiten NNL. Wildgroei kan ontstaan. Welk doel treft? Natuurcompensatie buiten het NNL wordt toegevoegd aan het NNL. Dus als je ergens iets compenseert, wordt dat dan weer toegevoegd aan het NNL, zodat de volledige omvang van het NNL gelijk blijft. Die vraag is ook vaker gekomen. En die aanpassing waarvan jullie zeggen of je er dan nieuw NNL bij tovert – want dat is natuurlijk de vervolgvraag die men kan stellen. Dat is niet zo. We maken jaarlijks een Limburgs natuurbeheersplan en daarin leggen we al die NNL-gebieden vast, dus daar zit geen willekeur achter. Even voor de goede orde. Er zijn hier allerlei ... We hebben veel deskundige ecologen die dat beoordelen en die ernaar kijken. Nog een beetje in het verlengde, voor de goede orde: die zijn altijd objectief. Dat was nog een andere vraag die gesteld was. Dan heb ik daar ook gelijk ... Hebben nieuwe gebieden buiten het huidige NNL dezelfde bescherming als NNL? Ja, als ze daaraan toegevoegd worden, dan hebben ze dezelfde bescherming. Dat is duidelijk. Mevrouw Huids: u hebt het tienjarig beheer, natuurcompensatie, financiële middelen gereserveerd, maar ook gekeken naar de ambtelijke capaciteit. Ja, het zou raar zijn als we daar niet naar gekeken hebben. Die vraag volgt nog verder en die vraag heb ik zelf ook gesteld en daarop was het antwoord: in elk geval binnen deze periode is het geregeld, maar in principe is daar voldoende man- en vrouwkracht voor om dit te doen. Die vragen zijn trouwens in eerdere commissies ook al gesteld, maar: ja, we hebben daar voldoende man- en vrouwkracht om dat te realiseren.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik heb daar nog een korte vraag over, want ik had die vraag inderdaad ook gesteld. En ergens tijdens het debat werd, volgens mij, ook een beetje geïnsinueerd dat we nu heel erg zouden gaan uitbreiden, maar ik vroeg me dus af of dat eigenlijk wel zo is, omdat we dus ook die financiële compensatie weghalen waarbij er juist weer extra taken bij de Provincie vallen. Moeten we nu juist meer ambtelijke capaciteit aantrekken in totaal voor natuurcompensatie is de verwachting of blijft het gelijk of wordt het zelfs iets minder?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Nou, als we die financiële component niet meer hebben, dan hebben we juist minder mensen nodig, natuurlijk. Maar zoals ik het begrepen heb – en dat is ook van tevoren aan mij teruggekoppeld – hebben we daar gewoon voldoende capaciteit voor en ook geld om dit te controleren en om dit uit te voeren. En rekent u: als dat niet zo was, had ik dat zeker gehoord en dan had ik jullie dat ook meegedeeld. En dan hebt u de vraag of tussendoor bijgestuurd kan worden in die tien jaar. Ja, we kunnen in de tussentijd bijsturen als dat uit de controles blijkt. Dus als uit die controlecyclus die we nu hebben – dat is ook een vraag die we straks gehad hebben – tussentijds blijkt dat het bijgestuurd moet worden, dan kunnen we daarop acteren. We proberen dat niet, zoals in het verleden, van ons af te laten glijden in dat stramien. Bij die controles hebben we natuurlijk een beoordeling en kunnen we daarop sturen. Ja, de gemeenten beoordeelden de ruimtelijke plannen en moeten de instructieregels van de Provincie in de Omgevingsverordening toepassen. Dat was ook een vraag die u gesteld hebt. Mevrouw Koopman, u vroeg: het ontbreekt expliciet aan capaciteit. Volgens mij hebben we daar ook het antwoord op gegeven dat het dus wel zo is en mocht daar behoefte aan zijn, dan zullen we daarmee terugkomen, maar die behoefte is er op dit moment niet. Dus er zijn voldoende financiële middelen en capaciteit om dit uit te voeren.

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Mijn vraag is niet over voldoende capaciteit. Mijn vraag is om toe te zeggen om een uitvoerings- en capaciteitsparagraaf toe te voegen.

Gedeputeerde Faassen: Ja voorzitter, volgens mij kwam die vraag later. Even kijken ...

De voorzitter: Die gaat u nu beantwoorden?

Gedeputeerde Faassen: Die komt nog in het lijstje. Dus ik loop ze gewoon na. De boeteclausule heb ik, volgens mij, voldoende over gezegd. Dan vraagt u juridisch te borgen en of er gewerkt wordt met een bestaand regime. Voor nu lopen de initiatieven ... Daar geldt nu ... O, dat was de vraag wat in de tussentijd gebeurde. Voor nu geldt de huidige Omgevingsverordening en in de meeste gevallen is het de gemeente die beslist over de ruimtelijke plannen op basis van de provinciale verordening die op dit moment geldt. Dus dat is het antwoord. Volgens mij had ik die vraag ook al eerder beantwoord. Rol van de gemeente blijft duidelijk, ook hierop hebben meerdere partijen me bevraagd, hebben ons bevraagd. De grote inspanningen zijn op dit moment gericht en ook in samenspraak met de gemeenten op het zorgen van de vaststelling van de nieuwe POVI en de nieuwe verordening door PS. Het is nog te vroeg, zoals ik al eerder zei, om nu al zaken toe te zeggen over de fase daarna. En vanzelfsprekend wordt PS daarover geïnformeerd als dat traject meegenomen wordt. Dat is eerder de vraag. Dat is simpelweg nog te vroeg om die rol en die bevoegdheden van de gemeenten goed te duiden hier en om daar een duidelijk antwoord op te geven. Hoe worden de kaarten actueel gehouden? Nieuwe plannen en de realisatie daarvan worden straks minimaal jaarlijks geactualiseerd op de website en we verwerken de inhoud van de controles die zijn uitgevoerd. Dus dat komt jaarlijks terug op de website die halverwege dit jaar in de lucht komt. We gaan op die website dan ook een overzicht geven van de stand van zaken per project – dat is ook een antwoord op u – voorzien van de jaarlijkse update op grond van de nieuw beschikbare informatie. Gelet op de hoogte van de compensatie. Ja, de aantasting van NNL is alleen mogelijk bij een groot openbaar belang, maar dat hebben we al geduid. En op dat moment wordt er dan een toeslag op die kwaliteitsborging geheven. Verder vraagt u de bankgarantie. Daar hebben we, volgens mij, al iets over gezegd, over die risico-inschatting en de onderbouwing. Ja, de onderbouwing – u vroeg naar cijfers – het is nooit ingeroepen, dus ja, dat is dan het antwoord concreet op uw vraag.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Zit ik bij de verkeerde? Nee. Nee, dat zijn uw vragen. Ik word in verwarring gebracht. Nee. Met zoveel vragen valt het niet mee. Dus dat was de vraag: Hoe wordt zo objectief mogelijk ... Daarvan wordt gebruik gemaakt van het natuurdoeltype uit het provinciaal natuurbeheersplan. Maar dan heb ik nog geen antwoord gegeven op uw vraag over de ...

De voorzitter: De capaciteitsparagraaf.

Gedeputeerde Faassen: De capaciteitsparagraaf, om die in te fietsen. Eens even kijken, wat hebben we daarvan gezegd? Dat is een voorstel.

Spreker (ambtelijke ondersteuning?): Bij de Omgevingsverordening kunnen we dat opnemen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, dit maakt geen onderdeel uit van dit plan van aanpak in feite. En als die wens zou bestaan, zouden we die in de Omgevingsverordening moeten plaatsen. Daar kunnen we naar kijken. Ik zeg het niet toe, maar ik zeg wel dat we ernaar kunnen kijken, want ik weet gewoon niet in hoeverre je dat kunt opnemen in de Omgevingsverordening.

Spreker (ambtelijke ondersteuning?): Nee, in de nota ...

Gedeputeerde Faassen: Kan ik daarop terugkomen?

De voorzitter: Hoe? Want je hebt geen tweede termijn.

Gedeputeerde Faassen: Nee, ik heb geen tweede termijn. Eens even kijken, hoe kunnen we dat praktisch ...

Spreker (ambtelijke ondersteuning?): In het Statenvoorstel bij de Omgevingsverordening zit ook een paragraaf over capaciteit.

Gedeputeerde Faassen: Oké. In het Statenvoorstel dat komt voor de Omgevingsverordening zit ook een paragraaf over de capaciteit. Dus dat kunnen we daarin meenemen. Ja?

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Nee, ik hoor daar iets van een toezegging. Ik denk: heb ik dat nou gedaan? Nee, ik heb gewoon gezegd dat het daar al voorkomt, dus ik ben alert wat je hier toezegt. Goed, mijnheer Van den Beucken.

De voorzitter: Momentje, mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, dank u wel voorzitter. Ja, sta mij toe om nog een vraag te stellen over ... De vraag of het wenselijk is om ... Ik kom namelijk weer terug op de rol van de gemeenten. Daar zat ik net even over na te denken, omdat ... Want u zegt dat u daar nog op terugkomt, want dat moet allemaal zijn beslag krijgen in de Omgevingsverordening en dat is allemaal nog niet duidelijk. Misschien moet ik een vraag stellen. Wanneer komt u daarop terug en hoe gaat u dat aan ons duidelijk maken of het wenselijk is, ja of nee?

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Op zich een reële vraag. Het is dus zo dat het nog niet in deze Omgevingsverordening, die we in september gaan vaststellen ... We zijn daar nu mee bezig, dus dat zal in de loop van 2027 pas in de Omgevingsverordening worden vastgelegd. Dus niet in deze. Dat is het concrete antwoord op uw vraag.

De voorzitter: Mevrouw Koopman nog.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, ik mis een aantal zaken. Ik kan even wachten of het nog her en der ter sprake komt dat ik er dan nog even op terugkom. Ja? Zullen we dat even doen?

Gedeputeerde Faassen: Ja, misschien goed. Want de vragen die ik genoteerd heb gekregen, die heb ik volgens mij beantwoord, maar we kunnen dadelijk nog even kijken. Geen probleem. Mijnheer Van den Beucken. We gaan op de website dus een overzicht geven van de stand van zaken per project. Voorzien wordt dat van ... Ja, dat is eigenlijk hetzelfde als we al gezegd hebben. Dus dat rapporteren we op die wijze via die website. U vraagt naar de verhoging van de compensatiekosten en strengere regels. Ja, aantasting van NNL is sowieso alleen mogelijk bij groot openbaar belang. Dat hebben we al eerder gezegd. En op dat moment geldt er dus ook een toeslag voor die kwaliteitsborging. Dat is zoals we het nu, in dit plan van aanpak, hebben geregeld. De bankgarantie hebben we, volgens mij, duidelijk besproken. Opvolgen aanbeveling: **zit de overdracht nog verbeteren inzake de overdracht naar SNL [?1:57:30]** Ja, bij de laatste controle na tien jaar worden er specifieke aandachtspunten meegegeven aan het beheer onder de SNL-regeling. **Dus dat is een soort evaluatie na tien jaar hoe dat dan in dat reguliere onderhoud of in dat reguliere beheer moet worden gegoten.** U vraagt hoe we ermee omgaan als een bos in verval raakt. Ja, een natuurlijk bos dat is een natuurlijk ecosysteem dat zijn beslag krijgt. Dus ja, daar kun je iets van vinden, maar je kunt een bos dat in verval raakt niet gaan compenseren. Dat is gewoon zoals een bos zich ontwikkelt. En ik weet niet of we ons daarmee willen gaan bemoeien. Ik weet niet of dat een antwoord is op uw vraag. Ik vond het een moeilijke vraag. Maar een bos is een eigen ecosysteem dat zijn eigen gang gaat. En dat daar bomen omvallen en nieuwe komen, dat is een natuurlijk proces.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

De voorzitter: Ga maar door.

Gedeputeerde Faassen: Ja, ga door?

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, ik vond het ook een moeilijke vraag om te stellen.

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Even kijken hoor. Ik wacht even af tot het iets verder beantwoord wordt en anders haal ik straks de bezemwagen er even doorheen.

Gedeputeerde Faassen: Er is geen tweede termijn, maar goed.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Nee, nadat wij klaar zijn met de beantwoording. Als ik denk dat er nog iets niet beantwoord is als iedereen aan de beurt geweest is, dan kan ik altijd nog een opmerking maken.

De voorzitter: Maar ik stel wel voor dat we het houden bij het thema van deze sessie en dat gaat over natuurcompensatie. Dat gaat niet over bossen in verval.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Nee, maar niet over dat onderwerp, maar over andere dingen die mogelijk nog openstaan.

De voorzitter: Dat is wat anders. Maar de Gedeputeerde was ook nog bezig.

Gedeputeerde Faassen: Nou, over het verval van bossen ben ik uitgesproken, voorzitter. Dus, ja, dat is zoals het is. Mijnheer Roso, u vraagt naar de compensatie die zich uitsluitend op Limburg richt en of het niet naar buiten kan. Ja, daar hebben we toch een wet. Die wet gaat over de borging van het NNN-gebiedennetwerk in Nederland en dat beperkt zich echt tot Nederland. Ik vind het een creatieve gedachte. Ik zie er ook wel wat in, maar ik zie dat niet gebeuren. We hebben gewoon een wettelijke taak als NNN-gebied. En nogmaals: ik vind het ...

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Ja, dat vind ik serieus. Dat mag ik toch zeggen? En dat ons NNL-gebied aansluit bij bijvoorbeeld een Duits gebied, dat kan alleen maar helpen. En ook, voor de goede orde: daar werken we ook goed mee samen, want net werd de indruk gewekt dat dat niet zo is, maar dat is wel zo. We hebben daar regelmatig contact mee, ook als het lastig is. Dus ja, we hebben goed contact met de buitenwereld. Mijnheer Hermans, u vraagt of de compensatieverplichting geldt voor NNL in de groen.... Ja, dat is op zich een technische vraag – die is ook al schriftelijk een keer gesteld door de VVD, volgens mij – en daar geef ik gewoon een procesantwoord op. Buiten deze zones geldt op grond van de Omgevingsverordening geen compensatieverplichting, maar wanneer er bos wordt gekapt, geldt wel de verplichting tot herplant op grond van de Omgevingswet, de oude Boswet. Dus dan gaat er een ander regime gelden en dan ben je het evengoed verplicht. De VVD voor structureel belasting van industrieel ... Hoe ziet u dat met windmolens? In principe zal ook deze factor worden meegewogen in welke maatregel er negatief – dan moet je niet gaan typen, want dan zie ik het niet meer – effect is op de natuur. Of dat aanleiding geeft tot compensatie is maatwerk. Maar dat is niet meegenomen in dit plan. Maar mocht dat zo zijn, zullen we dat zeker meenemen. Pagina 9 ga ik uitleggen in begrijpelijke taal. Er kan in NNL ook sprake zijn van een bestaande geluidsbelasting. Die vraag hebben we al meer gehad en daar heb ik zelf de vraag gesteld: als de compensatielocatie dan minder is, hoeft het dan minder te zijn? Dat was de vraag die ik zelf heb gesteld. Dan verbeteren we het dus ten opzichte van dat stuk en dat moeten we verder uitwerken in de verordening. Maar dat was een gedachtegang. U kijkt mij zeer vragend aan. Maar het idee was: als jij nou een gebied langs een autobaan, wat belast is, moet compenseren voor een ander gebied en daar is het muisstil. Dan was mijn gedachte van: hoe je dan ook minder te compenseren, omdat het beter wordt? Maar dat was nog niet aan de orde, heb ik begrepen. Maar dat even qua uitleg.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Geen antwoord?

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Hoe kan ik het verbeteren?

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Ik heb geprobeerd duidelijk te antwoorden. Maar goed, dit is het antwoord dat ik erover kan geven.

De voorzitter: Mijnheer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Voorzitter, als ik mag. Ergens waar het druk is en je verplaatst dat naar een stukje waar het stil is, dan hoeft je minder te compenseren. Het slaat gewoon nergens op. Sorry dat ik het zeg.

Gedeputeerde Faassen: Mijnheer Hermans, het was een gedachtespinsel van mij. Dat gaan we niet doen. We zullen het netjes omschrijven in de verordening en dan krijgt u het terug. Excuus als ik u daarmee heb gestoord. Mijnheer Loomans, u vraagt naar aanbeveling 597. Als er een eindcontrole wordt uitgevoerd, wie doet de eisen en wie stelt het op? We maken gebruik van de beheersadviezen bij de natuurdoeltypesop de website van ... [2:02:55]. Er worden een compensatieplan en maatwerkafspraken gemaakt om goed aan te sluiten bij de natuur die verloren gegaan is en die we toetsen. Dus daar kijken we dus naar op het moment dat we een plan maken. Verder vraagt u ... We doen die controles zelf, maar we zorgen voor een goede functiescheiding zodat er onafhankelijk gecontroleerd wordt – dat heb ik van tevoren al even aangegeven – en die kennis hebben we gewoon echt in huis, dus ik vind dat we daarop mogen vertrouwen. In de informatievoorziening gaat het niet alleen om de controles, maar we rapporteren ook over nieuwe ontwikkelingen en nieuwe hectares natuurcompensatie die worden toegevoegd. Dus dat rapporteren ... De belangrijkste wijziging is dat we bij het cluster plattelandsontwikkeling het natuurbeheer op provinciale percelen hebben belegd en georganiseerd. En dat is echt een verbetering. Dus het is nu bij één cluster belegd en dat is plattelandsontwikkeling. En in het algemeen, als antwoord, hebben we per cluster goed vastgelegd voor welk onderdeel wie verantwoordelijk is. Dan hebt u mij gevraagd naar het 1 miljoen bomenplan. Hoe zal ik dat netjes zeggen? Ik wil daar niet op ingaan. Nee, we hebben een mededeling portefeuillehouder gedaan met de toezegging 8545 en daar hebben we een mededeling gedaan hoe de stand van zaken is. Dus ik hoop dat ik daarmee afdoende antwoord heb gegeven op uw vraag. Ik snap dat het niet bevredigend is, maar dit is het antwoord. Mevrouw Schuur, u vraagt of er nog een evaluatie komt. Volgens mij heb ik die vraag al een aantal keren beantwoord. We zeggen in principe via de P&C-cyclus en op de website gaan we laten zien wat we doen en hoever we daarmee zijn. Ja, het is eigenlijk aan jullie als PS of we dat debat nog een keer anders willen. Maar dit is zoals we nu op dit moment proberen jullie te informeren. De rol van gemeenten ... Sorry?

De voorzitter: Mevrouw Schuur.

Mevrouw Schuur (PvdA): Ja, dank u wel voorzitter. Ik zag inderdaad in het stuk dat er een aantal evaluaties ingepland zijn. Dat gaat over het algemeen over wat er buiten gebeurt, in hoeverre compensatie gerealiseerd is en beheerd wordt. Ik denk dat mijn vraag meer ging over het systeem daaromheen. Wij gaan hier intern procedures wijzigen bijvoorbeeld. Dus dat soort maatregelen worden niet geëvalueerd of die dan effectief blijken te zijn of niet. Dus dat is meer mijn vraag. Wij gaan zelf een aantal dingen doen die met allerlei andere processen te maken hebben en dan is het ook goed om een keer te kijken of dat goed werkt of dat daar toch nog problemen inzitten die we aan moeten pakken.

Gedeputeerde Faassen: Nou, ik denk als we gewoon naar de organisatie kijken hoe we die hebben ... En dat antwoord heb ik ook al eerder gegeven. Wij kijken natuurlijk hoe we die processen vormen en als die verbeterd moeten worden in de loop van de tijd, gaan we dat doen. Daar zijn we natuurlijk niet blind voor. Als we zeggen: dit is het plan van aantal en het moet naderhand bijgesteld worden, dan gaan we dat gedurende dat proces bijstellen, natuurlijk.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja, dank u wel voorzitter. Ik begrijp dat en ik ga er ook van uit dat daar toch voortdurend oog voor blijft, maar tegelijkertijd is het op dit moment pas goed naar boven gekomen, op het moment dat dit onderzoek gebeurd is, en is daarvoor kennelijk toch niet goed gezien dat er dingen geoptimaliseerd konden worden. Dus het gaat niet altijd vanzelf. Dus vandaar inderdaad mijn oproep om daar toch nog een keer structureel naar te kijken of inderdaad de uitvoering van het plan van aanpak goed gelukt is, of daar hiaten inzitten, of we daar aanpassingen moeten doen, of we bij moeten sturen en om daar over een aantal jaar toch een moment voor in te plannen.

De voorzitter: Dat is de C van de PDCA, de Check.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja, maar dat staat niet standaard in de jaarrekening, dit type controle.

Gedeputeerde Faassen: Nee, maar dan toch, als ik mag. We hebben dit plan van aanpak gemaakt met aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer uit 2009 en 2012. Dus we zijn een heel eind gelopen naar dit traject. Daarom ligt dit er nu. En ja, er komt natuurlijk ook weer opnieuw een natuurbeheersplan. Ja, daar gaan we natuurlijk evalueren hoe we dat doen. Maar de insteek is nu om het ook met die controles, die momenten die we ingebouwd hebben, te blijven traceren. We hebben een website waar jullie ons kunnen controleren. Dus ja, ik denk dat dat een natuurlijk gegeven is dat we dat evalueren. Maar als u daar een moment wilt inbouwen, dan moeten we daarnaar kijken. Want volgens mij is dat concreet uw vraag.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Nou ja, als u zegt dat we dat kunnen meenemen bij het opstellen van het nieuwe natuurbeheerplan, dan kan dat ook een oplossing zijn natuurlijk. Maar juist omdat dit ook bij de Zuidelijke Rekenkamer vaker terugkomt – wat u net zei: in 2012 hadden we het hier ook over – denk ik dat het goed is om in ieder geval een moment te hebben waarop we daarop terugkomen. En of dat een nieuw moment moet zijn of dat ergens ingepast kan worden – dat laatste kan ik me voorstellen dat dat efficiënter is – dan is het goed om dat wel eventjes ergens te noteren wellicht.

Gedeputeerde Faassen: Helder. Er komt een nieuw natuurprogramma en dat is in 2030. Dus dat zou dan een natuurlijk moment zijn om dit nog eens te bekijken. **Dus dat kunnen we, wat mij betreft, opschrijven dat, als we dat programma vaststellen, we dan nog een keer goed hiernaar kijken. Ja?** Verder hebt u gevraagd naar de rol van de gemeenten. Ja, dat is natuurlijk een wezenlijk punt. En zoals gezegd: we zijn nog met de gemeenten in gesprek hoe we dat gaan doen, maar daar ligt nu de focus met name op de POVI en de verordening die er volgend jaar gaat komen. Ik hoop dat dat voldoende was. Mevrouw Boven.

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, ik grijp nu mijn kans omdat de meeste antwoorden gegeven zijn en ik misschien op het allerlaatste moment die niet meer krijg. Ik had nog een vraag over iets wat een hele tijd geleden is gezegd over de volgorde van compensatie. Dus je moet eerst compenseren en dan kappen. En u zei daarbij: in principe. En in principe, daar kun je mee bedoelen altijd of je kan daarmee zeggen dat daar nog uitzonderingen op zijn. En ik wil dan toch nog graag even naar VDL kijken en het Sterrebos, want daar is duidelijk gekapt voordat er gecompenseerd is. Was dat dan zo'n uitzondering? Of zijn er geen uitzonderingen op en is dat gewoon fout gegaan bij VDL en het Sterrebos?

De voorzitter: Overigens, volgens mij was de Gedeputeerde nog niet klaar met zijn beantwoording, dus ik laat het aan hem over of hij dit nu beantwoordt of eerst PvdA en D66 afmaakt.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

De voorzitter: U snapt wat ik bedoel met afmaken.

Gedeputeerde Faassen: Ik kan vrij kort zijn, mevrouw Boven. De compensatie voor het Sterrebos heeft plaatsgevonden voordat het Sterrebos gekapt is. Dat kan ik nog een keer nageven [2:10:18], maar dat is wat ik terugkrijg dat dat zo geregeld is. En verder staat het in de verordening als regel. Dus ik zeg dat het in principe in de verordening staat dat het eerst moet gebeuren. Dus dat even helder. Oké.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja, dank u wel, voorzitter. Even terug naar de gemeenten, wat u net zei. Ik kan me goed voorstellen dat dat nog in ontwikkeling is. Op het moment dat een verordeningswijziging wordt vastgelegd, is het dan duidelijk en kunnen we er dan ook meer over terugvinden in het voorstel, denkt u?

Gedeputeerde Faassen: Sorry, nog een keer het laatste stukje van de vraag.

Mevrouw Schuuring (PvdA): U zegt net: we zijn in het kader van de POVI en de verordening nu nog met gemeenten in gesprek over hoe we die nieuwe verdeling van verantwoordelijkheden precies gaan indelen. Dus klopt dan mijn aanname dat, op het moment dat dit plan ook verankerd wordt in de verordening, er dan meer over bekend is en dat we dan in dat stuk ook terug kunnen vinden hoe die verdeling dan precies tot stand gaat komen?

Gedeputeerde Faassen: In de huidige verordening nog niet helemaal. Wel hoe wij dit als Provincie zien, maar die relatie met die gemeenten en wat hun taken en verantwoordelijkheden en de rolverdeling zijn, dat volgt pas later.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Dus in de nieuwe verordening die we straks krijgen?

Gedeputeerde Faassen: Nee, niet bij de actuele, maar die daarna komt. Die in '27.

Mevrouw Schuuring (PvdA): In '27?

Gedeputeerde Faassen: Ja, dat is wat ik, volgens mij, van tevoren ook een keer gezegd heb. Dus dan worden de rolverdeling en de taken helder. Maar de opgave zoals wij die hier in die aanbeveling

doen, over natuurcompensatie in het algemeen, die landt in de Omgevingsverordening die we in september gaan vaststellen. Maar dat is dus iets anders. Mevrouw Wesseling, u hebt een – eens even kijken – aantal vragen gesteld. De eerste vraag: we verhogen de toeslag. We denken dat we daarmee de kwaliteit beter kunnen borgen. Het blijven vergelijken met oud bos, met nieuw bos is lastig. Dus ja, dat is een inschatting door ecologen gemaakt van hoe je moet compenseren en wat ga je ... Ja, dat is een beetje de discussie die we ook al eerder met de inspreker hadden: wat is te vergelijken met? Daar maken we nu gewoon een afweging in en dat is mensenwerk. Hoe borgt het College het naleven van de uitvoering/compensatie? Het controleren van de compensatie gebeurt door de ecologen van het cluster Platteland. Daar hebben we afspraken over gemaakt. Dus dat is de manier waarop het gebeurt. Ja, en over die kleine organisaties – dat hebben we ook al eerder gezegd – daarvan denk ik dat het het beste is dat ze aankloppen bij een natuurorganisatie of een andere, die dat voor hen organiseren en die dat samenvakken. Maar ik wil een beetje weg van dat wij als Provincie die verantwoordelijkheid dragen. Volgens mij is dat ook de aanbeveling die we gemaakt hebben. Voor deze Collegeperiode hebben we voldoende middelen vrijgemaakt, maar dat heb ik al eerder gezegd, hè. We zijn ons bewust van de structurele capaciteit en middelen voor natuurbeheer nodig en daarmee komen we in de P&C-cyclus weer op terug, maar op dit moment hebben we daar voldoende middelen over. De inhaalslag, ook daar komen we op terug in de P&C-cyclus die we gaan maken, om u te informeren over de inhaalslag die we gemaakt hebben. Hoe zorgt het College de bijstelling ...? Dat is eigenlijk hetzelfde als voorgaande. Naar aanleiding van dat wat we weten, moeten we bijsturen of ... Het resultaat daarvan, daarop acteren we, zeg maar.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dank voorzitter. Ja, want het maken van die inhaalslag, dat zal ook wel extra financiële middelen nog kosten.

Gedeputeerde Faassen: Ja.

Mevrouw Wesseling (D66): Nu zag ik daar in het stuk nog weinig over terug. Is al in kaart gebracht wat het extra gaat kosten en vergen ook van ons als Provincie?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, antwoord daarop dat is ja. Dat zit zelfs al in de begroting die we nu hebben. Daarin hebben we dat opgenomen. Dit is opgenomen. Ik had die cijfers zelfs paraat. Die heb ik meegenomen. Maar dat is opgenomen, dus dat is geborgd.

De voorzitter: Momentje. Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ik mis nog het een en ander.

Gedeputeerde Faassen: Ja, maar ik ben nog niet ... Ik ben nog even ...

De voorzitter: Dan gaat u eerst even door.

Gedeputeerde Faassen: Ik ga eerst ... Erg ongeduldig. Ik ben over mijn tijd trouwens. Nee, goed. Over de beheerskosten van natuur zult u dit jaar nog worden geïnformeerd. We nemen daar de kosten van dat beheer over die tien jaar mee. Dat waren wat mij betreft de antwoorden. Dan hoor ik nu graag wat ik nog gemist zou hebben. Ik kan me bijna niet voorstellen dat ik iets gemist heb.

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, dank u wel. Nou, had ik tien seconden gewacht, dan was mijn timing helemaal perfect, natuurlijk. Maar ja, eigenlijk ... U vraagt om aanbevelingen en wij komen met een aantal aanbevelingen, collega's ook, maar ik zie ze nog niet meegenomen. Dus ik zal ze herhalen en u mag gewoon antwoorden met een simpel ja of nee of u het meeneemt.

De voorzitter: Daagt u nu niet de rest uit.

Gedeputeerde Faassen: Dat wordt een spannende.

De voorzitter: Het wordt geen tweede termijn, hè. Het is even afwerking van de ene termijn die we hebben.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, absoluut.

Gedeputeerde Faassen: En u hebt nog even. Voordat u de vragen stelt: u hebt altijd nog de gelegenheid voor de omgevingsverordening er wat van te vinden. Dit zijn aanbevelingen.

Mevrouw Koopman (VVD): Zeker, maar u heeft hier een mooi stuk neergelegd en het is nog niet compleet en u kunt het verbeteren.

Gedeputeerde Faassen: Ik sta altijd open voor verbeteringen, dat begrijpt u mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Yes. Dank u wel. Wij hadden gevraagd om de monitoring van de boeteclausule, of dat kon plaatsvinden.

Gedeputeerde Faassen: Antwoord is: ja.

Mevrouw Koopman (VVD): Fijn. De balans natuurbelang en andere provinciale opgaven is niet uitgewerkt. Gaat u dit uitwerken?

Gedeputeerde Faassen: **Jaein [2:16:27]**

Mevrouw Koopman (VVD): O, hier hebben we alweer zoiets.

Gedeputeerde Faassen: Misschien in de Omgevingsvisie, daar moet die samenhang in duidelijk worden. Dus een soort van ja, denk ik. Omgevingsvisie.

Mevrouw Koopman (VVD): Oké. Het explicieter uitwerken van het overgangsrecht.

Gedeputeerde Faassen: Moeilijke vraag. We zullen proberen dat te verduidelijken. Ik kan het niet genoeg concreet maken wat u daarmee bedoelt en hoe we daar een afdoende antwoord op uw vraag kunnen geven. Dus dan moet ik gewoon bekijken hoe we dat kunnen invullen.

Mevrouw Koopman (VVD): Nou, ik geef wel een voorschotje. Hoe wordt omgegaan met lopende projecten, bestaande overeenkomsten en projecten in voorbereiding? Als u dat opneemt ...

Gedeputeerde Faassen: Ja, volgens mij hebben we daar ook iets over gezegd, dat de geldende omgevingsverordening gewoon doorloopt. Dus die projecten hebben zich te houden aan dat wat we afgesproken hebben. Dus daar is, volgens mij ... Want dat is, volgens mij, uw vraag. Daar komt geen lacune.

Mevrouw Koopman (VVD): Oké.

Gedeputeerde Faassen: Er zijn nu al afspraken die lopen, waar diegenen zich aan te houden hebben en dat moet gewoon uitgevoerd worden. Dat staat los van wat we naar de toekomst doen. Dus volgens mij is dat gewoon geborgd.

Mevrouw Koopman (VVD): Oké. Even kijken. De verschillen in toepassing en kwaliteit tussen gemeenten. Hoe denkt u dit te voorkomen?

Gedeputeerde Faassen: Ja, dat moet blijken uit die gesprekken met die gemeenten. Dus ik zie nog niet de verschillen, want dat moet nog eerst uitgekristalliseerd worden met die gemeenten voordat we daar iets zinnigs over kunnen zeggen. Dus dat is nog gewoon te vroeg en er is in feite ook nog geen sprake van verschillen, naar mijn gevoel.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, dank u wel. En als laatste: u gaf al aan dat u dit in de Omgevingsverordening in de paragraaf wil opnemen, maar wij vragen toch om de uitvoerings- en capaciteitsparagraaf toe te voegen, omdat het dit stuk betreft. Ten aanzien van de uitvoerings ... Dat je inzicht krijgt in de benodigde fte's, de structurele kosten, de risico's bij onderbezetting en om dit te betrekken bij de P&C-cyclus?

Gedeputeerde Faassen: Dat gaan we doen, maar de hele invulling van fte's en mensen is gekoppeld aan het bedrag en dan wordt dat verder ingevuld. Dus ik denk dat het om het bedrag gaat, maar dat we daar niet specifiek over fte gaan spreken. En zoals gezegd: op dit moment is dat geborgd en dat gaat dus een onderdeel zijn van de Omgevingsverordening.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel voor uw beantwoording en de vele ja's.

De voorzitter: Oké, dan alleen nog echte dringende zaken die gemist zijn, want we hebben een heel uitvoerige bespreking hiervan gehad. Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, ik had nog drie boompjes opgezet die niet gereflecteerd zijn. Aanbeveling 1602: het jaarlijkse overzicht. Wij hadden aangegeven, hier aan tafel, dat liever apart gepresenteerd te hebben in plaats van dat dat verzandt in de P&C-cyclus. Graag uw reactie hierop. Het tweede heeft te maken met de rol van de gemeenten. Daar is veel over gezegd. Maar wij zouden graag een glasharde toezegging willen hebben dat we nog een apart gesprek hier gaan krijgen over de pro's en contra's daarvan. Dat is het tweede. Het derde is of de lokale knowhow en de lokale betrokkenen ook ingezet of mede-ingezet kunnen worden voor die controles die nogal ver uit elkaar weg liggen, met name als je nieuwe ontwikkelingen hebt, natuurontwikkelingen. De eerste twee/drie jaar dan komt natuurlijk ook de uitval in beeld. En misschien, omdat de Provincie niet ieder jaar daar komt, is het een idee om daar de lokale samenleving in mee te nemen, of de lokale organisaties of wat dan ook.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Ja, bij die laatste beginnen. Ja, vertrouwen is goed, controle is beter. Ik denk dat de controle gewoon bij de Provincie ligt. En de uitvoering van die taken, ja, dat kan elke initiatiefnemer zelf organiseren en dat heb ik u ook al eerder in de Staten een keer geopperd. Dat is aan de initiatiefnemers zelf. Daar zie ik geen rol bij voor ons als de Provincie. De vraag die u stelt over de gemeenten. Ja, dat komt terug. Ik hoef geen toezegging te doen, want er komt een Omgevingsverordening, volgend jaar, waar daarover gesproken wordt en die wordt aan jullie voorgelegd en dan hebben jullie de kans om daarover in te spreken. De eerste vraag was? Even kort.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, dat ging over – moet ik even het nummertje erbij pakken, hoor ...

Gedeputeerde Faassen: Ja, die indicatoren. Ja, precies. Nou, dat doen we tweeledig en daar zijn we redelijk standvastig, denk ik. We hebben die website waar u het kunt volgen en het andere is via de P&C-cyclus. Dus dat is waar u het kunt volgen.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Laatste vraag gaat over ...

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken, laatste vraag.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Aanvullende vraag over die knowhow. Even een hypothese. Stel je nu eens voor dat lokale organisaties bij de Provincie aankloppen van: hé, ik zie hier 15% uitval van boompjes of andere vegetatie in een compensatiegebied, en dat is nog ruim voor de termijn dat u voor de eerste keer langs komt kijken, wat gebeurt er in zo'n geval? Dat is even de vraag.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: De eerste is na drie jaar. Dus dan zien we ... Als het in het eerste jaar uitvalt dan snapt iedereen dat er iets moet gebeuren. Maar ik denk dat die controle ruimschoots van tevoren ... En daar ligt ook een verantwoordelijkheid bij degene die compensatie uitvoert zelf. Dus ja, als iemand denkt het te moeten melden, maar ik ga ervan uit dat wij als controle ... Dat dat voldoende is als we daar na drie jaar komen, de eerste keer, dat we dan nog kunnen bijsturen. En ja ...

De voorzitter: Ja, ik ben even met de Griffie aan het schakelen over wat nu een toezegging is en wat niet, want er zijn heel veel toezeggingen gedaan om allerlei dingen te verduidelijken. Ik stel voor dat we die niet als formele toezegging, maar als suggestie van de commissie meegeven. Zorg dat in de definitieve versie of in een omgevingsverordening, zoals bijvoorbeeld de discussie over wat nu de activiteit is als het gaat over bijvoorbeeld kappen of de economische activiteit, dat dat verduidelijkt wordt. Dat staat ook in de notulen en dat is meegenomen. Mijn voorstel zou zijn dat wij twee echte toezeggingen hebben, namelijk dat er bij het **Natuurprogramma 2030 een, laten we zeggen, evaluatie van dit hele plan van aanpak komt van: zitten wij op de goede weg of zitten wij niet op de goede weg of zou de hele aanpak bijgesteld moeten worden of niet?** De C van de PDCA, zal ik maar zeggen. Dit is het plan, we gaan het nu uitvoeren. In 2030 een check of we op de goede weg zitten of bijstelling nodig is of niet. En het tweede wat ik als toezegging heb genoteerd, is dat er in relatie tot de Omgevingsverordening – ik laat even in het midden waar precies – er een capaciteitsparagraaf komt over wat dit plan van aanpak betekent ook voor de lange termijn, in termen van benodigde capaciteit en middelen en dat dat in ieder geval inzichtelijk is. Kunnen we daarmee leven dat dat de formele toezeggingen zijn en alle tekstuele toezeggingen in zijn algemeenheid meegenomen worden? Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dank voorzitter. Want als het gaat om het sonderende stuk, dan snap ik dat die verduidelijkingsdoelstellingen gewoon worden meegenomen in het stuk, maar als het gaat om een extra toelichting op de Omgevingsverordening, die pas over een paar jaar bij nieuwe Staten terugkomen, zou ik toch wel fijn vinden als die gewoon genoteerd wordt. Vooral ook omdat zowel het College als, volgens mij, bij ons de verwarring was over dat het een andere interpretatie had dan het dus nu toegezegd is, te hebben.

De voorzitter: Kan de toezegging dan zijn – de griffie had ook nog een formulering even kijken – **artikel 9 lid 2 van de Omgevingsverordening, namelijk bijlage 9 van de natuurcompensatie, over natuurcompensatie specifiek: aanvang van de activiteit te verduidelijken en te verwerken bij het traject Omgevingsverordening termijn Q3 2026.** Ja? Zullen we die dan als derde toezegging opnemen? Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, en ik twijfel dan dus of we bij aanvang van de activiteit **erbij** moeten zetten, dus verduidelijken, **dat dat het moment is dat de natuur elders is verwijderd.**

De voorzitter: Ja, dat verwerken we nog in de tekst. Ja? Oké. Dan concludeer ik dat we aan het einde van de behandeling van dit deel van de agenda zijn gekomen. Het is nu 12.00 uur.

T9791 Gedeputeerde Staten zegt toe artikel 9 lid 2 van de omgevingsverordening (bijlage IX natuurcompensatie) specifiek 'aanvang van de activiteit' te verduidelijken en te verwerken bij het traject omgevingsverordening' termijn Q3 2026.

T9792 Gedeputeerde Staten zeggen toe om een evaluatie van het plan van aanpak natuurcompensatie onderdeel te laten zijn van de evaluatie van het natuurprogramma in 2030.

T9793 Gedeputeerde Staten zeggen toe om in het statenvoorstel voor wijziging van de Omgevingsverordening in te gaan op de middelen en capaciteit die nodig zijn voor de uitvoering van de regels m.b.t. natuurcompensatie.

7.2.1 Rondvraag

De voorzitter: Ik stel voor dat we de rondvragen nog doen en dat we dan gaan lunchen. Dan ga ik eerst even kijken. Ik pak hem er even bij. Dat is agendapunt 7.2.1. Dat is de rondvraag van de Partij voor de Dieren, mevrouw Boven, die gaat over landschapselementen. Ik weet niet of mevrouw Boven nog in twee zinnen daar een toelichting op wil geven of niet of dat de vraag helder is, dan kunnen we gelijk naar de beantwoording gaan.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

De voorzitter: Dat mag. Ik laat het aan u over.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dank u voorzitter. Het zijn inderdaad maar twee zinnen. Er is weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheid om subsidies voor natuurelementen te vragen, maar dat was aan het toenemen en de hoeveelheid subsidie is heel fors naar beneden bijgesteld. En wij vragen ons af of er wel voldoende subsidiemogelijkheden zijn voor alle aanvragen. Daar komt het op neer.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Faassen voor de beantwoording.

Gedeputeerde Faassen: Dank u voorzitter. De vraag was eigenlijk: Is het niet te voorbarig dat we die bijgesteld hebben? Maar het inzicht dat we toen hadden, die 1,3 die we beschikbaar hadden en de regeling die openstond tot 8-12, ja, toen was er zo weinig gebruik van gemaakt dat we dachten: laten we het bijstellen, want anders gaan die middelen verloren en dan vloeien die terug naar de Algemene Reserve. Dat wilden we eigenlijk voorkomen. Dus toen hebben we gezegd: laten we die dan apart parkeren. We hebben die subsidie toen opnieuw opengesteld en we hebben daar wat meer aandacht aan besteed, dus er is nu meer animo, dus er is ook meer aanvraag. We kunnen ook meer geld besteden. We zijn nog altijd binnen die aangepaste som die we daarvoor gereserveerd hebben, die zes ton volgens mij. Dus daar zijn we nog binnen. Maar mocht dat nodig zijn, kunnen we uit dat andere deel – ik weet niet precies hoeveel – nog dat terughalen om die subsidie aan te vullen. Dus we hebben nog een mogelijkheid met de middelen die we hebben, die daarvoor begroot zijn, om die daarvoor te gebruiken. Is dat voldoende?

De voorzitter: Een aanvullende vraag, mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dank u voorzitter. Zou het mogelijk zijn om ons te informeren op het moment dat de bodem van die subsidie in zicht komt voor het einde van de subsidieperiode?

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: U wil zeggen dat, als de bodem in zicht komt van dat bedrag dat we eventueel nog kunnen gebruiken als het hoger is? Dan pas, niet daarvoor? Dus als we over die zes ton gaan en we hebben nog middelen, hoef ik u niet te informeren. Pas daarna, mochten er extra middelen nodig zijn. Duidelijk, **dat gaan we doen**.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Dan ga ik naar de rondvraag van de BBB. Kunt u die misschien in twee zinnen toelichten, mevrouw Van der Pol? Iedereen heeft hem kunnen lezen, maar het is wel goed ook voor degene die zit te kijken die die teksten misschien niet gezien heeft.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Heel kort toegelicht. Vorige week zijn we bij de bijeenkomst geweest van agrariërs. Er was een aantal mensen die meedoen met de LBV/LBV+ en uiteindelijk horen we heel veel onrust bij die mensen over het traject en vooral over het verkrijgen van de natuurvergunning. RVO en het verstrekken van de natuurvergunning door de Provincie en de deadlines van RVO lijken niet op elkaar aan te sluiten. Dus daar gaan mijn vragen over.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Faassen voor de beantwoording.

Gedeputeerde Faassen: Ja, in de eerste plaats deel ik uw ongerustheid. En voor uw info: gisteren was er nog een DG van het ministerie op bezoek en hebben we dit nogmaals aangekaart ook, dat we duidelijkheid van het ministerie eisen of eisen willen. Eisen is een groot woord. Die ongerustheid van die agrariërs die meedoen aan de regeling en de onduidelijkheid die er nog steeds is hoe verder, hebben we daar nogmaals geadresseerd, maar we bevinden ons in een onzekere situatie met de overgang naar een nieuwe regering, dus je merkt ook daar de onrust, maar de urgentie is hen duidelijk en dat hebben we gisteren nog een keer benadrukt. U vraagt een aantal dingen; of we bekend zijn met dit soort casussen. Nee, in principe worden natuurvergunningen niet ingetrokken als de restactiviteit tegelijk wordt vergund in een nieuwe natuurvergunning, tenzij de activiteit volledig

gestopt is. Dan dus wel. Wij gaan hierbij uit van hetgeen wordt gevraagd. Dus: nee, er is nog nergens iets ingetrokken wat eigenlijk nog ter beschikking zou moeten zijn. Dat hebben we niet gedaan. Verder: u gaf in oktober aan dat er 105 aanvragen en wijzigingen van de Nb-vergunning onderhanden zijn. Kunt u deze aanvragen voor iedere ondernemer binnen de gestelde deadline van de rekenkundige ondergrens **afwegen [2:30:56]**? En zo niet ...

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Sorry?

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Faassen: Sorry, je hebt gelijk. What's in the man's mind? RVO, heel goed. Zo niet: welke rechten heeft deze ondernemer dan nog? Ook dat is een goede vraag. Uit de beoordeling van de aanvragen – dat zijn er inmiddels trouwens 133 – blijkt dat nagenoeg iedereen de aanvullingen behoeft. Dus wij hebben daarvan nog aanvullingen nodig van de ondernemers. We hebben middels een brief een verzoek gedaan om die aanvullende gegevens en gevraagd om die in te vullen. Zodra deze gegevens binnen zijn, worden deze beoordeeld en wordt, mits de aanvraag compleet is – dat is bij velen nog niet zo – het ontwerpbesluit voorbereid. Er is een groot aantal initiatiefnemers, circa veertig, die nog geen aanvullende gegevens hebben aangeleverd, maar wel verzoeken om de aanvraag aan te houden, zodat de aanvraag op een later tijdstip kan worden aangevuld. Dus het zit aan twee kanten. Voor zover bekend, handelen wij de complete aanvraag ruim binnen de gestelde deadline van RVO af. Wel van belang is dat de ondernemer tijdig de gevraagde gegevens aanlevert en niet vlak voor het verstrijken van de deadline. Dus dat is de stand van zaken. Dat is van onze kant zoals wij het op dit moment zien of feitelijk is. Verder vraagt u of ik bereid ben eventueel bij RVO te lobbyen om soepel om te gaan met de deadlines. Daar heb ik net al iets over gezegd. We achten dit echter op dit moment nog niet nodig. De Rijksdienst, dus RVO voert regelingen LBV en LBV+ uit. Dat is een Rijkstaak. Deze regelingen zijn opgesteld door het ministerie, zoals gezegd, en goedgekeurd door de Europese Unie en gepubliceerd in de Staatscourant. RVO kan deze regeling niet zelfstandig wijzigen of aanpassen. De regie en verantwoordelijkheid voor deze regeling liggen volledig bij het ministerie. De Provincie heeft daarop geen invloed. Daarnaast is de LVVN verplicht binnen door de EU gestelde termijnen te publiceren over de uitvoering van de regelingen en het verstrekken van subsidies. De termijnen voor veehouders die subsidies aanvragen, zijn binnen de kaders van het Rijk en van de EU goedgekeurd, zo ruim mogelijk vastgesteld om deelname te bevorderen en zo bij te dragen aan het doel van deze regelingen. Het maximaliseren van de reductie van de stikstof is het doel van de betreffende natuurgebieden. RVO en de Provincie Limburg werken samen bij het intrekken of wijzigen van natuurvergunningen, zodat de binnengekomen subsidieaanvragen binnen de gestelde termijnen correct kunnen worden afgehandeld. De volgende vraag die u had, ging over de ontvangen signalen over die 15% die moet worden onderbouwd of aangepast. Ja, dat klopt. Conform de wet- en regelgeving wordt bij vergunningverlening toestemming verleend voor een bepaalde activiteit met daaraan gekoppelde emissies. Dit mag in het kader van de LBV-regeling niet hoger zijn dan 15%, maar dat weet u. En dan de laatste vraag die u had: Wat is de deadline voor gebruik van deze 15% stikstofruimte naar formeel intrekken van de natuurvergunning? Daar is op dit moment geen tijdslimiet op. Dus ja, dat zal afhangen van wanneer die activiteit wordt aangegeven dat die 15% kunnen worden ingevuld, maar daar is op dit moment geen tijdslimiet op.

De voorzitter: Oké, dank u wel voor de beantwoording. Ik kijk even naar mevrouw Van der Pol of er nog een dringende aanvullende vraag is naar aanleiding van deze beantwoording. Niet de bedoeling om in discussie te gaan.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik heb twee vragen die nu even zo in me opkomen, want ik hoor heel veel, maar ik zit het echt even nog te verwerken. U stelt dat er binnen de gestelde termijnen wordt geacteerd. Hoe lang duurt bij jullie ongeveer de afgifte van een gewijzigde Nb-vergunning zo gemiddeld met juiste aanlevering? Wat zijn de doorlooptijden? Behandeltermijnen? Ik neem aan dat als een ondernemer een vergunningsaanvraag doet, heb je zoveel weken om te reageren ...

Gedeputeerde Faassen: Dat zal binnen de wettelijke termijnen zijn.

Mevrouw Van der Pol (BBB): En die zijn?

Gedeputeerde Van der Pol (BBB): Dat weet ik niet.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

De voorzitter: Dankjewel vanaf de tribune.

Mevrouw Van der Pol (BBB): En de andere is: bij de LBV/LBV+ is bij het tekenen voor die 15%, dan geef je echt aan dat het 15% is. Dat willen wij aanhouden, resteert. En ook uit uw beantwoording klinkt het alsof een nieuwe aanvraag wordt gedaan, dat die 15% moet worden onderbouwd. Terwijl eigenlijk bij het tekenen van die LBV, is er voorgesteld: hé, dit is een restant en dat houdt u. Dus daar zit een verschil in perceptie tussen de beantwoording en hoe de ondernemers de LBV aan zijn gevlogen.

De voorzitter: Mijnheer Faassen.

Gedeputeerde Faassen: Het eerlijke antwoord is gewoon: ja. In de tussentijd is er een andere hè. Als je een nieuwe activiteit start, moet je een nieuwe vergunning. Daar is een rechterlijke uitspraak in die tussentijd geweest. Dus ja, als je het hebt over betrouwbare overheid, vind ik deze heel lastig uit te leggen, want ja, op het moment dat je tekent, ga je uit dat je die 50% mag inzetten en nu moet je ze eerst onderbouwen voordat je een nieuwe vergunning krijgt. Dus ja, ik vind ... Dit is de realiteit. Of ik het daarmee eens ben, dat is een ander punt. Maar ik snap uw vraag en dit kaarten wij ook bij het ministerie aan en dat begrijpen ze ook. Ze zijn daarvoor terug naar Europa ook, want die vinden ze zelf ook spannend. Als jij een regeling tekent met bepaalde voorwaarden en in de tussentijd wordt het wettelijk veranderd, dan is dat wel heel lastig uit te leggen voor de ondernemer. En dat speelt hier. Mooier kan ik het op dit moment niet maken. Maar dat het onze aandacht heeft, ook richting Rijk, daar mag u van uitgaan.

T9794 Gedeputeerde Faassen informeert Provinciale Staten middels een mededeling portefeuillehouder indien het subsidieplafond vóór het einde van de looptijd van de subsidieregeling wordt bereikt. Termijn tot de subsidieregeling (08/2027)

7.2.2 Mondelinge mededelingen portefeuillehouder

De voorzitter: Dames en heren, nog even heel kort voordat wij gaan schorsen voor de lunch. Zijn er mededelingen vanuit de portefeuillehouder? Die zijn er niet, denk ik.

7.2.3 Actualiteiten IPO

De voorzitter: Actualiteiten IPO ook niet. Agendapunt 8, idem dito. Ook geen rondvragen? Nee.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Voorzitter, ik bedenken me nu net. Mag dat? Over dat IPO. Of mag dat niet volgens ... Een vraag in verband met het IPO, want u zegt dat er geen mededelingen vanuit de Gedeputeerde zijn.

De voorzitter: In dit onderwerp, hè. Er komt straks nog een vraag van de PvdA, IPO, maar die komt dan later bij agendapunt 9.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, en dat is agendapunt?

De voorzitter: 9.2. Ja, dat wordt wel behandeld.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Sorry, maar ik weet niet welke dat is. De mijne zou gerelateerd zijn aan natuur en de natuurherstelverordening. Dan mag u hem nu stellen.

Gedeputeerde Faassen: Dat is een andere. Dat is inhoudelijk. Dit is AV, hè.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ah, oké.

De voorzitter: Actualiteiten IPO. Ja. Hoeft niet AV te zijn.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Hoeft niet AV te zijn?

De voorzitter: Nee, nee, nee, nee. We hebben op enig moment besloten om bij alle deelclusters die wij in LEO behandelen altijd standaard even Actualiteiten IPO op te nemen voor het geval er nog ...

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Mag ik hem dan wel gewoon stellen?

De voorzitter: ... concreet iets te melden is of wat dan ook.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Het heeft verband met de vraag die ik eerder ook stelde over de Natuurstelverordening, want het IPO wordt daarin meegenomen. Is er daar nog ergens iets waar u ons over op de hoogte kan stellen of waar u ons binnenkort van op de hoogte kan stellen? Of schriftelijk, dat mag ook.

Gedeputeerde Faassen: Nee, maar het eerlijke antwoord is dat ik dat op dit moment niet weet. Nee. Op dit moment is dat niet actueel in de BAC, want in de BAC landelijke gebied wordt dit soort dingen behandeld. Daar zit ik in, maar dat is op dit moment ... We hebben daar wat andere dingetjes op dit moment die aan de orde zijn. Dat is het antwoord: RKO, het zat erin.

De voorzitter: Wel een spannend antwoord, maar oké.

Gedeputeerde Faassen: Nee, maar ik weet het gewoon niet, dus dat is het eerlijke antwoord.

8 RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

8.1.1 Rondvraag

De voorzitter: Oké, dan ga ik naar agendapunt 8. Er zijn geen punten voor de rondvraag ingediend.

8.1.2 Mondelinge mededelingen portefeuillehouder

De voorzitter: Zijn er nog mondelinge mededelingen portefeuillehouder Ruimtelijke Ontwikkeling? Die is er ook niet, maar ... Nee?

8.1.3 Actualiteiten IPO

De voorzitter: Zijn er nog actualiteiten IPO te melden rondom Ruimtelijke Ontwikkeling?

Gedeputeerde Faassen: Is mij niet meegedeeld, voorzitter.

9 MILIEU, ENERGIE EN KLIMAAT

De voorzitter: Oké. Dan zijn wij bij agendapunt 9, maar dat doen we dan na de schorsing. Het is nu bijna 12.15 uur. Dan schors ik de vergadering tot 13.00 uur? Allee, vooruit 13.00 uur. 13.00 uur terug in deze zaal. Smakelijk eten.

9.3 LUNCH

[SCHORSING]

9.1 Statenvoorstel inzake toestemming tweede wijziging gemeenschappelijke regeling Regionale uitvoeringsdienst Limburg-Noord en zienswijze 1e ontwerp-begrotingswijziging 2026 Regionale uitvoeringsdienst Limburg-Noord, brief GS van 16-12-2025

De voorzitter: Goed, dames en heren, welkom. U bent in groten getale aanwezig bij de voortzetting van deze LEO-vergadering en we gaan beginnen aan het nieuwe hoofdstuk. Loopt het beeld?

Commissiegriffier Van Birgelen-Droog: Ja.

De voorzitter: Het beeld loopt. Mooi, dan zijn we ook voor de buitenwereld aanwezig. Dan gaan we naar agendapunt 9.1: Statenvoorstel inzake toestemming tweede wijziging gemeenschappelijke regeling Regionale uitvoeringsdienst Limburg-Noord en zienswijze 1e ontwerp-begrotingswijziging 2026 Regionale uitvoeringsdienst Limburg-Noord. Met dit Statenvoorstel wordt u verzocht toestemming te geven aan GS om in te stemmen met de nu voorliggende tweede wijziging van de gemeenschappelijke regeling Regionale uitvoeringsdienst Limburg-Noord. Tevens kunt u zienswijzen naar voren brengen over het eerste ontwerp begrotingswijziging 2026 van de RUD Limburg Noord. U was verzocht eventuele zienswijzen voorafgaande aan deze vergadering naar de griffie te mailen. Hiervan heeft niemand gebruik gemaakt. U kunt nu nog eventueel zienswijzen sturen naar het aan u getoonde e-mailadres op de schermen, maar mogelijk wel het liefst voor de eerste termijn. Deze worden aan het eind van de behandeling ...

Commissiegriffier Van Birgelen-Droog: In de eerste termijn.

De voorzitter: Sorry, in de eerste termijn. Deze worden aan het einde van de behandeling van het Statenvoorstel in stemming gebracht. Daarnaast wordt u verzocht om positief te besluiten over de verhoging van de provinciale bijdrage van € 13.000. We doen de eerste termijn in drie minuten per

fractie, en daarna GS in twintig minuten. En dan gaan wij beginnen aan mijn rechterkant, bij de BBB. Mijnheer Franssen, aan u het woord.

De heer Franssen (BBB): Dank u, voorzitter. Voorzitter, GS heeft ons gevraagd om in principe in te stemmen met een verhoging in de begroting van € 308.000, en een beetje, naar € 320.000, en tevens om daar hier geen zienswijze op in te dienen. Wij hebben geen zienswijze en wij gaan akkoord met een verhoging van de € 13.000. Dat was het.

De voorzitter: Nou, kort en krachtig. Dan gaan we naar het CDA, de heer Hendriks.

De heer Hendriks (CDA): Ik zal het ook zo proberen. Ik had wel een heel verhaal, maar ik kort het maar in, want in oktober ben ik al uitvoerig op dit onderwerp teruggekomen, en de complimenten van het proces ga ik nu niet herhalen. Ook voor ons is de begrotingswijziging maar heel beperkt, € 13.000. Wat ons wel even een beetje zorgen baart, en dat gaat ook over verwachtingenmanagement, is het kaartje wat erbij zit met de prognose naar de toekomst toe. Het is een indicatief verhaal, maar daar stijgt de bijdrage wel fors naar de toekomst toe in de provincie. Daar wordt geen enkel woord in het Collegestuk over gewijd. We hadden daar toch graag een kleine reflectie op. En met name wordt, als je er niks over opmerkt, geen verwachting gewekt, zodat men er bij de regeling straks ervan uitgaat dat de Provincie niet formeel, maar wel informeel ermee instemt. Daar hadden we wel graag even een reflectie op. Goed, u geeft aan dat bij de gemeenschappelijke regeling rekening is gehouden met de zienswijze. Goed, wij concluderen dat ook, en we hopen dat het hele verhaal nu binnen 1 april start. U houdt blijkbaar van marathonlopen in sprint tempo. Ik heb dat in mijn leven nog nooit gedaan, en ik zal het ook, denk ik, gezien mijn leeftijd, niet meer gaan doen, maar dat het een uitdagende klus wordt om het te halen ... Maar goed, de stappen worden gezet, en we moeten daar ook vooral positief naar kijken. Dat is onze bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de VVD, de heer Maillé.

De heer Maillé (VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik kan het ook kort houden. Voor ons is dit in feite ook een hamerstuk. We hebben het in oktober met elkaar al uitvoerig gehad over het proces dat nu gaande is voor die netwerkstructuur. Om die om te vormen naar de fysieke omgevingsdienst, is het nodig dat we dat vastleggen in de gemeenschappelijke regeling? Toen hebben we destijds ook met elkaar een zienswijze meegegeven. Die is adequaat verwerkt, dus wat ons betreft kunnen we daar nu ook ons akkoord op geven. En ook de begrotingswijziging is onderbouwd en valt binnen de marge, wat ons betreft.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): 9 oktober hebben we hier een goed gesprek over gehad. We hebben ons toen geschaard achter de zienswijze van het College en zelf ook nog wat op- en aanmerkingen gemaakt. We lezen nu dat die zienswijze is opgepakt, dus dan zou je als PS ook moeten kunnen en willen instemmen met deze tweede wijziging. Dus de besluitendictums 1 en 2 hebben we daarmee eigenlijk al benoemd. Het besluitendictum 3, de eerste begrotingswijziging, is duidelijk gekoppeld aan het concept bedrijfsplan. Dat was ook echt de bedoeling, dus dat is goed gegaan. Dat is in ieder geval voor GS ook geen reden om verder een zienswijze af te leveren, dus dat kunnen we volgen. Er zijn geen risico's verbonden aan het achterwege laten van een zienswijze, hebben we gelezen. Dan komen we bij die € 13.000. Daar moeten we het denk ik niet te lang over hebben. Het is qua omvang niet schokkend en ook incidenteel. Dan hebben we besluitendictum 4 ook gehad. Even afrondend: zonder toestemming voor de wijziging van de GR kan het College niet

instemmen, en is de omvorming naar een Omgevingsdienst Noord- en Midden-Limburg geblokkeerd en vertraagd en komt in conflict met omgevingsdiensten, die per 1 april robuust moeten zijn. Dat staat in het stuk. In oktober hebben we echter wel besproken dat die echte robuustheid voorlopig niet haalbaar is in de praktijk. En de vraag die iedere keer weer blijft als we iets voorlopigs over de RUD hier behandelen, is in hoeverre in de komende jaren daar financiële gevolgen, financiële risico's of andere risico's aan verbonden zijn? Dus iedere keer als we hierover spreken, is het misschien goed om er even een update over te geven. En dat is het, wat ons betreft.

De voorzitter: Goed zo. Dank u wel. De heer Beckers, JA21.

De heer Beckers (JA21): Dank u, voorzitter. We hebben dit traject inhoudelijk al eerder besproken eind vorig jaar. Ik ga het heel kort houden. Wij kunnen ons vinden in het voorstel. Het heeft lang geduurd voordat het eigenlijk op gang kwam, van de overgang van een netwerkorganisatie naar een volwaardige, dus het is goed dat het nu op gang komt, en wij zien geen aanleiding voor zienswijzen of wensen of bedenkingen. Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de PPV, de heer Bosch.

De heer Bosch (PVV): Voorzitter, u vraagt aan ons toestemming voor de gemeenschappelijke regeling van de uitvoeringsdiensten. We hebben het natuurlijk van tevoren op 9 oktober gehad over de zienswijze, en die zienswijze is gewoon geïmplementeerd, dus voor ons is dat ja. En dan hebben we nog de begrotingswijziging. Ook daar zegt GS: dien geen zienswijze in, want die is al verwerkt in de indicatiebegroting. Dus ook daar kunnen wij goed mee leven. Dan hebben we, wat dat betreft, wel nog even twee of drie vragen over ... De begroting op zich is toch wel significant stevig, als ik zie wat er aan de hand is, en die blijft ook stevig.. En ik lees dan ook nog over de overweging van het instellen van een nieuwe bestemmingsreserve, de arbeidsvoorwaarden personeel. Want het schijnt natuurlijk dat dadelijk personeelsleden van verschillende organisaties in dienst komen en die nemen de voorwaarden mee zoals ze daar staan. En in welke mate is dat een kostenverhoging? Ben je dadelijk met het inkopen dan nog wel marktconform? Dat is waar wij ons toch wel even een beetje druk over maken. Heeft het niet invloed dat je veel te hoog instapt of op een te hoog level binnenkomt? Daar willen we graag een antwoord op. Dank u. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar mevrouw Wolters, PvdA.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik ga het ook kort houden. Wij kunnen ook instemmen, zowel met de begrotingswijziging als de eerste wijziging van de gemeenschappelijke regeling. Ik wil me graag aansluiten bij de vraag van de heer Van den Beucken over die update, en voor ons gaat die update specifiek over waar staan we nu. In oktober ben ik heel kritisch geweest op de voortgang van dit proces. Wat ons betreft gaat dat niet snel genoeg, maar we begrijpen ook dat we ook niet kunnen toveren, zal ik het maar zo zeggen. Maar ik zou daar wel graag enige progressie in zien. Dank u wel voorzitter, dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar mevrouw Wesseling, D66.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Wij kunnen ook instemmen met het voorliggende stuk, maar we hebben wel nog een tweetal vragen. Want we zullen per 1 april nog niet inhoudelijk robuust zijn, en dus ook niet voldoen aan die zes robuustheidseisen, zoals wel gesteld door de commissie Van Aartsen. En wat heeft dit nou voor gevolgen voor ons als Provincie, en wat vindt ook het ministerie van IenW hiervan? Zijn hier al gesprekken over gevoerd en is er hier gewoon wederzijds begrip voor

of gaan we hier toch nog consequenties van merken? En op welke momenten tussen nu en 2030 kunnen wij als PS ook nog bijsturen op eventueel aanvullende nodige maatregelen?

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Erkamp, 50PLUS.

De heer Erkamp (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. De wensen en bedenkingen. Risico arbeidsvoorwaarden: stel direct een bestemmingsreserve in voor overdracht verlofrechten. Garantiesalarissen: kwalificeer de impact voor de aanbesteding van de begroting 2027. Structurele kostentransparantie: geef in de Kadernota 2027 exact meerjarige ramingen 2027 tot 2030. Overhead personeel: inclusief herverdelingseffecten gemeenten. En voor de rest kunnen we verder instemmen met de begroting.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Timmer, Partij voor de Dieren.

De heer Timmermans (Partij voor de Dieren): Timmermans.

De voorzitter: Timmermans. Exact. Dank u wel.

De heer Timmermans (Partij voor de Dieren): Nee, geen probleem. Wij kunnen ook instemmen. We vinden de budgettaire verhoging om het financiële weerstandsvermogen te versterken terecht. We hebben alleen ook twee vragen. Als wij cijferen volgens de formule van de berekening bovenaan pagina 43, dan komen wij op een lager bedrag uit dan die € 14,1 miljoen. Dus missen wij iets of kan de ambtelijke ondersteuning ons hier wijzer in maken? En de tweede vraag gaat ook over de robuustheid per 1 april. Is de volledige uitvoering van het bedrijfsplan en het onderbrengen van de milieutaken bij de OD dan daadwerkelijk nu iets waardoor we robuust gaan worden, of moeten wij rekening houden dat we het komende jaar nog steeds discussies gaan hebben over robuustheid, inclusief financiële consequenties? Dat was onze vraag. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Timmermans. Mijnheer ... Mevrouw Mertens. Ja, nou gaat het ... Mevrouw Mertens, GroenLinks.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel. Misschien een suggestie dat er dan inderdaad mevrouw of mijnheer voor komt te staan.

De voorzitter: Nee, die discussie wil ik niet aan.

Mevrouw Mertens: Die discussie willen we niet, nee, inderdaad. Even kijken. Dank u wel, voorzitter. Dank u wel voor het stuk ook. Ook onze fractie kan instemmen met het voorstel voor de tweede wijziging van de gemeenschappelijke regeling en we kunnen ook mee instemmen met de verhoging van de bijdrage. Mijn collega's hebben de vraag ook al gesteld van hou ons nog op de hoogte, want de verdere gang van zaken is natuurlijk cruciaal. We weten dat de Gedeputeerde daar zelf ook zeer stevig in staat, dus daar hebben we wel vertrouwen in, maar we willen hem bij deze heel graag nog een extra duwtje in de rug geven om die motivatie te behouden.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Ubbink, SP.

De heer Ubbink (SP): Dank, voorzitter. Ik zal dan, in lijn met de positieve sfeer in de rest van de zaal, ook namens de SP instemmen met de voorgestelde begrotingswijziging en de wijziging van de gemeenschappelijke regeling, omdat het toezicht dat deze omgevingsdienst uitoefent, en gaat

uitoefenen, ongekend belangrijk is voor een veilige en gezonde leefomgeving. Ik wil daarbij wel nog meegeven dat wij het ergens jammer vinden dat wij voor een toch relatief kleine begrotingswijziging van maar € 13.000 allemaal bijeen zijn moeten komen. Dat vinden wij ... Ik begrijp dat het vandaag niet aan de orde is, maar ik wil wel meegeven dat het bij een mogelijk volgende wijziging van de gemeenschappelijke regeling goed is om hiernaar te kijken, om zo toekomstige verspilde ambtelijke moeite, en daarmee verspild gemeenschapsgeld, te voorkomen. Dank.

De voorzitter: Dank u wel. Goed, dan gaan we naar de beantwoording door de heer Van Caldenberg. Ga uw gang .

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, u heeft mij gevraagd om het kort te houden, dus dat ga ik proberen. Ik denk dat dat zou moeten lukken, gelet op de bijdrage van de commissie, waarbij ik volgens mij constateer dat er unanieme positiviteit is over het voorstel dat er staat, waarbij volgens mij eerder het voorstel van de commissie is van kan het niet nog wat sneller, dan dat men hier bedenkingen bij heeft. Ik denk dat dat een beetje de afdrank hiervan is. Dan ga ik naar de beantwoording van de heer Hendriks, want hij vroeg een reflectie op het staatje dat er staat, waarbij de kosten doorlopen. Dat is natuurlijk het bedrijfsplan dat ten grondslag ligt aan de begroting. Dat is ook nodig om de komende jaren ook verder uit te voeren. Dus ik denk dat het financiële plaatje nog niet hard is wat daarbij staat, want u krijgt ook nog altijd een keer de gelegenheid om er bij een volgende begroting ook weer opnieuw een zienswijze over in te dienen, maar ik denk wel dat het beeld is waar u rekening mee moet houden. En dat kan in de loop der jaren natuurlijk wel iets fluctueren, iets meer of iets minder, maar gelet op de ontwikkeling, die we ook met elkaar in oktober hebben besproken, komen we van een situatie die zeer zeker niet robuust was. Ik ga geen marathon lopen, laat dat ook even helder zijn, wel de Venloop, maar geen marathon. Maar wat er nu wel gebeurt, is dat de opgave die er ligt, en de directeur omschreef dat de vorige keer, een marathon lopen is op sprinttempo. En dat betekent, zeg ik ook in de richting van mevrouw Wolters, dat er nu echt hard gewerkt wordt om te zorgen dat we op 1 april in ieder geval voldoen aan die robuustheid. Dat is echt een enorme uitdaging. Daar wordt keihard aan gewerkt. Er zijn echt een aantal cruciale stappen over genomen. Daar hebben we de vorige keer al iets over gezegd, over de huisvesting, maar er wordt op dit moment ook volop personeel geworven. De Omgevingsdienst Noord- en Midden-Limburg gaat ook echt groeien in capacitaire omvang ten opzichte van de wijze waarop het nu is geregeld. En dat zult u zien, dat gaat in de komende jaren ook juist doorgroeien. En dan kom ik bij de bijdrage van de heer Ubbink, met het belang van die gezonde en veilige leefomgeving in het achterhoofd, om te gaan naar die robuustheid. Hebben we dan een dienst die in de formele zin volledig robuust is? Volgens mij is dat de vraag van mevrouw Wesseling. En wat vindt het ministerie van IenW daar dan van? De laatste toetsing die we natuurlijk gehad hebben, stond nog op rood. Er worden in ieder geval een aantal stappen in de goede richting gezet, en zodra het dan 1 april is, komt er weer een nieuwe beoordeling. En op dit moment is ook de staatssecretaris bezig met een stelselwijziging, en ook met de wijze waarop toezicht op de omgevingsdiensten verder wordt georganiseerd. Daar is men mee aan de slag, daar spreken we in IPO-verband over, maar de stappen die daarin worden gezet, die zijn daarna nog niet helemaal zo scherp. Het dagelijks bestuur van de Omgevingsdienst voert het gesprek met het ministerie van IenW, maar wij vinden wel dat je eigenlijk ook het bedrijfsplan in de volledigheid zou moeten doorvoeren. En daar gaan we de komende jaren echt nog wel stappen in nodig hebben, maar dat betekent ook, en dan zeg ik even in de richting van mevrouw Mertens, want die vroeg aan mij, of die spoorde mij eigenlijk nog een beetje aan, om nog wat steviger daarin te zitten. Dat is op zich niet nodig, ik denk dat ik in dat beeld zit, maar wat van belang is, is dat uw Staten, maar ook gemeenteraden, ook de komende jaren scherp op het netvlies moeten houden dat deze beweging nodig is. En u weet allemaal, er zijn binnenkort gemeenteraadsverkiezingen. Het is van belang dat ook na die verkiezingen de gemeenteraden

scherper op het netverlies blijven staan, dat die doorontwikkeling van de Omgevingsdienst ook voor de gemeentelijke begrotingen consequenties heeft, maar wel noodzakelijk is om te realiseren. En ik geloof niet dat ik u dat moet vertellen, maar ik denk dat het wel van belang is om ook binnen uw eigen gremia daar oog op de bal te blijven houden.

De voorzitter: Gedeputeerde, mevrouw Wesseling heeft een vraag.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, want ik vraag me dus wel een beetje af: We schrijven in dat stuk op dat we per 1 april formeel robuust zijn. Is dat nou reëel of is dat een beetje zo'n gevalletje dat we altijd blijven zeggen dat we de KRW-doelen gaan halen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Kijk, ik denk dat het reëel is dat we, en daar neemt u vandaag en uiteindelijk bij de Statenvergadering een bijzonder belangrijke stap, in de formele zin gaan naar een fysieke omgevingsdienst. Dat is stap 1, dat er ook een begroting is die in ieder geval voldoet aan die robuustheidscriteria in die omvang. Alleen, dat betekent dat op het moment dat u een begroting heeft en u heeft een reglement, dan moet de situatie in de echte wereld, in de buitenwereld, ook worden ingevuld. Dus die begroting moet ook uiteindelijk worden uitgevoerd en gerealiseerd. U leest in de nota dat daar ook risico's in zitten, namelijk dat er sprake kan zijn van uiteindelijke onderbesteding. Dus de komende jaren hebben we echt nog een flinke kluit met elkaar te klaren, en dat beseft moeten we met elkaar hebben. En uiteindelijk zal het ministerie moeten beoordelen of dat nu voldoende is. En wij sporen de Omgevingsdienst ook vanuit onze rol, zowel als Provincie en als deelnemer, ook aan om echt zoveel mogelijk meters te maken in die richting.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling heeft een vervolgvraag.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, toch even, want als we dus kijken naar die zes eisen van de commissie Van Aartsen, dan is bijvoorbeeld één van die zes voor omvang en personeel: minimaal € 6,5 miljoen omzet en minstens 80% in dienst van de omgevingsdienst zelf. Daar gaan we toch gewoon niet aan kunnen voldoen per 1 april 2026? Hebben we daar dan al van in beeld wat de gevolgen zullen zijn van dat wij niet voldoen aan die robuustheidscriteria of worden hier nu al gesprekken over gevoerd met lenW als in de richting van enig verwachtingsmanagement? Want ik denk dat ook zij dit kunnen zien aankomen, dus ik wil iets meer weten wat er nog op ons afkomt hierover.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: De twee criteria die u noemt, daarvan is in ieder geval mijn beeld in de financiële omvang dat we daaraan gaan voldoen. En met deze stap gaan we daarmee ook de stap zetten naar voldoende mensen in eigen dienst, want dat gaat eigenlijk over wat je regulier bij een organisatie als een soort flexibele schil of externe inhuur hebt. Kijk, de situatie waar we vandaan kwamen, was de netwerk-RUD, waarbij het personeel bij gemeentes in dienst was, en er eigenlijk maar vijf mensen werkten voor de omgevingsdienst, voor het bureau. Die verandering gaat plaatsvinden, waardoor in de formele zin dat op 1 april geregeld is. Dat betekent wel dat die mensen dan in een nieuwe organisatie met elkaar moeten gaan samenwerken op een manier die ze nog niet eerder hebben gedaan. Dat moet gestroomlijnd worden. Dus er is in de uitvoering daarvan echt nog wel veel te doen, en de komende jaren gaat het personeelsbestand ook nog verder groeien, om uiteindelijk te voldoen aan de contouren van het bedrijfsplan. En er zit een verschil tussen ben je op

papier robuust en betekent dat in de uitvoering dat je daar ook al bent, en daarom is het oog op de bal houden en daar vol de druk op houden, en dat is wat we doen.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Toch even zodat ik het helemaal goed begrijp. Want we hebben dus die zes criteria. Eén daarvan is ook voldoende aan die kwaliteitscriteria VTH, zoals in VTH 3.0 is beschreven. Daarvoor lijkt me dan dus dat niet alleen de begroting op orde moet zijn, maar ook de uitvoering daarachter. Dan zijn er nog vier andere criteria, die mij heel ingewikkeld lijken te worden. Dus volgens mij kunnen we concluderen: die zes criteria, zoals de commissie Van Aartsen heeft gesteld, daar gaan we niet per 1 april aan voldoen. En wat betekent dat nou? Of zegt de Gedeputeerde: die zes criteria van de commissie Van Aartsen, daar voldoen wij wel aan, dus het ministerie van IenW gaat er ook van overtuigd zijn dat wij voldoen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ik denk dat het even goed is om de twee rollen ... We zijn deelnemer en in een rol als deelnemer zetten wij ook echt alles op alles om daar zover te komen, dus onze mensen, de mensen van de Omgevingsdienst, werken daar op dit moment keihard aan. Het signaal, op dit moment, vanuit de mensen die daarmee aan het werk zijn, heeft ons nog niet bereikt dat we dat niet gaan halen. Er is vol vertrouwen, maar er vindt een beoordeling plaats door het ministerie op 1 april 2026. Wij zullen ook moeten zien of wij dan op basis van de feedback van het ministerie daaraan voldoen. Op basis van de geluiden die wij nu hebben, streeft men ernaar om dat gewoon te halen, en ik heb nog geen signalen gekregen dat dat niet gaat lukken. Tegelijkertijd, dat is een werkelijkheid op papier, maar de echte uitvoering daarna, die begint ook nog. En de komende jaren hebben we ook nog echt nodig om echt die robuustheid, zoals we die met elkaar ook nastreven, te gaan bereiken. En ik denk dat het realistisch is om ons te beseffen dat tot aan de laatste dag van het bedrijfsplan, en volgens mij is dat 2029, die groei nog moet worden doorgemaakt. We komen van heel ver. We moeten flink inhalen om nu, ik zou zeggen, te voldoen. En uiteindelijk wil je naar een Omgevingsdienst die op het gebied van milieutaken eigenlijk de beste van Nederland wordt. Dat probeert men uit te stralen.

De voorzitter: Laatste vraag.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, want wat zou het betekenen als nu op 1 april blijkt dat we daar niet aan voldoen? Dus u gaat er nu vanuit van wel. Wat betekent het als dat niet zo zou zijn? Heeft u daar al zicht op? Hebben we dat al in kaart laten brengen? Wat heeft dat voor consequenties?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ik denk dat we op dat moment het gesprek moeten aangaan. Dat zullen wij sowieso als deelnemer ook met de andere deelnemers doen. We zullen als Provincie dat gesprek ook aangaan. We gaan dan ook het gesprek aan met het ministerie van IenW. Daarin hebben we dan twee rollen, namelijk die van de provinciale overheid en die van deelnemer. Ons streven vanuit de provinciale overheid is om gewoon maximaal daarvoor te gaan, ook als deelnemer. En ik denk dat we ook richting het ministerie dan vertellen: we komen van heel ver, we zijn heel blij dat deze stap nu is genomen, maar er is ook nog een lange weg te gaan. Dat is denk ik het verhaal, en daar zetten wij ons keihard voor in. Dat hoort er ook bij.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. De Gedeputeerde zegt net: tot 2029 geldt de uitvoering van het bedrijfsplan. Wat zijn de geplande ijkmomenten? Dat heb ik even niet helder. Want ik kan wel verwachten dat we dan op die momenten ook gewoon geïnformeerd worden als Staten, en dat we dus dan op die momenten dus ook de evaluatie met elkaar bespreken?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Kijk, u wordt één keer per jaar, en dat geldt voor de omgevingsdienst in Zuid-Limburg en in Noord-Limburg, in de gelegenheid gesteld om uw zienswijze te geven op de begroting. Dat is ook een natuurlijk moment om voor u te beoordelen hoe het staat met de doorontwikkeling van de omgevingsdienst. Dus u stemt nu hiermee in met de ontwerpbegroting of met de begrotingswijziging en met de wijziging van de gemeenschappelijke regeling en we gaan ervan uit dat we in principe ieder jaar een keer, bij het vaststellen van de begroting, bij u terugkomen en dan houdt u de vinger aan de pols. En mochten er ontwikkelingen zijn die het noodzakelijk maken om u eerder te informeren, dan zal het College dat ook doen.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder met de beantwoording van de resterende vragen.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, ik denk dat ik er al heel veel heb gehad, als ik het zo mag zeggen. Want ik heb de heer Hendriks, denk ik, beantwoord. De heer Van den Beucken heb ik ook beantwoord, want er komt jaarlijks een zienswijze. De heer Beckers was akkoord. De heer Bosch vroeg naar de financiën en een indexatie van de loonkosten. Die zijn kostenverhogend. Dat is bij iedere organisatie zo, ook bij die van ons, en dat ziet u ook in principe terug in het bedrijfsplan en de financiële staten die erbij zitten. Dus tot zover. Daar wordt geanticipeerd op arbeidsvoorwaarden die verbeterd zijn.

De voorzitter: Mijnheer Bosch.

De heer Bosch (PVV): Maar van de mensen die van deelnemende organisaties afkomen, met de voorwaarden die ze nu hebben, en dadelijk terugkomen naar het nieuwe geheel zijn de kosten ook nog niet in beeld gebracht, hè? Daar kan dadelijk ook nog een extra fondsje voor opgericht moeten worden, of niet?

De voorzitter: Gedeputeerde.

De heer Bosch (PVV): Of zie ik dat verkeerd?

Gedeputeerde Van Caldenberg: Er komt uiteindelijk straks één cao, want je zit nu met mensen die allemaal bij verschillende gemeenten zitten ondergebracht. Vanwege de zorg die u heeft, wordt ook nu dat weerstandsvermogen ingebouwd voor deze ontwikkeling. Maar u moet zich voorstellen dat sommige mensen werken voor 0,2 fte, bijvoorbeeld voor de Omgevingsdienst, en voor de rest van hun arbeidscontract iets reguliers doen voor de gemeente. Dat betekent dat je dus een keuze moet maken, blijf je bij de gemeente of ga je naar de Omgevingsdienst, en dat heeft zo zijn gevolgen. Er worden op dit moment ook gewoon echt regulier heel veel nieuwe mensen geworven, dus dat is ook aan de orde.

De voorzitter: Ja, gaat u verder.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ja, voorzitter, dank. Even kijken. Mevrouw Wolters heb ik al beantwoord, mevrouw Wesseling, denk ik, heel eerlijk gezegd ook, naar aanleiding van de interruptie. De heer Erkamp geeft ... Uiteindelijk moet de Kadernota nog definitief worden vastgesteld. En dat gebeurt op 26 maart, dus dan heeft u daarmee dat antwoord. De heer Timmermans, niet de heer Timmer, dat zou wel interessant worden als die die politieke opvattingen zou gaan dragen. Dan, even kijken, geef ik aan: ja, het staatje klopt, dus mocht u daar nog vragen over hebben, dan kunt u altijd even bij onze mensen terecht. Gaan we de komende jaren daar nog wel discussie met elkaar over hebben? Ik hoop dat we met elkaar eigenlijk een beetje dezelfde koersvastheid de komende jaren kunnen blijven hebben. Ik hoop dat de ontwikkeling van de Omgevingsdienst zich voortzet en dat de discussie eigenlijk iedere keer in dezelfde richting gaat van: we zijn de boel op orde aan het houden. Dus hij komt sowieso één keer per jaar terug, maar ik kan u niet beloven dat er nooit meer discussie gaat ontstaan. Dat is ook een beetje aan u. En dan zijn we bij de heer Ubbink, en die heb ik al ... O ja, die vroeg nog of we voor zo'n klein bedrag dan toch naar uw commissie moeten komen met een Statenvoorstel. Ik kan me uw gevoel voorstellen, maar ik zou me ook kunnen voorstellen dat u niet echt bereid bent om het budgetrecht naar GS over te hevelen. Dus het College houdt zich aan de spelregels die we met elkaar hebben afgesproken, en in dit geval heeft het deze uitwerking, tenzij u echt ervan overtuigd bent dat u dat aan GS moet mandateren, maar ik zou u toch willen aangeven dat u daar toch een keer over na moet denken of u dat uit handen wilt geven, zeg ik dan maar. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde. Er zijn ook geen zienswijzen op het e-mailadres binnengekomen, dus die hebben we niet en daar hoeft u dus ook niet op te reflecteren.

Commissiegriffier Van Birgelen-Droog: Ga maar gewoon verder.

De voorzitter: Dan heb ik een positief verhaal gekregen ten aanzien van de eerste termijn. Wenst u nog een tweede termijn? Ik kijk even rond? Nee? Dan gaan we verder. Prima, dat is helemaal mooi. Ja precies, dat is helemaal mooi. Dan ga ik over tot het stellen van de gebruikelijke vragen: is het Statenvoorstel behandelrijp? Graag uw handen als u het ermee eens bent. Ja, mooi. Dan is het Statenvoorstel een hamerstuk of behandelstuk tijdens de PS van 6 februari. Ik wil graag handen zien als u het wilt behandelen. Niemand? Mooi, dan is het een hamerstuk. Dank u wel. En dan kan ik dat afconcluderen, en dan kunnen we ... Ik heb verder geen toezeggingen gehad?

Commissiegriffier Van Birgelen-Droog: Nee.

9.2.1 Rondvraag

-

9.2.2 Mondelinge mededelingen portefeuillehouder

-

9.2.3 Actualiteiten IPO

De voorzitter: Goed, dan kunnen we verder naar agenda 9.2.3: Actualiteiten IPO. De commissie heeft via een nazending kennis kunnen nemen van de vraag van de PvdA over de herverdeling portefeuillehouderschap bij IPO, het BAC Klimaat en Energie. De beantwoording wordt gedaan door de heer Van Caldenberg, en er is een eventuele vraag van mevrouw Wolters. U heeft de vragen ingezien. Wilt u nog een korte inleiding of kan mijnheer de Gedeputeerde gelijk beginnen met de beantwoording?

Mevrouw Wolters (PvdA): Nee, de Gedeputeerde kan gelijk beginnen met de beantwoording.

De voorzitter: Dan is het woord aan de Gedeputeerde. Voor de rest verzoek ik iedereen om zachtjes te zijn, zodat de Gedeputeerde ook kan beantwoorden. Dank u wel. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, ik kan eigenlijk vrij kort zijn, want mevrouw Wolters vroeg zich af waarom we afzagen van die positie die vacant was. Die positie die vacant is gekomen, dat is als gevolg van het vertrek van een Gedeputeerde naar een andere Provincie. Die positie is uiteindelijk door die andere Provincie ook weer ingevuld. En daarmee, op dat moment, wordt door die andere Provincie eigenlijk ook invulling gegeven aan de ontstaande vacature, dus daarmee is het niet heel logisch dat we dan in één keer dat ook van een andere Provincie gaan invullen. Dus tot zover, eigenlijk.

De voorzitter: Mevrouw Wolters, heeft u nog een vraag?

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u wel voor de beantwoording. Het stuk liet voorkomen alsof er een volledige portefeuillesverdeling was gewisseld, maar ik kan de beantwoording van de Gedeputeerde volgen, en het enige wat ik nog wil meegeven, is: zorg maar dat wij aan de goede tafel zitten, zodat wij voor Limburg ons beste werk kunnen doen. En dat was het. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, beiden, voor deze vraag en beantwoording.

10 REGIONALE BEREIKBAARHEID EN OV

De voorzitter: Dan gaan we verder naar 10: Regionale bereikbaarheid en ov. We krijgen een wissel van de Gedeputeerde, maar ik zie geen Gedeputeerde.

Spreker [3:59:16]: We gaan Jasper even zoeken.

De voorzitter: Dan moeten we heel even schorsen. Dank u wel.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, ik verzoek u om plaats te nemen, en anderen om de zaal te verlaten en daar hun intermezzo voort te zetten. Wij gaan verder met het programma. Goed, regionale bereikbaarheid en ov. Dames en heren, ik verzoek uw aandacht. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Moet ik mijn mond houden?

De voorzitter: Bij voorkeur.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Bij voorkeur.

10.1 Sonderend stuk inzake concessie openbaar vervoer na 2031 - besluit inzake verlenging, brief GS van 16-12-2025

De voorzitter: 10.1 Sonderend stuk inzake concessie openbaar vervoer na 2031 - besluit inzake verlenging. GS stelt voor om de ov-concessie Limburg niet te verlengen, en wil de voorbereiding van

een nieuwe aanbesteding van de ov-concessie per december 2031 gaan voorbereiden. U wordt verzocht in uw bijdrage te reageren op de twee door Gedeputeerde Staten gestelde sonderende vragen. We doen dit in één termijn, en de commissie heeft vijf minuten per fractie voor hun inbreng. En ik wil graag beginnen bij de PVV, bij de heer Hoks. Ga uw gang.

De heer Hoks (PVV): Dank u wel, voorzitter. Er wordt ons gevraagd in onze ... [4:03:18] de twee vragen mee te nemen, met aan de ene kant terugkijken naar het verleden, welke lessen we uit de mid-term review willen meenemen, en aan de andere kant de toekomst, aandachtspunten na een nieuwe concessie na 2031. Daar heeft de PVV nog enkele vragen over, beginnend met het verleden onder het mom van de mid-term review. Oftewel, eigenlijk het tussenrapport voor Arriva. En zo rooskleurig ziet het er helemaal niet uit. De zesjescultuur lijkt bij ons provinciale vervoerder erin te zijn geslopen. Het voldoet, maar alleen om de reden dat wij onze eisen niet SMART hebben geformuleerd. Denk bijvoorbeeld aan goed werkgeverschap of klantwaardering. Het moet hoog zijn, maar wat is hoog? Andere aandachtspunten blijven het aantal kilometers die gereden moet worden, te weinig personeel, maar ook de uitvoeringskwaliteit die niet wordt gehaald. Het vele uitvallen kan leiden tot het stoppen van bijvoorbeeld een studie, lazen we nog van twee studenten in het toegestuurd stuk van vandaag. In hoeverre wijken deze cijfers af in tegenstelling tot andere regionale verbindingen in de rest van Nederland? Een ander aandachtspunt: sociale veiligheid onder het personeel voldoet niet. Elke twee jaar hoort er een onderzoek plaats te vinden, maar het laatste onderzoek stamt uit 2022, vier jaar geleden, ondertussen. Hoe komt dat? In onze concessie staat namelijk dat er jaarlijks aan de Provincie moet worden gerapporteerd, en een van de punten is dan ook het sociale veiligheidsplan, maar ook het stukje over het personeel en de beleving van de sociale veiligheid. Tot slot over de mid-term review. Arriva heeft zelf extra hoge eisen gesteld, maar die worden niet gehaald. Wij als Provincie benoemen ze wel, maar we hangen er geen consequenties aan. Waarom niet? Kunnen wij dat niet? Is het iets wat wij wel moeten kunnen inbouwen in de volgende concessie? Want misschien hadden we anders wel een andere keuze gemaakt als concessiehouder. Voordat ik het wil hebben over de toekomst, wil ik ook nog even stilstaan bij het heden. Want tot een paar maanden geleden, gingen wij uit van een verlenging van de concessie, waar wij het bedrag van € 33,8 miljoen hadden kunnen terugverdienen. Maar het terugverdienen van de schadevergoeding uit 2020 kunnen we nu hierdoor vergeten. Het is geld dat niet meer terugkomt naar dit huis, in verband met de juridische risico's. Kan GS ons vertellen waarom we daar nu pas achter komen en dit niet al veel eerder hebben laten onderzoeken? Want het lijkt nu alsof ons als Staten een vette worst is voorgehouden. Voorzitter, de toekomst is natuurlijk nog onzeker, maar waar wij wel zeker van zijn, is dat we er een nieuwe optie bij krijgen in onze concessie. Wij mogen nu zelf een eigen ov-bedrijf oprichten dankzij een nieuwe wet die in november 2025 is aangenomen. In hoeverre is GS al bezig te onderzoeken welke mogelijkheden dit biedt voor de Provincie? Want het lijkt de PVV dat je goed moet kijken naar de kansen, maar vooral naar de risico's en dat je die in beeld moet hebben. Mocht GS hier nog niet mee bezig zijn geweest, kan GS dan toezeggen dit mee te nemen? Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar ... O, de heer Van den Beucken heeft een vraag voor de heer Hoks.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Ja, een verhelderende vraag. Ik heb even afgewacht tot het einde van het betoog. U begon uw betoog met de zesjescultuur. Is dat correct? Ja, ik zie u knikken, nog voor dat u knikte. Maar als je dan kijkt bij de huidige concessies, dan zie je dat de klantwaardering begon met een 7,7 en eindigde op een 8. Hoe verhoudt zich dat beeld van die klant tot de zesjescultuur die u hier te berde brengt?

De voorzitter: De heer Hoks.

De heer Hoks (PVV): Dank u wel, voorzitter. De zesjescultuur die ik bedoel, gaat niet over het cijfer dat de klant geeft aan Arriva, maar eigenlijk over als je gaat kijken naar het rapport wat Arriva aan ons geeft met betrekking tot het pakket van eisen, in de vorm van wat hebben ze goed gedaan, wat hebben ze niet goed gedaan. En zoals ik al dingen opnoemde, wij hebben ook dingen niet goed gedaan, in de vorm van dat wij dingen niet SMART hebben genoemd. Maar aan de andere kant, zij laten ook steken liggen door bijvoorbeeld, wat ik ook al aangaf, dat onderzoek wat elke twee jaar uitgevoerd moet uitgevoerd, maar wat al vier jaar niet is gedaan. Dat bedoel ik met de zesjescultuur. Het gaat niet over de beoordeling die de reiziger geeft aan Arriva, maar meer in het algemene beeld.

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dat kan ik wel een beetje begrijpen, en u heeft daar ook adequaat op geantwoord, maar er is wel een zekere correlatie tussen de twee. Bent u dat wel met me eens?

De voorzitter: De heer Hoks.

De heer Hoks (PVV): Nee, dat ben ik niet met u eens, voorzitter.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dat is jammer.

De voorzitter: Goed zo, dan gaan we verder, en dan kom ik bij mevrouw Berghorst van de PvdA.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Voorzitter, dank u wel. Allereerst wil ik even kort stilstaan bij de aanleiding van dit stuk, namelijk het niet kunnen verlengen van de concessie. Het verrast de PvdA niet. We stellen er al sinds 2020 kritische vragen over. En het feit dat het nu niet blijkt te kunnen, volgt gewoon uit onze concessie. En de optie had dus eigenlijk in 2020 al moeten afvallen. En het betekent nu de facto dat die € 33,8 miljoen niet terugvloeit naar de Provincie, maar ik zou me zo kunnen voorstellen dat er ook nog andere consequenties zijn van dit besluit en ik zou het College graag willen vragen wat die consequenties dan precies zijn? Dan, steun voor het voornemen om de concessie niet te verlengen, niet omdat we denken dat het ov van Arriva nou zo waardeloos is, maar wel omdat ik denk dat je je aan je eigen gemaakte afspraken en regels moet houden. En ik ben blij dat de PVV al direct vraagt naar de stand van zaken van de mogelijkheden tot inbesteding. Sinds kort is dat mogelijk dankzij een initiatiefvoorstel van de PvdA en de SP in de Tweede Kamer. En het zou heel erg mooi zijn als we niet direct kiezen voor aanbesteden, maar ook goed verkennen of inbesteden mogelijk is. En het is wat mij betreft niet het een of het ander, maar het kan ook een mix zijn van aanbesteden voor de trein en inbesteden voor de bussen, dus ik zou graag het College willen vragen om de brede range van mogelijkheden te verkennen. Daarnaast zou ik het College willen vragen om, in de voorbereiding van een nieuwe concessie, één of meerdere Limburgse ov-tops te organiseren. Ik denk namelijk dat het heel goed is dat wij samen met ondernemers, werknemers, reizigers, studenten, scholieren, gemeenten, heel breed in gesprek gaan over wat voor een openbaar vervoer willen wij nou in de toekomst en ik zou het College willen vragen om dat toe te zeggen. We willen ook dat Provinciale Staten goed betrokken wordt bij de voorbereiding van de nieuwe ov-concessie, en ik zou het College willen vragen om daar een voorstel voor te doen hoe zij dat voor zich ziet. Dan de inhoudelijke aandachtspunten. Ik vind de vraag, welke van de inhoudelijke aandachtspunten uit de verschillende onderzoeken vindt u belangrijk, een beetje vreemd, want wij vinden het allemaal belangrijk. Dus ik zou het College vooral willen vragen: ga niet selectief shoppen in de aanbevelingen, maar neem alle aanbevelingen in al die onderzoeken heel erg serieus. Daar is heel erg lang en hard

over nagedacht door professionals, en het zou zonde zijn als we op basis van politieke kleur het ene belangrijker vinden dan het andere. Maar als we het dan toch over een aantal punten hebben, dan is het misschien wel dat je rekening moet houden met de vervoerswensen van alle Limburgers, niet alleen met die van studenten, niet alleen met die van forensen, maar ook met de vervoerswensen van de mensen die het ov voor een ander doel gebruiken. Dus dat zijn aandachtspunten om mee te nemen. De vraag daarbij is ook of opbrengst voor de vervoerder het leidende principe moet zijn. De PvdA vindt openbaar vervoer een publieke dienst. Daar hoeft geen winst op gemaakt te worden, en we moeten ons de vraag stellen wanneer wij vinden dat dan maar één lijn of één verbinding maatschappelijk rendeert. Dat maatschappelijk rendement moet belangrijk zijn, en maatschappelijk renderen kan ook betekenen dat daardoor de inwoners van een bejaardentehuis wat makkelijker buiten de deur kunnen komen. Dat is ook maatschappelijk rendement. Dus continu dat opbrengstgedreven denken in het ov, die kant moeten we niet op. Het is belangrijk dat alle voorzieningen goed bereikbaar zijn. Scholen, zorg, winkelcentra, bedrijventerreinen moeten goed ontsloten worden, en eigenlijk ook iedere woonwijk. Ik hoorde nog niet zo lang geleden een wethouder van de VVD in Rotterdam zeggen: als wij in Rotterdam een nieuwe wijk bouwen, dan hoort daar een busverbinding bij. En ik woon in een wijk in Limburg zonder busverbinding. Dat is heel erg gek. Laten we er nou in godsnaam voor waken dat we in de toekomst nieuwe wijken bouwen zonder busverbindingen. Nieuw wijkje erbij, straatje erbij, bushalte erbij, zou ik zeggen. Dan, geen aannames doen over innovaties. We hebben ooit ook gedacht: als we nou maar lang genoeg met deze concessie doen, dan hebben we die Maaslijn wel verdubbeld en dan kunnen we daar lekker met elektrische treinen rijden. Er is dadelijk heel erg veel mogelijk op het gebied van innovatie, maar zorg er nou voor dat we niet een Maaslijn 2.0 krijgen, waarbij een vervoerder anticipeert op innovaties die nog niet zeker zijn, waardoor we uiteindelijk enorm veel extra kosten krijgen. En tot slot: het gratis ov voor minima moeten we in de ov-concessie van de toekomst structureel regelen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan hebben we een vraag van de heer Huizing voor mevrouw Berghorst.

De heer Huizing (BBB): Dank u, voorzitter. Mevrouw Berghorst, even over uw opmerking van dat we in de concessie geen rekening moesten houden met innovatie. U omschrijft een mooi voorbeeld waar het niet helemaal goed is gegaan, daar zijn we het denk ik over eens, maar een concessie ga je voor vijftien jaar aan. Ik kan ook niet in een glazen bol kijken wat er allemaal ... Nou ja, in die zin, één ding weet ik zeker: er komen innovaties aan. En ik denk dat het heel lastig is, een uitdaging is, om daar iets mee te doen in een concessie, maar ik zou toch van mijn kant ... Die vraag heb ik in mijn betoog ook opgenomen: hoe gaat u in die concessie rekening houden met innovaties die er ongetwijfeld gaan komen? Ik denk dat we daar misschien met AI, weet ik veel, nog heel veel dingen gaan meemaken, eerlijk gezegd. Dus, eerlijk gezegd, uw oproep om daar geen rekening mee te houden, daar kan ik niet in meegaan. De vraag is: kunt u dat aan mij uitleggen?

De voorzitter: Mevrouw Berghorst.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Wat ik vooral probeerde uit te leggen, is: als we nu denken dat we over tien jaar allemaal op een elektrische step of met een zelfrijdende bus van A naar B rijden, en je gaat daar een concessie op bouwen en een vervoerder schrijft in op dat verwachtingspatroon waardoor de kosten voor die vervoerder een stuk lager zijn, en het blijkt over tien jaar niet uit te komen, het blijkt misschien pas over vijftien jaar uit te komen, dan zitten wij met een gat, en die financiële rekening wordt bij ons neergelegd. Dus ja, innovatie is heel erg belangrijk. Dat zegt de Partij van de Arbeid ook niet. Waar ik voor wil waarschuwen, is het Maaslijn-effect, dat we te veel vasthangen aan innovatie, dat we te optimistisch zijn over de mogelijkheden, waardoor we onszelf

financieel een probleem bezorgen. Dat is wat ik hier wil meegeven, maar niet dat we niet moeten innoveren, mijnheer Huizing. Als ik het zo heb gezegd, dan moet ik dat corrigeren.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik verder met de inbreng van D66, de heer Vaessen.

De heer Vaessen (D66): Dank u wel, voorzitter. De mid-term review en de vraag over de verlenging van de concessie. De mid-term review kijkt natuurlijk nadrukkelijk niet naar de opzet van de concessie, maar naar de uitvoering ervan, maar hij kan ons wel wat leren over de opzet van de concessie. Wat D66 betreft laat de review in elk geval zien dat er op de belangrijke onderdelen in deze concessie wel echt stappen vooruit zijn gemaakt ten opzichte van het verleden. Het aanbod is in de basis heel robuust gebleven, zelfs in de moeilijke jaren. Er is nieuw materieel in Limburg gaan rijden en de klantwaardering, met name bij busvervoer, is ook verbeterd. De manier waarop vervoerplannen en doorontwikkeling plaatsvinden, staat ook steviger dan in het verleden en er zit ook meer sturing uit dit huis op wat er gebeurt op dat vlak. Ik wou ook de Drielandentrein nog wel expliciet benoemen, want we zien allemaal dat die nog stevige uitdagingen kent, dat zien we ook uit een brief die nog bij de stukken is gekomen, maar dat ligt wel voor een groot deel aan de infrastructuur bij de burens en daar hebben we toch wat weinig invloed op hier. Het kan in de toekomst misschien wel andere keuzes van ons vragen in dienstregelingen als die infrastructuur daar nog lang zo blijft zoals die nu is. Maar laten we wel ook erkennen wat er is bereikt op dat gebied. Er rijdt wel nieuw materieel naar Aken en naar Luik, waar eerst allemaal toch wat aftandse, oude treintjes reden. En de verbinding naar Luik is overigens ook een heel betrouwbare verbinding. Dat is echt duidelijke vooruitgang. Ten opzichte van het verleden blijft daar natuurlijk wel een hogere frequentie wenselijk. Er zitten wel aandachtspunten die we ook moeten meenemen naar een nieuwe concessie. Blijvend investeren in voldoende en goed opgeleid personeel blijft cruciaal, zeker waar het gaat om personeel met meervoudige bevoegdheden voor internationale verbindingen. En de review laat ook zien hoe belangrijk het is om doelen scherper te formuleren en nog wat beter te prioriteren, zodat er ook nog beter op gestuurd kan worden vanuit dit huis. Daarbij markeer ik dat we in deze concessieperiode nog stappen zetten met de elektrificatie voor een robuuste Maaslijn. Dat is niet alleen winst voor de reiziger nu, maar dan ook een sterk uitgangspunt voor die volgende concessie. Met betrekking tot de verlenging is het voor D66 wel helder dat de huidige concessie aan het einde van de looptijd niet moet worden verlengd. Hoe aantrekkelijk verlenging financieel kan lijken, gaat het zowel gepaard met grote juridische risico's, een reële kans op procedures, het risico op Europese inbreukprocedures en de kans dat we onder die onzekerheid toch nog eens parallel een nieuwe aanbesteding moeten gaan voorbereiden. En dat helpt niemand, zeker de Limburgse reiziger niet, die er in 2031 gewoon op moet kunnen vertrouwen dat er bussen en treinen rijden in een goed voorbereide en goed aanbestede concessie. Niet verlengen is voor D66 daarom een keuze voor duidelijkheid en voor rechtszekerheid en ook voor betrouwbaarheid. Het is misschien wel een prijzige keuze, maar we denken dat het misschien nog weleens prijziger kan worden als de risico's van de andere keuze, namelijk verlengen, zich zouden manifesteren. En tegelijkertijd zien wij ook in het niet verlengen nadrukkelijk een kans, want de nieuwe aanbesteding is ook het moment om het Limburgse openbaar vervoer verder te ontwikkelen richting de toekomst. Een nieuwe concessie biedt ruimte om scherper te definiëren wat we belangrijk vinden, om nieuwe ov-producten en verbindingen mogelijk te maken, en om ontwikkelingen die binnen de ademruimte van de huidige concessie simpelweg te groot zijn, wel een plek te kunnen geven. Dat vraagt natuurlijk om een duidelijke Nota van Uitgangspunten en een zorgvuldig opgesteld programma van eisen. En dat brengt me dan ook bij het tweede voor D66 zeker zo belangrijk punt: de positie van Provinciale Staten daarin. Voor D66 is het essentieel dat PS in dit traject niet alleen geïnformeerd worden, maar daadwerkelijk in positie worden gebracht en gehouden. Wij hechten eraan dat PS een wezenlijke, richtinggevende rol kan spelen bij het mede opstellen en vaststellen van de Nota van Uitgangspunten, en dat PS ook inhoudelijk wordt meegenomen bij het

opstellen van het programma van eisen dat GS vaststelt. Daarbij willen we GS vragen om te kijken naar wat er daar in het verleden goed heeft gewerkt. Bij de voorbereiding van de huidige concessie zijn destijds werkateliers georganiseerd, waarin de mobiliteitswoordvoerders samen met de ambtelijke organisatie en met externe experts inhoudelijk hebben kunnen sparren over hoe dat PvE eruit moest zien. En die werkateliers zijn door PS toen zeer gewaardeerd, en hebben, denk ik, ook bijgedragen aan de uiteindelijke kwaliteit. We zouden het dan ook logisch vinden om opnieuw zo'n werkvorm te kiezen, en wij voelen ook al wat voor de oproep van mevrouw Berghorst om ook maatschappelijke organisaties en reizigers aan de voorkant mee te nemen met dergelijke ov-tops. Tot slot nog een vraag aan de Gedeputeerde. U heeft de nadrukkelijke uitnodiging gedaan om mee te denken en dat waarderen we ook heel erg. Heeft u er al zelf een beeld bij hoe u dat proces wil gaan insteken? Als dat nog niet zo is, dan is de vraag: komt u daarmee, als u daarover heeft nagedacht, terug naar de ov-werkgroep, waar we het er dan over kunnen hebben? Maar laten we het dan wel ook daarna nog een keer hier formeel bespreken, want dan hebben we dat ook ergens met elkaar opgeschreven en dan weten ook nieuwe Statenleden, die straks met dat PvE iets moeten, en misschien ook een nieuwe Gedeputeerde, we zullen allemaal zien hoe het afloopt, in elk geval wat voor proces we met elkaar hebben afgesproken. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Erkamp, 50PLUS.

De heer Erkamp (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. GS kiest ervoor om de huidige ov-concessie Limburg niet te verlengen vanwege de grote juridische, Europese risico's en start daarom in 2026 met de voorbereiding van een nieuwe aanbesteding richting december 2031. Samenvattend: juridische verlenging is zeer kwetsbaar. PSO-verordening biedt geen veilige basis om geen verlengingsoptie in de aanbesteding ... Of het gaat om vertragingskosten, niet om investeringen. De presentaties van Arriva zijn geen ernstige tekortkomingen, sorry, maar gaan om uitval van de Maaslijn, personeelskosten, druk op de beleving, personeel, sociale veiligheid en noem maar op. Ik heb al vaker aangegeven dat de communicatie tussen de Provincie of gemeenten met bewoners niet optimaal is. Ik wil niet weer terugvallen op hetgeen wat ik al maanden geroepen heb, van een busverbinding in een straat in een dorp waar er geen bus is, dat is geen dorp meer. Zeker bij de ov van ouderen moeten we daar natuurlijk op inspelen. Nou, ik heb dat heel vaak gezegd. Ik hoop dat daar iets mee gedaan wordt. En dan heb ik een andere vraag: hoe gaat GS om met als er rekening wordt gehouden met een eigen besteding voor een eigen provinciaal vervoerbedrijf? Dit was het.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar mevrouw Boven, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. Het is goed dat in een vroeg stadium in de commissie wordt gesproken over de invulling van de nieuwe concessie. Dank daarvoor. De Partij voor de Dieren zou graag zien dat in de voorbereidingen naar een nieuwe aanbesteding breed gekeken wordt naar mobiliteitsnoden en behoeften, en dat daarbij met een creatieve blik gebruik gemaakt wordt van moderne technologieën. De aanbesteding voor een nieuwe concessie voor het openbaar vervoer zou dan allicht slechts een deel van het mobiliteitsvraagstuk invullen. Ook andere oplossingen zouden daarnaast kunnen worden georganiseerd. De overkoepelende doelstelling zou dan zijn om zoveel mogelijk mensen gebruik te laten maken van de meest duurzame vervoersoptie. Leefbaarheid, zeker in onze plattelandsgemeenten, wordt voor veel mensen voor een belangrijk deel bepaald door de mogelijkheden om invulling te geven aan noodzakelijke mobiliteit, om naar de huisarts, het ziekenhuis of de tandarts te gaan, de boodschappen te doen, familie of vrienden te bezoeken, maar ook om dagelijks bij je werk of opleiding te komen, ook voor hen die geen auto hebben, die auto niet kunnen betalen of niet meer of nooit hebben kunnen rijden. Naar een opleiding of werk gaan, zijn grote bewegingen op relatief beperkte tijden, de boodschappen of de huisarts zijn

enkele individuen met heel verschillende begin- en eindpunten, met als gevolg dat tussen de ochtend en namiddag de bussen vol zijn en tussendoor weinig mensen in het openbaar vervoer zitten, met slechte aansluitingen voor sommige individuen of weinig vervoer op specifieke tijden om daar te komen waar je moet zijn, met vaak zeer lange reistijden tot gevolg. Dit is mobiliteitsarmoede en als je dit op de huidige manier blijft aflossen, wordt het waarschijnlijk een dure, nieuwe concessie. Wat de Partij voor de Dieren voor zich ziet, is dat voor de specifieke tijdstippen of specifieke individuen of kleine groepen of behoeften naar een andere oplossing wordt gezocht, bijvoorbeeld door in dorpen een vrijwilligersorganisatie op te zetten, zwaar gesteund door de Provincie, voor specifiek vervoer tussen dorpen, door het inrichten van shared mobility scooters met eenvoudige toegankelijkheid en een introductie over het gebruik, door varianten op belbussen te organiseren, die ook mensen zonder computer kunnen gebruiken, door overdag andere routes in het openbaar vervoer te rijden of routes die flexibel aangepast kunnen worden aan de vraag, door bussen of dienstverlening zodanig in te richten dat ook minder validen op een eenvoudige manier van vervoer gebruik kunnen maken. En vanzelfsprekend is meer onderzoek nodig, maar neem in de concessieaanbesteding die bewegingen op waar grote vervoerders goed in zijn en maak zelf oplossingen voor maatwerkconstructies, die vermoedelijk effectiever en goedkoper zijn. Gebruik het komende jaar om te onderzoeken en nieuwe oplossingen te zoeken en uit te werken. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Boven, mevrouw Aleida heeft een ...

Commissiegriffier Van Birgelen-Droog: Mevrouw Aleida? Mevrouw Berghorst.

De voorzitter: Mevrouw Berghorst heeft een vraag aan u.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Net nog geen mijnheer.

De voorzitter: Die hadden we net.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Voorzitter, dank u wel. Ik hoor het verhaal van mevrouw Boven aan en ik begrijp wat u zegt, dat we meer met kleine busjes en vrijwilligersinitiatieven en dergelijke moeten doen, maar tegelijkertijd doen we dat al heel erg veel in deze concessie en dat komt de kwaliteit van de ov-concessie ook niet ten goede. Dus hoe verhoudt het een zich dan tot het ander? Pleit de Partij voor de Dieren hier nu voor een continuering van de dikke lijnen en de dunne lijntjes met een wensbusje of denkt u aan andere oplossingen?

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Om mee te beginnen, ik denk dat een aanbesteding een vervoerder oplevert die waarschijnlijk vooral goed is in de grote bewegingen en die efficiënt in te richten, maar ik denk dat er heel veel mobiliteitsbehoeften zijn die niet in die grote lijnen passen. En wat ik vraag, is om daarnaar te kijken, wat zijn die behoeften en welke alternatieven hebben we om die in de concessie te stoppen en die meer naar onszelf toe te trekken. Dat is wat ik voorstel.

De voorzitter: Goed zo, dan gaan we verder naar de heer Mülders, GroenLinks.

De heer Mülders (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, GroenLinks is net als de Partij voor de Dieren verheugd dat we hier vandaag in een vroeg stadium kunnen gaan praten over de nieuwe concessieperiode. En als eerste willen we het hebben over de toegankelijkheid, en dan

specifiek over mentale toegankelijkheid, want in het huidige programma van eisen ontbreken hiervoor meetbare eisen, en dat vinden wij als GroenLinks een gemiste kans. Als wij zeggen dat iedereen gebruik moet kunnen maken van het openbaar vervoer, dan moeten we dat ook concreet maken. Denk aan begrijpelijke pictogrammen, duidelijke en eenvoudige communicatie, voorspelbare reisinformatie. Dit zijn geen luxe wensen, voorzitter, maar randvoorwaardes om zelfstandig te kunnen reizen. Deze signalen kregen wij ook nadrukkelijk terug uit het G-debat. Daarom pleiten wij ervoor om in de nieuwe concessieperiode expliciete en meetbare eisen op te nemen voor de mentale toegankelijkheid. En daarnaast, voorzitter, vragen wij ook aandacht voor reizigers met meervoudige beperkingen. Op dit moment kan een reiziger, en dan heb ik het eventjes specifiek over de treinverbinding tussen Kerkrade-Maastricht-Randwyck. Wie in een rolstoel zit en ook prikkelarm moet reizen, kan vaak niet terecht in de stiltecoupé. Die is immers vaak alleen via twee, drie trapjes beschikbaar. Dat is een concreet voorbeeld waar fysieke en mentale toegankelijkheid elkaar raken, en waar het systeem op dit moment, in onze ogen, tekortschiet. Op pagina 13 lezen we over openbaar vervoer zonder grenzen en over de goede aansluiting op nationale en internationale knooppunten. Dat onderschrijven wij volledig. En tegelijkertijd bereiken ons signalen dat het juist over de grens nog lang niet altijd goed gaat. We roepen het College op om hier in de nieuwe aanbestedingsperiode waar mogelijk kritisch naar te kijken en ook daadwerkelijke eisen aan te verbinden. Dan goed werkgeverschap, ook dat moet meer zijn dan een mooie ambitie. In de nieuwe aanbesteding moeten hier harde voorwaarden aan worden gekoppeld. Nu ontbreken die en dat vinden wij niet meer van deze tijd, zeker met het personeelstekort. Verder vragen wij om te investeren in herkenbare en toegankelijke servicepunten. Niet iedere reiziger is digitaal vaardig en juist voor hen moet het mogelijk zijn om blijvend en persoonlijk geholpen te worden. Deze servicepunten zijn wat ons betreft geen kostenpost, maar een essentiële schakel in toegankelijk openbaar vervoer. En, voorzitter, tot slot de rol in de EUREGIO. Wij vinden het van groot belang dat de nieuwe concessie wordt gegund aan een vervoerder die zich aantoonbaar bewust is van de internationale context, en die samenwerking over de grenzen niet ziet als een bijzaak, maar, waar mogelijk als onderdeel van een mooie samenwerking, en dat we dan ook hopen dat we niet alleen in het Nederlands een stem horen als je van Roermond naar Venlo rijdt, maar eventueel ook in andere talen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de SP, de heer Wolters Gregório.

De heer Wolters Gregório (SP): Dank u wel, voorzitter. Geprivatiseerd en aanbesteed openbaar vervoer regelen, moest, net als vele andere verplichte aanbestedingen, veel voordelen opbrengen. Ik zeg expliciet 'moest', want buslijnen en haltes zijn er al minder, kaartjes zijn duurder en, zoals in de ingezonden brief en de zojuist overhandigde petitie terugkomt, we hebben er een lagere kwaliteit voor teruggekregen. Treinen zijn te laat, te vol et cetera. En die klachten spelen uiteraard niet alleen in Zuid-Limburg, maar provinciebreed. U hoort het goed, de marktwerking heeft ook in het openbaar vervoer niet waargemaakt wat er was beloofd, en daarmee wil ik niet langer in het verleden blijven hangen, maar vooral kijken naar de toekomst. En realisatie van een moderne Maaslijn zal ongetwijfeld een positief effect gaan hebben de komende jaren, maar blijf daar vooral niet op wachten, want de dienstverlening in de huidige concessie kan en moet toch echt beter. Ik ga ervan uit dat u ons daarover positief gaat informeren de komende tijd, de winstwaarschuwing. En dan over die toekomst. Neem als GS alle overwegingen en aanbevelingen mee in het vervolgtraject, en zet alle belanghebbenden evenwichtig aan de gesprekstafel. Deze enorme investering die wij als Provincie jaarlijks doen, moet er toch voor zorgen dat mensen fatsoenlijk en betaalbaar op hun bestemming kunnen komen, dat lijkt de SP heel normaal, een investering die wij misschien dankzij de landelijke PvdA en SP ook geheel of gedeeltelijk in eigen hand kunnen gaan nemen. Betrek PS in die verkenning ook proactief, want de werkgroep loopt naar ons oordeel momenteel ook soepel. De vragen of wensen voor het ov, de komende decennia, zullen onder andere zijn: wat willen we eraan

uitgeven en krijgen we extra bijdragen vanuit het Rijk voor ons nieuwe plan? Welke zeggenschap en directe invloed houden we op de uitvoering en het werkgeverschap, dat werd net ook al door een aantal mensen genoemd, en wat verwachten we als maatschappelijk ROI, return on investment, van ons ov, en wat levert het het mkb op? Ook daar liggen, denk ik, kansen om in een nieuw plan mee te nemen. De energietransitie, robotisering en vergrijzing zullen op z'n minst een flexibele start van een hybride concessie vragen om veranderingen aan te kunnen. De stip op de horizon zal volgens de SP moeten zijn dat wij deze dienstverleningen beter dan verwachting gaan regelen en dat mensen voordelig, comfortabel en op tijd op school, bij de dokter of de vereniging en familieleden en vrienden kunnen komen. Dat gaat heel veel werk zijn, maar hard werken is ons Limburgers ten slotte niet vreemd. Dank je wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de BBB, de heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Dank u, voorzitter. Namens de BBB-fractie wil ik allereerst mijn waardering uitspreken voor het sonderende stuk over de ov-concessie na 2031 en de mid-term review van de huidige concessie. Het is goed dat GS ons betreft bij dit belangrijke besluit. Als BBB staan we voor een bereikbaar en betaalbaar Limburg, met extra aandacht voor het platteland, waar ov cruciaal is voor boeren, studenten, burgers en ondernemers, en eigenlijk het hele scala aan mensen, inwoners van Limburg, dat ook al de revue hier is gepasseerd. We steunen het voornemen om de huidige concessie niet te verlengen, gezien de juridische risico's die in het sonderende stuk worden benoemd, zoals de kwetsbaarheid onder de PSO-verordening, het advies van Pels Rijcken en de standpunten van de Europese Commissie. De vertraging van de Maaslijn heeft ons al genoeg gekost, en we moeten voorkomen dat zulke onvoorziene omstandigheden opnieuw leiden tot financiële en operationele problemen, zonder adequate risicodeling. Laten we nu vooruitkijken naar een nieuwe concessie die robuuster en toekomstbestendiger is. Ik zal ingaan op de twee vragen die GS ons voorlegt, met aandacht voor innovatie en het omgaan met onvoorziene situaties. Ten eerste, welke overwegingen en procesmatige aandachtspunten geven we mee voor de aanpak en voorbereiding van de aanbesteding voor de nieuwe ov-concessie? Als BBB pleiten we voor een breed en transparant proces. Betrek vanaf het begin gemeenten, Reizigersoverleg en andere stakeholders, die ook al hier genoemd zijn, ziekenhuizen, onderwijsinstellingen, bij de invulling en formulering van die concessie. De hoofdlijnplanning in het sonderende stuk, met een Nota van Uitgangspunten, eind 2026, vaststelling, begin 2027, het programma van eisen, eind 2027, en de aanbesteding 2028, biedt een goed kader, maar we vragen om tussentijdse updates aan PS, bijvoorbeeld elk half jaar, om onduidelijkheden te voorkomen. Procesmatig moet er ruimte zijn voor marktconsultaties om innovatie te stimuleren, waar we het net eigenlijk over hadden. Denk aan eisen voor flexibele ov-oplossingen, zoals deelvervoer, autonome shuttles en digitale integratie met apps, vooral in gebieden waar vaste lijnen minder rendabel zijn. We moeten ook rekening houden met onvoorziene omstandigheden, zoals inderdaad infrastructuurvertragingen of pandemieën of, ja, puntje, puntje, vul maar in, wat we niet kunnen overzien. Dat is makkelijk vragen, maar daar moeten we echt over nadenken. Bouw een contractmechanisme in voor risicodeling, zoals escalatieclausules en overnameregelingen voor materieel, zodat de Provincie niet alleen opdraait voor extra kosten, en de concessiehouder gestimuleerd wordt tot efficiëntie. Prioriteer kosteneffectiviteit. De nieuwe concessie moet opbrengstverantwoordelijk blijven, maar met safeguards om te voorkomen dat bezuinigingen leiden tot verslechtering van het aanbod op het platteland. Tot slot, maak de aanbesteding zo aantrekkelijk mogelijk voor meerdere partijen om concurrentie te bevorderen, overweeg een looptijd van maximaal 50 jaar, zonder onnodige verlengingsopties die juridische risico's oplopen, en borg innovatie, met mogelijke tussentijdse evaluaties en aanpassingen. Misschien daar even aan toevoegend, er werd net even geopperd: klopt de wet ...

De voorzitter: Mijnheer Huizing, mevrouw Berghorst heeft een vraag.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Ik hoop dat ik het niet goed heb gehoord, maar zijn u nou, voorzitter, een looptijd van maximaal 50 jaar? Want als dat zo is, dan moeten we toch nog even met elkaar in gesprek, vrees ik.

De voorzitter: De heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Nee, dat heeft u niet goed begrepen van mij. Vijftien jaar.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder.

De heer Huizing (BBB): Dan de tweede vraag: welke lessen uit de mid-term review of andere recente studies nemen we mee in de voorbereidingen naar een nieuwe ov-concessie? Sowieso al goed om die vraag te stellen. De mid-term review, uitgevoerd in samenwerking met Arriva, toont aan dat de huidige concessie grotendeels voldoet, zonder ernstige tekortkomingen, maar met verbeterpunten. Het punt dat daarbij is opgekomen, ook naar aanleiding van mijn collega's: wellicht is het een optie, naast alle metingen die we al hebben gedaan, om ook eens een keer te gaan benchmarken met andere provincies. Wat kunnen we daarvan leren? We denken misschien dat sommige dingen goed zijn, maar hoe gaat dat elders? Dat is een concrete vraag. Even kijken. Dan hebben we inderdaad ... Nu ben ik even van mijn à propos. We nemen mee dat COVID en personeelstekorten de uitvoeringskwaliteit en reizigersgroei negatief hebben beïnvloed, zoals de daling in reizigersaantallen en de druk op sociale veiligheid. Lessen hieruit: niet alle resultaatverplichtingen, zoals reizigersgroei of klantwaardering, zijn direct stuurbaar, dus prioriteer ze in het programma van eisen met expliciete hiërarchie en vermijd spanningen tussen kostenactiviteit en andere doelen. De review benadrukt de noodzaak van stevig opdrachtgeverschap. Laten we dat versterken door monitoring op sociale veiligheid, erg belangrijk, denk ik, voor zowel reizigers als personeel. Uit de Ecorys-studie van 2023 leren we dat de concessie voor COVID goed invulling gaf aan een vraaggericht systeem en dat crisismanagement essentieel is. Bouw die flexibiliteit dus in. De Goudappel-studie bevestigt dat Arriva kwaliteit levert, maar we moeten innovatie verplicht stellen, niet optioneel. Denk aan de doorontwikkeling van multimodaal ov, zoals een betere integratie met Omnibuzz of buitenlandse vervoerders en innovaties. Voor BBB is het een les dat het platteland niet meer achterblijft. Versterk eisen voor plattelands-ov, met innovaties om bereikbaarheid te garanderen, ondanks onvoorziene uitdagingen. Samenvattend: laten we een concessie creëren die innovatief, veerkrachtig en belangrijk is, ook op gebieden met een beperkte vraag. We roepen GS op om onze input mee te nemen en ons op de hoogte te houden. Dank voor uw aandacht.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar het CDA, de heer Ijpelaar.

De heer Ijpelaar (CDA): Dank u wel. Wij kunnen ons redelijk aansluiten bij een heel aantal opmerkingen die zijn geplaatst. Het is sowieso goed dat we vroegtijdig nu deze vraag gesteld krijgen door het College. We zijn ook een beetje gedwongen om alvast naar een verlenging van de concessie te gaan kijken, omdat de verlenging, zoals we die voor ogen hadden, eigenlijk niet mogelijk is. Dat is natuurlijk wel heel erg jammer, want daarmee zijn we alweer in een hoek gedrukt waar we misschien op een goede manier dachten uit te komen als Provincie. Er is heel veel tijd en werk geïnvesteerd door de Provincie, en ik denk ook wel door Arriva, om te komen tot een fatsoenlijke oplossing, en dat blijkt nu, uit allerlei juridische adviezen, niet mogelijk. Nou ja, vraag een jurist naar risico's en je krijgt er een veelvoud van. Als je er dan ook nog goed voor betaalt, dan krijg je er waarschijnlijk nog meer, dus ik vind het aan de ene kant ook wel weer ... Ik ben ook op zoek naar de bestuurlijke beslissing

hierachter. Want er wordt heel erg duidelijk geduid wat de juridische risico's zijn, maar de bestuurlijke beslissing mist nog een beetje in het stuk. Ik ben als een nette volksvertegenwoordiger ook de geheime stukken in gaan zien. Nou, die liegen er niet om. Dus, weet je, alles bij elkaar kan ik de Gedeputeerde, denk ik, voor een heel groot gedeelte volgen, maar het blijft wel jammer. Dan wil ik toch nog voor de nieuwe concessie een paar dingen meegeven. Ik denk dat we al heel veel lessen hebben opgeschreven met elkaar. We zijn ook al heel vaak tegen de spreekwoordelijke muur aangelopen, dus al die momenten zou ik zeker meenemen om dat vooral niet weer te doen. Anders dreigt u toch een ezel te worden, en dat zou jammer zijn. Dan dreigen we allemaal een kudde ezels te worden. Dus laten we in ieder geval niet twee keer dezelfde fouten maken. Ik of wij zouden in de volgende concessie ook nog zien dat we, als het gaat om leveringszekerheid aan de kant van de vervoerder, ook wat ruimere middelen krijgen. Als je dan ziet wat voor een boetes wij hebben mogen betalen de afgelopen periode, ten opzichte van de boetes van Arriva door eigenlijk best wel consistent niet op tijd te rijden de afgelopen jaren, consistent niet te leveren op het gebied van personeel, dat vind ik of vinden wij als CDA, denk ik, misschien nog wel veel erger. Ik denk dat de maatschappelijke impact daarvan nog veel groter was als de maatschappelijke impact van het niet realiseren van de Maaslijn, ondanks dat heel veel studenten dachten: ik ga in Nijmegen studeren en nu kan ik eindelijk met de trein. En dat gebeurde toch niet. Maar ik denk dat er nog heel veel meer mensen, kwetsbare doelgroepen, die zijn al een aantal keer aangehaald, de dupe zijn geworden van het niet leveren van Arriva. En als je dan de verhouding ziet van boetes die wij hebben, de mogelijkheden, het instrumentarium dat wij hebben in een concessie, ten opzichte van de ruime boete die wij bij Arriva hebben mogen aftikken, dan staat dat totaal niet in verhouding, en ik denk dat we daar echt wel scherper in mogen zijn naar de volgende concessie. Ik zou dus zeker ruimte voor onvoorziene omstandigheden inbouwen in de volgende concessie. Ik heb ook al een aantal keer ruimte voor innovatie gehoord. Het is natuurlijk heel lastig om dat in te schatten. Wat gaat autonoom rijden nu doen? Ik denk dat het een combinatie moet worden van beide. Ik hoor mevrouw Berghorst zeggen gebruik boerenverstand en ik hoor de BBB zeggen gebruik innovatie. Ik was even wat verward, maar ik zou het zeker combineren. Het is natuurlijk beide, in de concessie moeten ze dadelijk beide terugkomen. En ik zou gewoon eens een balletje op willen gooien hier.

De voorzitter: Mijnheer Ijpelaar.

De heer Ijpelaar (CDA): Ja, ik ben bijna klaar.

De voorzitter: Mijnheer Huizing heeft een vraag.

De heer Ijpelaar (CDA): O, jeetje, het boerenverstand begint.

De heer Huizing (BBB): Dank u, voorzitter. Hoor ik de heer Ijpelaar nu zeggen dat je niet kunt innoveren als je boerenverstand hebt of hoe moet ik dat zien?

De voorzitter: De heer Ijpelaar.

De heer Ijpelaar (CDA): Ik zou vooral het boerenverstand gebruiken om te innoveren, maar dan kom je bij het CDA uit.

De voorzitter: De heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Dan zijn we het met elkaar eens, niet over die laatste opmerking, maar wat eraan vooraf komt.

De heer Ijpelaar (CDA): Ik ben blij dat we het met elkaar eens zijn.

De voorzitter: Mijnheer Ijpelaar, gaat u verder.

De heer Ijpelaar (CDA): Goed zo. Dan zou ik misschien nog een balletje op willen gooien, aangezien we toch al heel veel dingen hebben gezegd die we al eerder hebben gehoord en eerder hebben gezegd. En ik gun natuurlijk de burgers buiten dit Provinciehuis ook iets. Wat nou als wij dadelijk de hele provincie Limburg als concessie zouden opnemen, trein, bus, alles, en we zouden Arriva of de toekomstige concessie als enige vervoerder hebben in Limburg, dus geen NS, of wel NS, maar tot en met Eindhoven en een beetje in Venlo? Want ik weet niet of u recent nog met de trein bent gegaan, maar overstappen in Eindhoven is bijna een must. Dus wat dat betreft casht de NS dan eigenlijk flink voor de lijn van ons en vervolgens moeten we toch altijd overstappen. Dus ik heb dat nog nooit onderzocht. Ik weet niet of ik er voorstander of tegenstander van ben, maar ik weet in ieder geval wel dat ik het me steeds meer afvraag. En we zijn nu over een toekomstige concessie aan het nadenken, en we hebben wel gezien dat wat goed werkt in deze concessie, de samenhang tussen trein en bus is. Dat werkt heel goed. Dat vindt zowel de vervoerder als wij als Provincie prettig dat die samenhang tussen trein en bus heel goed werkt.

De voorzitter: Komt u tot een afronding.

De heer Ijpelaar (CDA): Ja, sorry. Dus als een soort cliffhanger zou ik die nog wel even mee willen geven. En ik heb al eerder gezegd: misschien nog wel het samenspel tussen de lokale concessiehouder en NS, dat staat het afgelopen jaar toch wel redelijk op gespannen voet, en dat komt ook wel een beetje door onszelf. Ik hoor ook voorbeelden van stoptreinen van Arriva die dan net iets te laat aankomen en Intercity's van NS die dan expres weggrijden, waardoor je de aansluiting continu mist. En andersom hoor ik het ook, want wij stellen boetes op op het moment dat Arriva te laat vertrekt, en als er ook maar een paar minuten vertraging is op de Intercity, dan gaat de stoptrein weer niet. En ik vraag de Gedeputeerde, nu we toch zo'n breed agendapunt hebben, om een reflectie daarop, want ik hoor daar echt steeds meer klachten over en ...

De voorzitter: Mijnheer Ijpelaar, dank u voor uw inbreng.

De heer Ijpelaar (CDA): Ja, dat was het.

De voorzitter: De heer Bloi, VVD.

De heer Bloi (VVD): Dank u wel, voorzitter. Ons openbaar vervoer staat voor een grote opgave, zoals demografische krimp en woningbouw in grote delen van onze Provincie. We hebben stijgende kosten, personeelstekort, veranderende mobiliteitsbehoeften, maar ook een bredere verstedelijkingsopgave en ook ruimtelijke opgaven. Kortom, uitdagingen genoeg om onze nieuwe concessie binnen te bouwen. Maar toch, bij het lezen van de onderliggende rapporten, kunnen we eigenlijk constateren: zo slecht is die huidige concessie niet eens. Neem dus de zaken die goed gaan van de huidige concessie mee richting de nieuwe en formuleer, anders dan in de huidige concessie, de kwantitatieve prestatie-indicatoren en resultaatverplichtingen veel scherper.

De voorzitter: Mijnheer Ijpelaar heeft een vraag, mijnheer Bloi.

De heer Ijpelaar (CDA): Ja, mijnheer Bloi triggert mij toch. Ik had nog één punt opgeschreven, maar dat ... Mijnheer Bloi zegt van onze concessie is zo slecht nog niet, en ik had hier opgeschreven van hoe scoren wij nou eigenlijk met deze concessie, relatief gezien, ten opzichte van andere concessies, inclusief die boetes? Bent u daar ook benieuwd naar?

De heer Bloi (VVD): Uiteraard.

De heer Ijpelaar (CDA): Kijk.

De heer Bloi (VVD): Dat vind ik een heel goede vraag en ik zou hem bijna zelf hebben gesteld als u hem niet al had gesteld.

De heer Ijpelaar (CDA): Kijk.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Bloi (VVD): Voorzitter, voorkom ook gold-plating. En wat betekent dat? Kijk bij de voorbereiding op de nieuwe concessie wat er wettelijk vanuit Europa en vanuit nationale wetgeving moet, maar blijf binnen de kaders en ga niet, en dat is direct een oproep aan onszelf als Provinciale Staten, daarbovenop nog extra Limburgse ambities en eisen formuleren. Dat heeft ons in deze concessie wel eens in de problemen gebracht. Oké.

Mevrouw Berghorst (PvdA): U wilt graag een interruptie.

De heer Bloi (VVD): Nee, hoeft niet. Ik ben er toch bijna.

De voorzitter: Mevrouw Berghorst.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Zou de heer Bloi dat punt even kunnen verduidelijken? Welke punten bedoelt u dan? Waarom heeft de extra ambitie ons in de problemen gebracht?

De voorzitter: Mijnheer Bloi.

De heer Bloi (VVD): We hadden de ambitie om elektrische treinen te laten rijden op de Maaslijn in 2020. En volgens mij hebben we het daar vaak genoeg over gehad, dus dat is één voorbeeld.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Bloi (VVD): Dat heet gold-plating, ja. Het komen tot nieuwe concessie is bij uitstek ook een mogelijkheid om gebruik te maken van onze andere provinciale ambities, zoals rondom responsieve overheid en burgerparticipatie, en om dat echt in de praktijk te brengen. Overigens niet het right to challenge. Betrek naast de medeoverheden, onderwijsinstellingen, zorginstellingen en het reizigersoverleg bijvoorbeeld ook schoolgaande jeugd. Ik herinner aan de jongeren die deelgenomen hebben aan het Provinciale Jeugddebat een paar weken geleden. Die hadden een uitgesproken mening, ook over openbaar vervoer en veiligheid. Neem die jongeren vooral ook mee, want dat zijn de reizigers van de toekomst. Maar denk bijvoorbeeld ook aan de toeristisch-recreatieve sector, met de miljoenen gasten en bezoekers, waarvan overigens maar 10% met het ov naar Limburg komt of gebruikmaken van het ov als ze hier verblijven, en ook aan de tienduizenden medewerkers, verdeeld over de hele provincie. Een nadrukkelijke wens die we als VVD vanuit de verschillende buurtbus- en

wensbusinitiatieven hebben gekregen, die we bezocht hebben de afgelopen tijd, was: betrek deze organisaties in een zo vroeg mogelijk stadium en geef duidelijkheid over wat je ermee wil in de toekomst. Kijk ook niet sec naar de traditionele stads- en streekdiensten, maar pak het breder op in een soort van agglomeratiediensten. Daarbij horen natuurlijk ook, wat hier ook verschillende mensen al hebben gezegd, andere manieren van vervoersmogelijkheden als aanvulling op het openbaar vervoer, en houdt dus ook daarvoor ruimte in de nieuwe concessie. Bijvoorbeeld, we hebben de motie van de PvdA liggen voor een Euregionale proeftuin voor autonoom rijden. Nou, ik zie het wel gebeuren. Zowel de Provincie als verschillende gemeenten in Limburg hebben als ambitie om het openbaar vervoer als volwaardig alternatief voor de auto neer te zetten, maar ideeën zoals 30 kilometer per uur binnen de bebouwde kom en de bussen weren uit centra passen daar volgens de VVD absoluut niet bij, en dat wil ik dus ook nadrukkelijk meegeven. Voorzitter, nog twee dingen. We hebben in Limburg de mond vol over samenwerking over de grens heen, en vinden dat we de meest internationale provincie en Europese provincie van Nederland zijn, maar als het over ov gaat, is het eerder een Euregionale ov-woestijn dan een Euregionale samenwerkingsoase. Ga nou richting een nieuwe concessie eindelijk serieus eens kijken naar betere verbindingen over de grens. Breng de missing links bij elkaar en zet hier ook een stevige lobby op in richting de burens, Den Haag en Brussel. En tot slot, voorzitter, we hebben in onze provincie flink wat spoor liggen en veel stations op korte afstand van elkaar. Deze infrastructuur hebben we mede te danken aan de mijnindustrie uit de 20ste eeuw, en dat biedt dus nu kansen voor de 21ste eeuw. Neem in aanloop naar de concessie de mogelijkheid mee om te komen tot een soort metrodienst op Limburgs spoor, bijvoorbeeld elke tien minuten van Maastricht naar Heerlen of van Roermond naar Venlo. Van mijnspoor naar metrolijn, daarmee creëer je een serieus alternatief voor de auto. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Voorzitter, waarom het beter is de concessie niet te verlengen is uitgebreid uitgelegd. Daar ga ik niet op in, want ik heb andere dingen te melden. Inbesteding is natuurlijk wel aan de orde geweest en ook een hybride model en zelfs het op een zijspoor zetten, zoals mijnheer Ijpelaar dat zei, van de NS is aan bod geweest, dus we zien uit naar de modellen die op ons af gaan komen. Dan kijken we hoe we om willen gaan met de doelen die de concessiehouder zichzelf oplegt en die hoger zijn dan het programma van eisen dat er is. Het is belangrijk om te voorkomen dat die concessiehouder, in het streven naar hogere waarden dan het PvE vraagt, daar te veel of onevenredig veel middelen of energie in steekt, want dat kunnen energie of uren zijn die primair aangewend kunnen worden voor de doelen uit dat programma van eisen. Ik denk dat het een heel goede is om dat mee te nemen. Wat ons betreft maken we er ook een soort van standaard van als het gaat om de samenwerking met andere stakeholders. Wellicht kunnen daar afspraken over worden gemaakt. En de positieve voorbeelden, zoals die nu in de mid-term review ook zijn genoemd, kunnen we dan meenemen. We hebben een aantal elementen, optimale bereikbaarheid van kleine kernen of wijken of plattelandskernen, internationale verbindingen, ook al een aantal keer genoemd, inclusiviteit, alle Limburgers die meedoen, gratis ov-minima. Dat zijn wat LOKAAL-LIMBURG betreft natuurlijk heel belangrijke dingen. Het zijn eigenlijk bijna inkoppertjes om mee te nemen naar die concessie. Dan hebben we een klantenwaardering van 7,7 in het begin van de concessie, die liep op naar 8,0. Om straks vergelijkingen te kunnen maken met de volgende concessiehouder, moet je dat onderzoek natuurlijk wel vergelijkbaar op hetzelfde insteken. En het is natuurlijk ook interessant om eens te gaan kijken, denk ik, dat je voorkomt dat je in een nieuwe concessie meteen weer met dat lagere cijfer begint en meteen aan kunt haken op de klantentevredenheid die er nu is. Behalve kwalitatieve omschrijvingen is het, denk ik, belangrijk om de kwantitatieve indicatoren uit te breiden of te verbeteren. Het gaat dan om indicatoren waarmee je kunt aantonen dat die doelstellingen bereikt zijn, zodat je dus niet alleen van die kwalitatieve beschrijvingen

afhankelijk bent. Dan eigenlijk ook een soort van inkoppertje, zullen we maar zeggen, de beleving van sociale veiligheid onder het personeel is een heel wezenlijke. Uit de mid-term review is gebleken dat daar onvoldoende op is gescoord, dus dat is een hoofdthema, wat ons betreft. En de meting van de subjectieve en objectieve veiligheid voor personeel en reizigers is nu niet goed op elkaar ingespeeld. Voor objectieve veiligheid zijn tot nu toe andere registraties gevoerd en dat zou moeten veranderen. Over voldoende personeel is, denk ik, al iets gezegd. In de afgelopen jaren was er soms sprake van een tijdelijke verlaging van het vervoersaanbod. En behalve vanwege COVID was natuurlijk ook personeelstekort daar een oorzaak van, dus weer een inkopper dat je dat natuurlijk mee moet nemen in de komende concessie. Een ander ding is, denk ik, dat je samen met de Provincie, sorry, dat de Provincie samen met de concessiehouder de gemeenten moet gaan prikkelen, blijven prikkelen, om aan de voorkant knelpunten en suggesties mee te nemen. Motiveer de gemeenten om het gesprek te blijven voeren en ook op de hoogte te blijven van de voornemens die genomen gaan worden op hun grondgebied, zodat je dat tijdig kunt mitigeren of daar iets mee kunt doen of iets kunt bespreken als er ontwikkelingen zijn die een lokaal probleem kunnen vormen voor die bereikbaarheid. Want je ziet wel eens dat dat paard achter die wagen gespannen wordt, daar hebben we het wel eens vaker over gehad, en ik denk dat dat prominent meegenomen moet worden in de gesprekken die de komende jaren en de komende tijd gevoerd gaan worden. Dat voorkomt een hoop stress, spanning, herstelwerk en ellende en tijd wat je ook in andere dingen kunt steken. Daar laten we het bij. Dat is de inbreng van LOKAAL-LIMBURG, wat mij betreft.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Van den Beucken. Dan ga ik naar de heer Beckers, JA21.

De heer Beckers (JA21): Dank u wel, voorzitter. Voor onze fractie staan een aantal uitgangspunten centraal bij de voorbereiding van deze nieuwe ov-concessie. Allereerst, de bereikbaarheid is een publieke kerntaak van de Provincie. Openbaar vervoer is niet alleen voor drukke lijnen of stedelijke reizigers, maar ook voor kleine kernen en mensen zonder alternatief. Vraaggericht ov mag niet betekenen dat bereikbaarheid ongemerkt verdwijnt, zonder dat er een bewuste politieke afweging is geweest. We vinden daarom dat in de voorbereiding van de nieuwe concessie moet worden vastgelegd dat elke kern meetelt en dat basisbereikbaarheid wordt gewaarborgd. Daarnaast moet de betrouwbaarheid leidend zijn. Niet de mooiste dienstregeling op papier, maar een dienstregeling die ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Uit de mid-term review en eerdere onderzoeken blijkt dat rituitval, met name op het spoor, een structureel probleem is. Dat tast het vertrouwen van de reizigers aan. Voor de nieuwe concessie betekent dit realistische prestatienormen en een duidelijke prioriteit voor punctualiteit en continuïteit. Tegelijkertijd laten diezelfde evaluaties zien dat een belangrijk deel van de knelpunten in het Limburgse ov niet primair is veroorzaakt door de vervoerder, maar door factoren als spoorinfrastructuur, vertraging bij elektrificatie, landelijke personeelstekorten, een nasleep van COVID en eerdere provinciale beleidskeuzes. Dat zijn systeem- en bestuurlijke vraagstukken, niet per se uitvoeringsfouten van de vervoerder, in dit geval Arriva. Nieuwe aanbestedingen lossen die oorzaken niet automatisch op. De Provincie moet daarom bij de nieuwe concessie uitkijken dat we niet hetzelfde systeem opnieuw aanbesteden met dezelfde kwetsbaarheden. Voorzitter, zonder veiligheid is er geen aantrekkelijk ov. Sociale veiligheid van reizigers en personeel moet wat ons betreft een keiharde randvoorwaarde zijn. Het gaat daarbij niet alleen om incidentcijfers, maar ook om het ervaren van veiligheid. Uit recente onderzoeken blijkt dat met name vrouwen zich in het openbaar vervoer en op stations geregeld onveilig voelen, vooral in de avonduren. Als mensen het ov mijden omdat ze zich onveilig voelen, dan faalt het systeem, ook als het formeel aan de normen voldoet. Veiligheid mag daarom geen bijlage zijn, maar moet een kernonderdeel worden van die nieuwe concessie, met duidelijke eisen, meetbare doelen en echte consequenties als die niet worden gehaald. Dit raakt niet alleen de beleving, maar ook de arbeidsomstandigheden en de betrouwbaarheid van het systeem als een geheel. Voorzitter, tot slot, ook wij vinden dat er gekeken mag worden naar investering. Het ov is

nu eenmaal een publieke taak, dus mag wat ons betreft die optie ook worden onderzocht. Daar wil ik het bij laten, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we over tot de beantwoording van de vragen door de Gedeputeerde. Ga uw gang.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter, en dank ook aan de Staten voor de constructieve houding waarmee we aan tafel zitten rond dit dossier. Want ik merk: dit is een kerntaak van de Provincie, iets waar we met elkaar ook regelmatig over spreken. En ik kan niet anders dan concluderen dat de betrokkenheid van de Staten groot is bij het onderwerp, en ook de wil om mee te denken, mee te doen in dit proces. Dat is iets wat vanuit GS enorm wordt gewaardeerd. Dan ga ik even wat hoofdpunten doorlopen en dan kom ik op de deelvragen van de afzonderlijke fracties terug. Laten we beginnen bij de mid-term. Ik denk dat we een algemene conclusie uit de bijdragen kunnen halen, waarin gesteld wordt: ja, er zijn verbeterpunten, maar grosso modo zien we wel een vervoerder die redelijk tegenmoet komt aan de punten en vragen die we hebben gesteld hebben. En daar zitten haken en ogen aan op punctualiteit, stiptheid et cetera, maar al met al is dit een voldoende. En de heer Hoks typeert dat als een zesjescultuur, want is dat dan iets waar je tevreden mee moet zijn en moet je daar niet veel strenger op willen zijn? Ja, op deelpunten vind ik dat wel, ben ik dat met u eens, mijnheer Hoks. Echter, we kunnen ook niet genadeloos iemand bij de enkels afzagen op het moment dat je een voldoende haalt, want daar zit ook wel een balans in die we met elkaar moeten voeren. Ja, aan de ene kant, je moet kritisch zijn op de punten waar het beter moet, maar als je over de volle linie kijkt, dan wordt hier oké gepresteerd.

De voorzitter: Gedeputeerde, mijnheer Wolters Gregório heeft een vraag.

De heer Wolters Gregório (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor het antwoord van de Gedeputeerde op de vraag op de bijdrage van mijnheer Hoks en ik denk dat het ook een beetje een gevoelskwestie is, vooral vanuit de reizigerskant. Is het dan iets om mee te nemen in het vervolgproces dat we niet alleen kijken naar de papieren werkelijkheid van wat hebben we in concessie gegeven en wordt alleen aan die cijfers voldaan? Of tegen welke dingen lopen de reizigers ook aan, en polsen we dat zelf ook regelmatig?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. De reiziger wordt natuurlijk sowieso over zijn reisbeleving, over zijn ervaringen bij Arriva gemonitord. Beter gezegd, een van de harde punten is natuurlijk: hoe beoordeelt de reiziger Arriva in zijn reiservaring. Dat is een van de harde eisen. Maar wat u terecht opmerkt, is natuurlijk de mate van subjectiviteit in dit proces. Als je in het afgelopen anderhalf jaar afhankelijk bent geweest van de Drielandentrein, dan is jouw beoordeling van dit ov natuurlijk geheel anders dan van een lijn die lekker punctueel is geweest, waar de uitval beperkt is geweest. Dat zijn natuurlijk enorm grote verschillen. En het was niet voor niets dat een aantal afdelingen van de SP, jonge studenten die hier vanochtend waren om hun verhaal te delen, u zag het ook bij de ingekomen stukken staan, een aantal studenten en afdelingen van de SP, hun ervaringen, met name rond de Drielandentrein, met ons deelde. Dat is een signaal dat wij zeker serieus nemen, dat natuurlijk ook bij ons bekend is, want wij rekenen niet alleen op basis van een papieren werkelijkheid, maar wij meten natuurlijk wel degelijk de exacte punctualiteit, wanneer bussen en treinen vertrekken en hoe zich dat verhoudt tot de afspraken die we hebben gemaakt. Maar het punt dat u terecht aanhaalt is, het is natuurlijk in the eye of the beholder. Het kan voor een aantal mensen diep dramatisch zijn, terwijl het voor gemiddelden uiteindelijk dan op een voldoende uitkomt, en dat is

iets waar we ons serieus rekenschap voor moeten geven, dat voor dat deel dat het niet de service krijgt of niet de punctualiteit krijgt die men verdient, we daar extra aandacht voor moeten hebben. En ik denk dat dat nog los staat van de ov-concessie en de nieuwe aanbestedingen, maar in het bijzonder voor rond die Drielandentrein. Dat verdient op dit moment alle aandacht die wij kunnen geven. Ik noteer wel dat de heer Vaessen terecht heeft opgemerkt dat een groot deel van de dilemma's waar we tegenaan lopen, aan de andere kant van de grens liggen en dat we daar driftig mee bezig zijn.

De voorzitter: De heer Ijpelaar heeft een vraag.

De heer Ijpelaar (CDA): Ik hoor de Gedeputeerde net zeggen: we hebben natuurlijk allemaal inzicht in de cijfers, Dat hebben wij ook een aantal keer gezien, en dat blijft wel de vraag: is dat een open access-systeem? Kunnen wij rechtstreeks in de systemen of krijgen wij gedeelde rapportages van Arriva? Want de indruk die voor ons bestaat, is dat het altijd wel een soort gedeelde rapportage is. Is dat misschien iets wat we in de volgende concessie nog duidelijker moeten meenemen, dat het ook een gedeeld open access-systeem moet zijn om in ieder geval de punctualiteit ook echt nog transparanter te delen met elkaar?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Het antwoord is allebei. We hebben én toezicht of inzicht in de data die er gewoon in de ruwe vorm zijn en we krijgen ook nog een beargumenteerde versie van Arriva. Die proberen dan natuurlijk te duiden wat we daar in die ruwe data zien en wij kunnen aan beide kanten meekijken. Dus op die manier proberen we natuurlijk twee keer scherp te blijven. Data is vaak multi-interpretabel, maar het is wel goed om natuurlijk ook het verhaal van de vervoerder daarbij te horen, om beide perspectieven daarin mee te kunnen nemen. Dus dat is het verhaal rondom de data. Dan ga ik verder, voorzitter.

De voorzitter: Gaat u verder met de beantwoording.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja. Ik denk dat het goed is om even stil te staan bij de verlenging of bij de niet-verlenging. En het punt dat terecht door de heer Ijpelaar werd aangehaald met de context, blijft wel een beetje jammer. Ja, ik ben dat volledig met u eens, en het College vindt het meer dan jammer dat ons dit niet lukt om hier de risico's zo te beperken dat het ons allemaal vertrouwen zou geven dat we het goede besluit zouden nemen om voor meerdere jaren, volgens mij hebben we nu zes jaren, de concessie te verlengen en aan Arriva te gunnen. Dat had ons meer dan € 33 miljoen kunnen opleveren, maar de landsadvocaat is erg duidelijk als het gaat over de risico's. We hebben meerdere malen pogingen gewaagd om te kijken: is er ruimte bij de Europese Commissie? Dan kun je met een andere interpretatie daar nog op zoek gaan naar de mogelijkheden. Onze eindconclusie is: nee, de risico's zijn te groot om die verlenging waar te maken. En dan kom ik ook eigenlijk bij een punt dat u allemaal heeft aangehaald. Dat is: tank nou geen onnodige risico's in een nieuwe concessie. En zo'n verlenging zou een enorm risico zijn, want de kans op inbreuk is groot. De kans dat je die middelen dan indirect toch weer kwijtraakt en dat je schadevergoedingen aan derden zou moeten betalen, dat is allemaal mogelijk. Dus ik zou zeggen: laten we kiezen voor een zeker pad. En hoe dat pad gaat lopen, dat moeten we met elkaar nog uit gaan zoeken. Want dan kom ik ook meteen bij de vraag die meerderen van u stelden. In de Kamer is inbesteding nu als nieuwe optie op tafel gekomen. In het land zien we ook hybride vormen, met name in het noorden. In de noordelijke provincies hebben ze bureaus die daar een soort van middleman-posities in nemen. En we hebben natuurlijk de traditionele aanbestedingen in de vorm zoals je die zelf kunt vormgeven als Provinciale en

Gedeputeerde Staten. En in het komende jaar, in de weg naar de Nota van Uitgangspunten die we met elkaar in PS moeten vaststellen, of die jullie moeten vaststellen en waar wij bij begeleiden, laat ik het zo zeggen, moet in dat proces een antwoord komen op die vraag: welke variant wil je hebben naar de toekomst toe als het gaat om een aanbesteding in 2031? Laat ik ook gewoon, dat heb ik al meerdere malen gedaan, de winstwaarschuwing doen: alle signalen die we tot nu toe krijgen, leiden naar een vrij traditionele aanbesteding. Dat is de weg die op dit moment het meest opportuun lijkt. Dat neemt niet weg dat we al die verschillende versies gaan onderzoeken en ook met u gaan delen. En ik denk dan ook dat de 'Werkgroep ov' misschien 'Werkgroep ov-concessie' moet gaan heten, maar dat we in het komende jaar eigenlijk door alle die fases lopen van oké, welke varianten zijn er? Wat zijn daar de plussen en de minnen van? Hoe ziet u de keuzes die voor u liggen? En dan is het aan u als Provinciale Staten om uiteindelijk te kiezen welke variant u het meest geschikt lijkt en aan ons de taak om daar de brede informatie bij u voor te leggen. En dan kunt u het met elkaar bediscussiëren, eventueel wel nog met een advies van onze kant waar wij van denken dat er de grootste kansen liggen, maar in ieder geval om daar een keuze in te maken welk model van aanbesteding of welk model van ov-concessie voor u het meest gewenst is.

De voorzitter: Mevrouw Boven heeft een vraag.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. U zegt zelf: u denkt dat het het meest opportuun is om een traditionele aanbesteding te doen. Wat zijn daarbij de criteria of wat is daar de reden voor dat u dat denkt?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Als ik kijk naar het tijdsframe dat wij hebben om de concessie op een correcte manier in gang te trekken, en de heer Huizing gaf eigenlijk al een mooi overzicht van de planning zoals we die met elkaar hebben gedeeld hier, dan moet die aanbesteding in 2028 gaan lopen. En de periode tot 2028 is eigenlijk best wel een overzichtelijk tijdspad om bijvoorbeeld een inbesteding te organiseren. Dat betekent dus dat je, in plaats van naar een ambtelijke organisatie die beleidstukken maakt en de ov-concessie controleert, naar een organisatie toe moet die een ov-concessie beheert en in de markt zet en regelt, en die weet hoe je chauffeurs in dienst moet hebben en hoe je plannings maakt et cetera. Als je hem volledig inbesteedt, vergt dat heel veel kennis en kunde aan de eigen organisatiekant. En natuurlijk hebben wij geweldige mensen in dienst die heel veel talenten hebben, maar het volume van mensen dat je nodig hebt om dit te organiseren, is groot. En ik zeg dus niet dat het onmogelijk is, maar ik zeg dat dat bijvoorbeeld een uitdaging is waardoor een reguliere concessie met een aanbesteding op dit moment de meest logische optie lijkt, omdat onze organisatie daar bijvoorbeeld het meest toe is ingericht. Dat is één van de punten. En er zijn plussen en minnen bij te maken. Daarom is het ook nog geen gegeven dat het zo is, maar ik geef wel even aan dat dat een spanningspunt is waar we nog aan moeten werken. En we kunnen daar, denk ik, nog verder met elkaar over doorpraten in de ov-werkgroep en ik denk dat we ook hier in de Statencommissie nog meerdere malen met elkaar daarover van gedachten kunnen wisselen. Het is geen gelopen race, maar ik vind het altijd wel goed om er enigszins aan verwachtingsmanagement van mijn zijde uit te doen. Hoewel ik wel bonuspunten in mijn partij zou krijgen als ik de eerste inbesteding zou doen. Dat kan ik u wel verzekeren.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u, voorzitter. Dan ga ik inderdaad even naar het proces toe vanuit de verlenging. Ja, we hadden die graag gewild, maar de weg die wij nu schetsen gaat richting een

reguliere aanbesteding. Daarin gaan we u in het komende jaar intensief betrekken bij alle stappen en afwegingen die we nog moeten maken om te komen tot een Nota van Uitgangspunten. Dat is eigenlijk uw hartenkreet van wat u wilt in die toekomstige concessie, hoe u het voor u ziet en ook wat dus de basis gaat zijn voor het programma van eisen dat wij daarna als GS gaan vaststellen. En ik denk dat de eerste toezegging hier gaat komen, voorzitter. Namelijk: **wij gaan u ook betrekken bij het proces om te komen tot een programma van eisen. Dat was een vraag van de heer Vaessen. En niet alleen u, en dan kunnen we daar één toezegging van maken, maar ook het brede veld van stakeholders**, de heer Huizing en mevrouw Berghorst benoemden het onder andere, **gaan wij intensief betrekken bij dit proces**. Hoe we dat gaan doen, in welke vorm? Ik kan me goed voorstellen dat we een grote algemene bijeenkomst, u noemde het een ov-top mevrouw Berghorst, of iets dergelijks organiseren. Maar ik denk dat het ook goed is om de diepte in te duiken met verschillende organisaties, met verschillende belangengroeperingen, om te kijken wat de uitdagingen en de wensen zijn volgens die verschillende doelgroepen. En dan kom ik bijvoorbeeld bij een punt van de heer Mülders, die terecht uit het G-debat een paar mooie zaken aanhaalde. En dat betekent ook dat we met die doelgroep specifiek het gesprek aangaan over wat er dan nog nodig is. Sommige dingen kunnen we in de huidige concessie natuurlijk al proberen vorm te geven. Dat geldt ook voor pictogrammen en begrijpelijke taal. Dat zijn zaken waar we vooral niet mee moeten wachten voor over vijf jaar, maar gewoon nu meteen mee aan de slag moeten gaan, denk ik, waarbij we dat gesprek met Arriva gewoon in de huidige vorm kunnen voeren.

De voorzitter: Mijnheer Mülders heeft een vraag.

De heer Mülders (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, dan de vraag aan de Gedeputeerde. Zou u dan ook willen toezeggen dat u die zaken in de huidige concessie nog gaat opnemen en welke termijn zou u daar dan aan willen verbinden, naar aanleiding van de opmerkingen uit het G-debat?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. **Ik kan toezeggen dat ik met Arriva het gesprek aanga over de punten die u uit het G-debat aanhaalde en dat ik ga kijken of een aantal zaken die daar benoemd zijn ook te realiseren zijn, gewoon op korte termijn zonder dat we daar ...** Want we kunnen daar natuurlijk geen verplichting van maken, maar wel kijken binnen de afspraken die we hebben naar waar kun je toegankelijker en voor iedereen meer begrijpelijk ov-realiseren. Dus die stap kan ik maken. **En laten we zeggen dat we dit gesprek hebben, er nog een keertje goed over nadenken en na de zomervakantie, Q3, inderdaad, gewoon met een antwoord komen in een gesprek tussen ons en Arriva.** Dan ga ik voort, voorzitter, met uw goedvinden?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Want dan hebben we het proces met elkaar redelijk duidelijk. De exacte invulling van het komende jaar, ik denk dat we daar nog op terug gaan komen en in overleg met u en de Griffie, misschien ook de ov-werkgroep, een iets explicietere planning geven waarmee we richting die Nota van Uitgangspunten kunnen komen, zodat je ook weet wanneer je de gesprekken over welke thema's gaat hebben binnen die werkgroep, zodat het debat dat hier aan het einde van het jaar gaat plaatsvinden over die Nota van Uitgangspunten in ieder geval iets is wat al meerdere keren in een werkgroepvorm met elkaar is besproken en doordacht. Voor degenen die geen deelgenoot zijn van de werkgroep, zou ik adviseren om daar alsnog bij in te springen en dat heeft met name tot doel ... Want we kunnen niet alles terugbrengen naar de commissie, omdat je dan te vaak met elkaar in een soort

van brainstormsessie of kennissessie terechtkomt. Dat kan wel via een werkgroepvorm. En ik zou dus ook aan degenen willen zeggen die nog niet acte de présence hebben in die werkgroep om dat alsnog te doen. De voorzitter van die werkgroep wil nu heel graag wat zeggen, zie ik.

De voorzitter: Sorry, ik was even afgeleid. Mevrouw Berghorst.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Voorzitter, de voorzitter van de Werkgroep-OV kan toezeggen dat we alle fracties opnieuw zullen uitnodigen voor deelname.

De voorzitter: Dank u wel.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dat is mooi, want dan kunnen we via die weg met elkaar in ieder geval die gedetailleerde voorbereiding op die Nota van Uitgangspunten gaan doen. En aangezien dit het grootste contract is waar de Staten over gaat, is zorgvuldigheid zeer gewenst en ook uw betrokkenheid, want u zult voor de komende jaren verantwoordelijk zijn voor het resultaat dat eruit komt, net als ik. Dus u zult nog eeuwen worden aangesproken op of het goed ging of niet. Maar goed, van daaruit gaan we verder. De benchmark. Meerdere fracties vroegen: is er weleens gekeken naar een vergelijking met andere provincies? En het antwoord daarop is ja, want u stelt die vraag namelijk regelmatig aan ons. En ik heb hier het Ecorys-rapport dat u in 2022 aan ons vroeg, en dat in 2023 is opgeleverd, en daarin concludeert Ecorys, na het vergelijken van onze concessie en de resultaten ervan met andere, dat ... Even denken wat de mooie zin is. Er zijn geen opmerkelijke afwijkingen tussen onze concessie en andere concessies, dus we lopen goed in de pas in vergelijking tot de andere provincies.

De voorzitter: Mijnheer Ijpelaar.

De heer Ijpelaar (CDA): En moet ik dan de Gedeputeerde, mijnheer de voorzitter, toch betrappen op het feit dat hij niet goed heeft geluisterd? Want ik vraag mij af of wij al eerder hebben aangegeven als Provinciale Staten om diezelfde vergelijking te maken, inclusief de boetebedragen die nu bekend zijn? Want ik heb het idee dat die toch een aantal jaren onder embargo lagen en dat daar nu voor het eerst een totaalbeeld ontstaat, zeker ook nu u aangeeft dat de concessie niet verlengd kan worden en wij dat ook cash, handje contantje, mogen afrekenen. Dus die vraag, inclusief boetes, is denk ik een heel reële om te stellen en dan ben ik heel benieuwd hoe wij dan scoren.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat het goed is om te constateren dat wat wij bijvoorbeeld aan Arriva hebben betaald op de Maaslijn, geen boete is maar een vergoeding van de berekende kosten die Arriva misloopt. Dat is wat anders dan een boete voor het niet presteren op een bepaald onderdeel.

De heer Ijpelaar (CDA): En dat is ... Mijnheer de voorzitter.

De voorzitter: Mijnheer Ijpelaar.

De heer Ijpelaar (CDA): Dat is dus precies de reden waarom ik vraag of de Gedeputeerde die bij die vergelijking doet? Want eigenlijk zegt Arriva tegen ons: we hebben veel meer inkomsten in de aanbesteding geplust, dus moeten we een hogere prijs vragen. Maar dus die aanbesteding benchmarken zou ook ... Precies wat u zelf ook aangeeft: het is geen boete, maar het is een ander

soort concessie die nu ontstaat. Namelijk, we moeten meer betalen, omdat er minder inkomsten zijn, dus verandert de concessie en dus verandert ook de vergelijking. Maar dan ben ik heel benieuwd: wat zou dan de benchmark zijn ten opzichte van de rest van Nederland in deze voor ons slechtere concessie?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat ik ... Ik zit even te bedenken van welke richting de heer Ijpelaar dan uit wil, want ik weet niet of de boetes die wij uitdelen te maken hebben met de achterstand die oploopt uit de Maaslijn.

De heer Ijpelaar (CDA): Mijnheer de voorzitter, misschien kan ik het toelichten. Kijk, het wordt nu wel heel inhoudelijk en technisch, maar we hebben bijvoorbeeld recent in Zeeland gezien dat, omdat de concessie niet lucratief genoeg was, daar geen aanbesteding heeft plaatsgevonden. Wij hebben een heel lucratieve concessie neergezet een aantal jaar geleden, maar daar hebben we eigenlijk Dat zegt Arriva nu tegen ons: u heeft ons gefopt, want dat was een stuk minder lucratief. Dus zij zijn daarop ingesprongen en ze hebben gezegd: u moet ons daarin vergoeden. En daarom ben ik heel benieuwd om te kijken, zeker ook met het oog op wat in er Zeeland is gebeurd, van hoe is die concessie nu van ons als we meenemen dat we die Maaslijn nog niet hadden gerealiseerd? Snap je wat ik bedoel? Dat is namelijk nu de situatie.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Dat is exact wat die betaling eigenlijk beoogt, die betaling die wij nu aan Arriva hebben gedaan, samen met het Rijk, gelukkig. Ik wil toch gewoon even hier nonchalant benoemen dat die 50/50 is geregeld. Maar het bedrag dat daarvoor staat, is natuurlijk precies het bedrag dat Arriva is misgelopen doordat wij de beloofde geëlektrificeerde Maaslijn niet hebben gefaciliteerd. En de crux naar een nieuwe concessie is natuurlijk: teken geen spoorlijnen in die er nog niet zijn, teken geen nieuwe wegen in die er nog niet zijn, maar focus je op datgene wat je op dit moment hebt en waar je dus de zekerheden in hebt. En eventuele winsten in de toekomst kun je op een andere manier verrekenen, maar daarmee maak je het wel realistischer. Dus ik denk dat dat een stap is die wij zeker moeten doen. Als je kijkt naar de boetes die wij uitdelen, dan zitten wij zelfs aan de hogere kant in het land. Dus wij zijn best streng sinds een aantal jaren, sinds 2022, 2023, op de vervoerder, omdat de irritatie, die u hier ook goed voelt, aan de dag legt als het gaat over stiptheid, ook iets is wat ons als Gedeputeerde Staten een doorn in het oog was. En daarom zijn er dus ook sinds 2022 de eerste boetes uitgedeeld en die zitten aan de hogere kant van het nationale spectrum.

De voorzitter: De heer Huizing heeft een vraag.

De heer Huizing (BBB): Dank u, voorzitter. In het betoog van de Gedeputeerde, zojuist, hoorde ik hem allerlei overwegingen geven hoe die boetes tot stand zijn gekomen. Ik hoor hem allerlei partijen noemen en ook onder andere zeggen dat het wel billijk is dat Arriva schade heeft opgelopen door het feit dat de Provincie het niet waar heeft kunnen maken aan infra. Ik hoor u daar één partij niet in noemen en ik zou die eigenlijk in overweging willen geven, als dat ook niet iets is om mee te nemen in de concessie. Dat is namelijk eigenlijk degene die die infra had moeten realiseren, namelijk ProRail. A, waarom noemt u die niet, en B, is het niet een overweging om die in die nieuwe concessie mee te nemen als verantwoordelijke en ook als degene die verantwoordelijk is voor eventuele schade die eruit voortkomt?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. ProRail is een actor bij het aanleggen van infrastructuur. Het grootste deel van de vertraging zit hem in besluitvorming, dus wanneer het besluit genomen wordt, dus die wil ik niet aan ProRail linken. Het enige punt waar dat wel natuurlijk was, was ten tijde van de Oekraïne-oorlog, toen we die aanbesteding in de markt hebben gezet en met elkaar tot de conclusie kwamen: de risico's om nu te kiezen om die aanbesteding door te laten gaan, creëren de kans dat je verdubbelde tarieven gaat betalen. Dat was omdat de metaalprijzen zo enorm door het plafond gingen op dat moment. Daarmee heeft ProRail, samen met de Provincie, uiteindelijk die keuze gemaakt om die aanbesteding te stoppen. En dat is natuurlijk wel iets waar je inderdaad die partij als actor in dit geheel zou kunnen benoemen.

De voorzitter: De heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Ik vraag het ook hierom, omdat ProRail ook wel heel behoorlijke vergoedingen krijgt voor het gebruik van die infrastructuur. Dus als ze dat niet op tijd gereed hebben, zou je ook kunnen redeneren van dan zijn ze er ook aan gehouden om daarvoor gederfde opbrengsten te vergoeden.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik zit even te denken. ProRail is een actor in dit proces. We gaan hen uiteraard in ieder geval betrekken bij de punten in de concessie waar zij hun bijdrage aan kunnen leveren. En hun kennis is natuurlijk ook veel waard, dus zij zullen zeker een gesprekspartner zijn. Dus in dat opzicht betrekken we ProRail zeker in het vervolg. Dan ga ik naar ...

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Een aantal mooie opmerkingen, inderdaad. Er zijn heel veel suggesties gedaan, bijvoorbeeld een busje erbij, van mevrouw Berghorst, dus als er een wijkje erbij is, ook een busje erbij. Ik heb een heel aantal suggesties voorbij horen komen. Daar gaan we natuurlijk een aparte sessie met u aan wijden over welke opties zijn logisch en wat kun je nog toevoegen of behouden uit de huidige concessie naar de toekomst toe. Ik hoorde de heer Van den Beucken bijvoorbeeld de minimapas noemen. Is dat iets wat je wil behouden, zeg je tegen een volgende ... Integreer dat gewoon in je nieuwe aanbesteding of niet. Dat zijn vragen die we met elkaar moeten beantwoorden, en dan denk ik dat het goed is om dat in een aparte concessie te doen, of een aparte sessie, niet concessie. De Partij voor de Dieren had een mooi betoog over de diversiteit van alle vervoersvormen, en hoe integreer je dat nou binnen een huidige nieuwe concessie. Daar loopt op dit moment het verhaal van de publieke mobiliteit als groot verhaal door de nationale discussie en provinciale discussie heen. En dan heb ik het over hoe integreer je dus alle vervoersvormen waar de overheid voor verantwoordelijk is tot één goedlopend systeem, zodat je juist die fijnmazigheid optimaal kunt faciliteren, ook voor zoveel mogelijk mensen. Dat sluit misschien aan op het verhaal van de heer Mülders. Waar we naar kijken, is: hoe combineer je de wensbussen en de vrijwilligersinitiatieven, hoe combineer je Omnibuzz met haar doelgroepenvervoer met het huidige ov en hoe maak je daar één geïntegreerd systeem van? Dat is een supercomplexe opgave. We horen als Limburg wel bij de voorlopers van dit proces. Wij hebben het voorrecht en het voordeel dat Omnibuzz, waarin het doelgroepenvervoer is georganiseerd, op dezelfde schaal of bijna dezelfde schaal is georganiseerd als onze ov-concessie, waardoor, in tegenstelling tot heel veel andere plekken in het land, waar je verschillende concessies hebt en heel veel gemeenten ook nog niet zo goed georganiseerd zijn tot

één gezamenlijke samenwerking, als het gaat over doelgroepenvervoer, wij dus best wel een effectief gesprek hebben en ook met Omnibuzz eigenlijk best wel in een vergaand stadium zijn om te kijken: kun je in 2031 niet naar één aanbesteding toe, kun je niet kijken of je dit als één systeem in de markt kunt zetten. Supercomplex, supergevoelig en het vergt ook nog heel veel regelgevingsvraagstukken, want het doelgroepenvervoer wordt gefinancierd vanuit een heel andere rijkspot, via de gemeenten, dan dat de ov-concessie dat wordt. Maar als je mij vraagt van waar ligt een enorme kans om juist in het landelijk gebied, bijvoorbeeld, het gedetailleerde vervoer, dat voor kleine groepen heel belangrijk is, toch in stand te houden of juist zelfs te verbeteren, dan zit hem dat in die kant. Dan kom ik ook meteen op innovaties, want juist op dat gedetailleerde niveau zijn de kansen voor innovaties misschien wel het grootst, dat je met kleine busjes ... En we zien nu natuurlijk de eerste autonome voertuigen ontstaan. Als je vijftien of twintig jaar verder in de tijd denkt, dan is daar heel veel mogelijk, en dan kun je juist op het platteland, juist voor die doelgroepen die het vaak lastiger vinden om met de huidige standaardvormen om te gaan, meer gedetailleerd naar oplossingen toewerken. Het zijn heel veel kansen die ik nu achter elkaar formuleer, maar daar zitten net zo veel uitdagingen als kansen aan. Dus de vraag is: zijn de Staten bereid om die stap naar die samenwerking te gaan zetten, of zijn we daar terughoudend mee en kiezen we voor een meer behoudende standaard variant van het ov. Die keuze is met name ook aan u. Dus daar gaan we met elkaar nog op verdiepen in de komende tijd, want ik denk dat dat een heel interessant discussiepunt is: hoeveel winst zien we aan de ene kant en hoeveel risico's zien we in dat vervolgtraject.

De voorzitter: Inmiddels zijn er twee vragen opgekomen. Ik begin bij mevrouw Berghorst.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Ja, voorzitter. Ik vind het een interessant toekomstbeeld wat Gedeputeerde hier schetst over autonoom rijden met kleine busjes. Maar er zit nog wel een onzekerheid in die optie. En dat is als je grootschalig autonoom rijden mogelijk wilt maken dat dat ook infrastructurele aanpassingen in onze provinciale en gemeentelijke wegen en fietspaden nodig heeft. En dat is nou precies het risico waar ik mij zorgen om maak: dat het wel lukt om het autonoom rijden te organiseren, maar dat we eeuwen en dagen aan het wachten zijn totdat infrastructurele projecten zijn afgerond. En we weten dat de looptijd van die projecten soms tien jaar is. En dat is precies het risico waar ik mij zorgen om maak. Ik zou het College willen meegeven om daar ook heel expliciet aandacht voor te hebben, als het gaat om de verkenning van dit soort opties. Kan het College dat toezeggen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter, uiteraard gaan wij met alle voorzichtigheid om met de kansen die er op het gebied van innovatie mogelijk zijn. Er ligt vanuit GS een voorstel, al richting u volgens mij, om op werkbezoek naar Leuven te gaan waar die autonome bussen gewoon op dit moment al dwars door de stad rijden. En om met u te kijken naar de huidige situatie, hoe een huidige bus dwars door een Europese stad gewoon kan rijden en mensen van punt A naar punt B kan brengen. Dat is de huidige situatie. U kunt zich voorstellen dat als dat nu al kan in Leuven, dat we met elkaar over twintig jaar dat zelfs hier in Limburg kunnen.

De voorzitter: Ik voel een busreis aankomen, een autonome busreis. Mijnheer Wolters Gregório heeft ook een vraag.

De heer Wolters Gregório (SP): Dank u wel, voorzitter. Want dat autonoom rijden gaat de komende jaren op een dienblaadje gepresenteerd worden, denk ik. Een ander ding waarover ik me in dezelfde casus wel zorgen over maak is dat we nu natuurlijk al stakingen hebben gehad, opstanden gehad

door het ov-personeel, ja, wat hun werkomstandigheden betreft. Maar als de bussen straks autonoom worden, dan hebben we ook hier iets te doen met het bus- en treinpersoneel dat we nu hebben. En ja, het lijkt me mooi om dat bij het werkbezoek aan Leuven dan mee te nemen hoe zij dat aanpakken en hoe wij er als Staten tegenaan kijken in de toekomst.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik zie nog geen massaontslagen of iets dergelijks. Op dit moment ontstaan daar ... Op dat tempo zitten we zeker niet. Desalniettemin met een sterk vergrijzend personeelsbestand, met een sterk tekort aan arbeidskrachten, zou het wel eens een goede kruisbestuiving kunnen zijn. En ik denk dat het ook goed is om te realiseren dat met de komst van autonome voertuigen het niet betekent dat er geen personeel meer noodzakelijk is. Maar dan krijg je meer stewards in het openbaar vervoer om, net zoals JA21 terecht opmerkte, het gevoel van sociale veiligheid en anderszins gewoon te kunnen adresseren. Want het feit dat er niet iemand achter het stuur hoeft te zitten, betekent niet dat er niet iemand aanwezig moet zijn in het ov.

De voorzitter: U heeft nog een vervolgvraag?

De heer Wolters Gregório (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, dat ben ik eens met de Gedeputeerde. En daarom benoem ik het nu ook om dat voor te zijn. En niet te wachten tot we een nieuwe concessie hebben uitgezet en dan wachten tot de vervoerder daar zelf met plannen over gaat komen.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ik stel voor dat we in die verdiepingssessie, die we eventueel als werkbezoek kunnen inkleden richting Leuven, allemaal met elkaar samenvakken en dat we de kansen en bedreigingen van deze vorm van vervoer op die manier adresseren.

De voorzitter: Dan heeft mevrouw Boven nog een vraag.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dank u, voorzitter. In mijn pleidooi heb ik voor nog een gedetailleerder netwerk geprobeerd een variant in te brengen en dat is shared scooter, mobiele scooters. Dan klinkt heel raar. Maar als je mensen zelf een vervoermiddel geeft waarmee ze zelf kunnen bepalen wanneer en hoe ze gaan zonder dat ze het hoeven aan te schaffen of een rijbewijs hoeven te hebben, daar zie ik ook mogelijkheden omdat dat een fijnmazigheid geeft die je, denk ik, op geen enkele andere manier kan realiseren. Wordt daar ook over nagedacht of kan daar over nagedacht worden?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, dat valt natuurlijk heel erg in het verlengde van de deelfietsen die we nu eigenlijk al bij heel veel stations zien. En hier zou dan een soort van geëlektrificeerde variant van of die fiets of een scootervariant daaraan toevoegen. Dat doet me ook heel erg denken aan wat we in de grote steden natuurlijk met de stepjes en de fietsen zien als een soort van shared mobility variant. Dus delen daarvan kan ik me voorstellen. En ik weet nog niet precies op welke variant dan. Maar een gedachte in die richting kan ik me voorstellen om die mee te nemen, zeker ook het stukje rondom deelfietsen en meer fijnmazige invulling van de ov-concessie. Want ik denk dat niemand hier aan tafel waarschijnlijk twintig jaar geleden had gedacht dat de deelfiets zo succesvol zou zijn, zoals die nu blijkt te zijn. En ik denk dat iedereen het ook als integraal

onderdeel ziet van heel veel grotere ov-knooppunten. En de vraag is of je dat fijnmaziger kunt gaan maken. Ja, daar kunnen we zeker op ingaan.

De voorzitter: Mevrouw Boven heeft een vervolgvraag.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, ik had nog één opmerking daarover. Het nadeel van die deelfietsen is dat je behoorlijk nat kan worden en dat je niet kan zitten. En ik denk dat het vooral voor oudere bevolkingsgroepen het op een gegeven moment best wel ongemakkelijk is om met de fiets te gaan. Dus vandaar die scootmobiel waar ik dan ook het beeld had dat er een kleine overkapping zou zijn, zodat je ook als het regent droog op je bestemming kan komen. Dus dat wilde ik nog even meegeven.

De voorzitter: Dank u wel.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, dank u, voorzitter. Ik ben wel bang dat we gewoon in de buurt van een klein busje komen dan. Dus ... Nou maar, ja ik ...

De voorzitter: Misschien is het een idee voor de werkgroep voor Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dit ... ja, vrije exercitie van brainstormen waar we in terecht zijn gekomen is hartstikke mooi. We kunnen ons natuurlijk best over al die varianten die er op dit moment zijn, van die gedeelde mobiliteitsvormen, een keer laten informeren.

De voorzitter: Ik verzoek u verder te gaan met de beantwoording van de vragen.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter. Ik loop even heel snel door de verschillende punten. Ik denk dat het goed is om de euregionale component nog even te adresseren. Dat werd door meerdere mensen dan de heer Mülders, door de heer Bloi onder andere, benoemd. Moeten en kunnen we in een nieuwe concessie extra aandacht aan die euregionale positie van Limburg geven? Is dat een wenselijke ontwikkeling? Moet er een verdere integratie met de omliggende landen ontstaan op het gebied van bus of trein of anderszins? Daarbij zijn we zeker ook afhankelijk van die andere kanten van de grens. En misschien is het een goed idee om ook daar eens een keer een gesprek mee te hebben van hoe zien zij dan die ontwikkelingen aan hun kanten van de grens. Want wat zien zij dan als de toekomstige ontwikkelingen en hoe je naar verdere integratie of verdere verbeteringen van die connectiviteit kunt gaan?

De voorzitter: Mijnheer Huizing heeft een vraag.

De heer Huizing (BBB): Ik snap uw redenering. Ik ben wel eventjes op zoek naar uw invulling van het woord 'zij'. Wie zijn 'zij', in uw fase?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter, dat zijn de vervoersautoriteiten inderdaad, de aanbieders aan de andere kant van de rij ... van de grens. Ja, of het nou de Lijn is of een andere instantie. En die kunnen we gerust uitnodigen om hier met ons het gesprek aan te gaan hoe zij nog verbeterpunten zien. Dus of het nou Noordrijn-Westfalen, Wallonië, Vlaanderen is. Het kan allemaal. Zelfs de Brabanders zouden we uit kunnen nodigen. Goed.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik zie dat we best al veel punten gehad hebben.

Dan ja, eentje die ik wel heel erg leuk vond om te benoemen en die we zeker ook met elkaar moeten bediscussiëren. De metrodienst, die met name in het zuiden van de provincie werd genoemd als één van de opties. Moet je niet gewoon ieder kwartier, iedere tien minuten, hier een trein hebben rijden, het liefst ook nog met een hoge mate van stiptheid. Dat is een supertof toekomstbeeld. Dat kunnen we allemaal met elkaar zeker verkennen of dat kan. Maar dan moeten we ook de discussie voeren over: hoeveel geld ben je bereid bij te betalen op de nieuwe concessie? Want dit vergt extra treinstellen, extra materieel, extra mankracht. Dus dat is de andere vraag die daarbij hoort. We kunnen met elkaar heerlijk dromen over elke vorm van toevoegingen aan het ov. En dat is ook supertof, komma, maar dat betekent ook dat we daarna nog een lekkere sessie over financiën met elkaar gaan hebben. Want dat hoort er natuurlijk ook bij. Dan voorzitter, dan durf ik wel te zeggen dat we een heel eind zijn. Ga ik toch nog even naar de Nederlandse Spoorwegen toe. Op verzoek van de heer Ijpelaar. Moeten we niet ook kijken of we onze concessie kunnen uitbreiden? Moeten we niet gewoon wat stukjes spoor annexeren? Ja, we zitten best wel in bijzondere tijden met elkaar. Dus moet je met elkaar zeggen, wij willen gewoon meer, wij willen meer verbindingen. En heel eerlijk, de verbindingen die u noemt, mijnheer Ijpelaar, dat zijn de winstgevende lijnen natuurlijk in de ov-concessies. Daarmee kun je heel veel deelmobiliteit of kleine busverbindingen faciliteren als je die in je concessie krijgt. Dus zoals de Maaslijn de meest winstgevende lijn op het totaal is, in onze totale concessie, als je daar de lijn Maastricht-Eindhoven bij krijgt of Heerlen-Eindhoven vanuit de HRN-concessie, ja, dan wordt datgene wat we hier met z'n allen doen zeker lucratiever. Of Aken-Eindhoven inderdaad. Dan moet je wel extra perrons in Eindhoven hebben, anders kom je niet aan. Maar daar gelden twee dingen voor. Er is een soort van momentum, landelijk, want daar wordt gekeken naar de nieuwe invulling van de HRN-concessie. En daar liggen vijf varianten voor. Varianten die variëren van totaal inbesteden, kijken of alles weer teruggaat naar de Nationale Overheid. Of zoveel mogelijk versnipperen en zoveel mogelijk alles open aanbieden en alle varianten die daartussen liggen. Dat zijn ze nu aan het bestuderen. Omdat Europa ook gezegd heeft: Nederland moet ergens wat duidelijkheid geven over met wie ze om willen gaan met hun concessie. Eén van de tussenvarianten zou kunnen zijn dat er meer geknipt wordt in het huidige HRN-net en dan komen we misschien wel naar wat we de Ijpelaar-variant zouden kunnen noemen. Namelijk een soort van Zuidoost-Nederland afgeknipte concessie die voor Limburg best wel lucratief zou kunnen zijn. Want daarmee zouden we veel buslijnen kunnen faciliteren, et cetera. Ik noem wel een aantal minpuntjes van dit verhaal. Mensen hebben een hekel aan overstappen. En het feit dat je geen rechtstreekse lijnen meer zou hebben tussen Maastricht en Amsterdam bijvoorbeeld, dat is iets wat men best vervelend zou vinden. Daar staat tegenover dat er al best veel in Eindhoven wordt overgestapt. Dus de vraag is hoe zwaar til je hieraan? Wat vind je hiervan? En waar zou u voor willen pleiten?

De voorzitter: Mijnheer Ijpelaar.

De heer Ijpelaar (CDA): De opties zijn reuze. En dat was ook absoluut niet de vraag. En zeker gezien de tijd niet de bedoeling om dit ... Het was niet de bedoeling om nu de reflectie volledig te hebben van de Gedeputeerde. Nee. Maar ik sloot af met: ik heb er nu nog geen oordeel over, of we hebben er nog geen idee over. Maar de vraag komt steeds nadrukkelijker in beeld. Zeker ook omdat overstappen in Eindhoven bijna een must is. Dus ik was benieuwd wat de Gedeputeerde van plan is om te doen, om ons op dit gebied te informeren. Ligt er al een plan om ons op dit gebied te informeren? En anders als dit er nog niet is, is de Gedeputeerde bereid om ons over dit onderwerp te informeren?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat het goed is dat wij u meenemen in de discussie die er landelijk wordt gevoerd over de HRN-concessie. Over de opties die daar bij het Rijk voorliggen. En wat dat dan aan eventuele implicaties kan hebben voor de Limburgse concessie. Voor nu zie ik de annexatie van die lijnen, die u voorstelde, nog niet voor me. Dus denk ik dat we gewoon verder moeten met de deal die we nu hebben. Dus tot zover, voorzitter. Dat was het ook.

De voorzitter: Dank u wel. Ik heb nog een vraag aan mijn linkerkant. Mijnheer Wolters Gregório.

De heer Wolters Gregório (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Het is wel veel over boetes gegaan of welk bedrag we aan een volgende concessie besteden. Maar nog niet zoveel over de betaalbaarheid van de volgende concessie voor de reizigers. En dan is mijn vraag of we in de onderzoeken, die gaan komen, of de verkenningen die er komen, ook kunnen meenemen hoe we de nieuwe concessie betaalbaarder gaan maken of zelfs toewerken naar een vrij toegankelijke variant? En het hoeft natuurlijk niet over twee jaar al geregeld te zijn. Maar een concessie is voor een langere periode. Dus ik kan me ook voorstellen dat je de verkenning doet naar hoe maken we hem dan vrij toegankelijk in de tweede helft van de volgende concessie die we uitschrijven.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat prijs en betaalbaarheid een factor zijn in hoe het ov gebruikt wordt. Aan een veel te duur ov zit natuurlijk ergens een grens. Wanneer mensen denken: ja, dit is me te duur, ik kies toch voor alternatieve vervoersvormen of ik reis niet. Maar binnen de range van waar je naartoe kunt bewegen, is prijs ... en dat is ook heel vaak onderzocht, ik heb u recent volgens mij ook nog een mededeling portefeuillehouder gestuurd waarin die onderzoeken staan. De prijs is een factor, maar niet dé factor voor veel mensen om te kiezen voor het ov. Voor veel mensen is de punctualiteit, de bereikbaarheid, hoe snel kom ik op de locatie, nog van veel groter belang dan of ze € 3 meer of minder aan een ticket moeten gaan betalen. En in de afweging die we met elkaar gaan maken, hoe die nieuwe concessie eruitziet, hebben we met elkaar de taak om die zaken tegen elkaar af te wegen. Hoe gedetailleerd moet de bereikbaarheid zijn. Zit je in ieder dorp ... Ik weet niet meer wie exact zei ... Verdient iedere kern niet gewoon per definitie een bushalte en moet die niet ieder half uur, ieder kwartier rijden? Je kunt daar zo vaak naartoe als je wilt. En dat moet je afwegen tegen wat dat dan gaat kosten in je ticket en wat kost dat de Provincie. Want dat is de andere kant. Wij kunnen ook natuurlijk bijleggen en daardoor die kosten reduceren. Die afweging gaan we met elkaar maken en dan krijgt u ook nog de kans om daarop te reflecteren. Ik zie gratis ov in de komende tijd nog niet helemaal voor me. Ik ben met name trots dat wij voor een heel beperkte doelgroep dat wel mogelijk hebben kunnen maken. Maar ik zie dat voor de volle linie nog niet voor me.

De voorzitter: Mijnheer I Gregório heeft nog een vervolgvraag.

De heer Wolters Gregório (SP): Dank u wel, voorzitter. En ik ben ook heel blij met het minima-ticket. Maar ik vraag het omdat het met name ook recent weer in de media is geweest. En als je vanuit bijvoorbeeld Limburg, als elke regio telt maar net niet helemaal, naar Amsterdam moet in je eentje, betaal je voor een treinkaartje ongeveer € 60 voor een retour, afhankelijk van waar je opstapt. Stel je doet dat met z'n vieren om gezellig een dagje uit te doen of weet ik veel wat. Dan betaal je vier keer € 60. Met de auto is het één keer € 60 ongeveer, inclusief parkeren. Dus ik denk dat het in die zin wel wat uitmaakt. Zeker als we forensen hebben die bijvoorbeeld van Roermond naar Maastricht moeten

of van Maastricht naar Sittard, noem het maar. Dus het zal voor een heleboel mensen juist wel uitmaken van pak ik de auto voor dit soort ritten met meerdere mensen, of niet, of ga ik dan met de trein, want het is wel aantrekkelijk qua prijs. Maar ik ben blij dat u wel zegt van: we gaan dat meenemen in het onderzoek. Maar ik denk dat het voor een heleboel Limburgers wel van belang is om ook naar die prijs te kijken.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter, de prijs is zeker één van de punten waar we natuurlijk met elkaar naar gaan kijken. En dat ook echt in relatie tot betaalbaarheid van het ov. Hoe balanceren we die zaken met elkaar. En daar zal ook de Staten gewoon een uitspraak over moeten doen van: hoe wil je dit organiseren en krijg je daar dan ook de middelen voor die je nodig hebt om een bepaald niveau te krijgen, een bepaalde prijs, et cetera. Dus die gaan we doen.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Hoks heeft nog een vraag.

De heer Hoks (PVV): Ja, dank u wel, voorzitter. Want ik denk: ik wacht heel even de beantwoording van de Gedeputeerde af. En ja, de beantwoording is zoals de Gedeputeerde zelf zegt wel oké, want ik had vijf vragen gesteld en ik heb drie antwoorden gekregen. Dus een zesje, zoals u dat zegt. Een voldoende. Nou, de vragen die ik nog eigenlijk heb, en dat gaat vooral met betrekking tot de juridische risico's en over die vette worst die ons als Provincie is voorgehouden. Waarom krijgen wij daar nu pas reactie op en had dat niet veel eerder gekund, want daar heb ik van u nog geen reactie op gekregen? En de tweede vraag die ik nog had gaat over de extra eisen die Arriva zelf heeft gesteld. Daar hangen wij als Provincie geen consequenties op dit moment aan en dan is de vraag: kunnen wij dat niet? En is dat iets om mee te nemen naar de volgende concessie, dat we dat eventueel wel kunnen. Dus... En verder ben ik natuurlijk heel blij met uw reactie op het onderzoek met betrekking tot het inbesteden. Dus daar wacht ik dan ook graag uw antwoorden op af.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, dank u wel, voorzitter. Laat ik even met die laatste beginnen. De ambities die Arriva voor zichzelf gesteld heeft, die los van de concessies staan, daar hebben wij natuurlijk wel kennis van genomen. Daar kunnen we geen sanctie opleggen. Maar we kunnen hun er wel op aanspreken, dat doen we ook, maar daar zit dus geen sanctioneringsmogelijkheid in. Dat zijn wel punten die je misschien naar de toekomst zou kunnen meenemen in de nieuwe concessie. Dat je zegt dat als je voor jezelf nog additionele ambities aan je inschrijving toevoegt, dan ben je daar ook op afrekenbaar. Dat zou je kunnen doen. De vraag is wel of dat tot meer ambities leidt aan de kant van degene waar we de uitvraag doen, of niet. Dat is natuurlijk ook iets dat wij moeten afwegen. Maar als je daar niet op afrekenbaar bent dan zit daar ook weer een plus en een min in, dus dat blijft spannend.

De voorzitter: Mijnheer Hoks.

De heer Hoks (PVV): Om daar even op te reageren, voorzitter. Het is natuurlijk dan ook zo dat als een partij zich daarvoor aanmeldt en zegt: dit kunnen we extra regelen en een andere partij zegt, ja, dat doen wij dus niet, dan ga je toch liever met die ene partij in zee om te zeggen, in de vorm van, die gaat het wel doen. Ik vind dat we ze daar ook eigenlijk op mogen afrekenen. Maar dat is meer mijn mening, voorzitter.

De voorzitter: Dat is geen vraag.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Maar we hadden nog één vraag openstaan en dat was de vraag over ... O ja, rondom de verlenging, het proces. Wij zijn toen, zodra die vraag voor kwam te liggen en die optie op tafel kwam, gestart met onderzoeken: hoe kun je dit doen? Is er juridisch advies gevraagd? Zijn we richting de Europese Commissie gegaan? In dit huis is er echt lang gestudeerd, gezocht naar de mogelijkheden, wetende dat er een risico geformuleerd wordt. En dan kom ik toch bij de heer IJpelaar. Ja, een juridisch risico, opgeschreven door de één, daar kun je natuurlijk wel naar zoeken. Zijn er oplossingen aan de andere kant haalbaar of denkbaar? Zeker als het gaat over € 33 miljoen, dan moet je vooral lang onderzoeken of je die € 33 miljoen niet ergens kunt ophalen. Want dat is veel geld waar we allemaal graag gebruik van zouden kunnen maken om het ov beter te maken, sneller, toffer, betaalbaarder. Dat onderzoek heeft uiteindelijk ... dat kwam op een gegeven moment op een punt waarvan we zeiden van: nou, dit lijkt steeds minder haalbaar. En toen kwam er natuurlijk een ander punt waarom we dit pas later gedeeld hebben naar boven. En dat was de overname van Arriva door I Squared Capital waarmee we met z'n allen gezegd hebben, ook naar Arriva toe, we gaan dit proces ... of we gaan verlengen, uitstellen totdat we zeker weten met welke partij we in zee zijn gegaan, hoe dit precies in elkaar steekt. Daar hebben we een heel onderzoek naar gedaan van met welke nieuwe partij, niet Deutsche Bahn maar I Squared Capital, hebben we nu te maken en hoe zit het nou precies? Nou, uiteindelijk eindig je dan hier en blijkt het juridische argument nog steeds overeind. En dat is de reden waarom dat we nu definitief ervoor gekozen hebben om deze keuze te maken. We hebben ook nog een laatste keer gecheckt bij de Europese Commissie of er bijvoorbeeld niet een nieuwe reden te bedenken is waarom dat sinds de laatste adviezen die we destijds hadden ... Zijn er nog nieuwe ontwikkelingen? En eigenlijk is het antwoord van de Europese Commissie juist: nee, we worden eigenlijk nog steeds strenger. Dus de kans dat dit zou lukken wordt eigenlijk steeds minder groot, nog kleiner dan dat die al was. Ja.

De voorzitter: Nog twee vragen, de heer ... Drie vragen. En ik begin bij de heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Ja, dank u, voorzitter. Ja, het schiet me nu te binnen, nu u het zegt. Het lijkt dat die overname door I Squared Capital vooralsnog goed voor ons is afgelopen als concessieverlener. Maar is het dan sowieso niet goed als aandachtspunt voor de komende concessie om iets op te nemen, een ontbindende voorwaarde, als zoiets zich voordoet, zodat wij een bepaalde vrijheid hebben om de concessie te beëindigen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

De Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter, dat is eigenlijk datzelfde beding dat we destijds hebben opgenomen. Want wij hebben nu die overweging kunnen maken om ons terug te trekken uit de concessie. Dat was niet opportuun. Dat was natuurlijk ... dan had het ov stilgestaan. Dus dat was niet echt een lekkere situatie geworden. Maar een sterke clause van als er een andere eigenaar komt of als er een overname komt, dat ben ik geheel met u eens. Daar moeten we ons zeker tegen indekken. Misschien nog wel strakker dan we dat de vorige keer gedaan hebben. Maar dat zijn wel lessen uit het verleden die we zeker mee moeten nemen.

De voorzitter: Mevrouw Berghorst.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Ja, ik had nog een vraag gesteld over de consequenties van het niet verlengen van de concessie. Want de consequentie is natuurlijk dat we opnieuw gaan aanbesteden. De consequentie is ook dat we die € 33,8 miljoen niet kunnen terugverdienen. Maar zijn er ook nog andere consequenties? Ik zou me zo kunnen voorstellen als je als Provincie jarenlang de illusie wekt

bij een vervoerder dat je gaat verlengen, als dat dan uiteindelijk niet gebeurt, dat dat ook consequenties met zich mee kan brengen. En over dat soort consequenties zou ik nog wel even een antwoord op willen hebben: of we nog risico's lopen ten aanzien van dit besluit.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, het antwoord is nee. We hebben iedere keer heel duidelijk in alle correspondentie gezegd: we proberen te kijken, we verkennen de optie maar dat het niet lukt is teleurstellend aan onze kant. Want wij kunnen die € 33 miljoen niet terugverdienen. Het zal teleurstellend zijn voor Arriva omdat als je dit enorme contract verlengt, namelijk voor zes jaar, dan is dat enorm veel geld. Dat dat niet doorgaat, dat is teleurstelling aan beide kanten. De pogingen zijn gewaagd. Maar er zit geen consequentie in de verdere zin, behalve het humeur dat je eraan kunt overhouden als je een grote kans misloopt. Maar ja, goed, als we ook verantwoordelijk worden voor het humeur van iedereen in dit proces dan gaan we wel heel ver in de verantwoordelijkheden die we dragen.

De voorzitter: Mijnheer Hoks had nog een vraag.

De heer Hoks (PVV): Ja, mijn vraag is net gesteld door mevrouw Berghorst. Dus helaas. Dus ik had niks meer, voorzitter. Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. Dan zijn we aan het einde ... O, nee, mijnheer Ijpelaar heeft nog een concluderende ...

De heer Ijpelaar (CDA): Ja, een concluderende vraag. Of in ieder geval een afsluitende vraag. Mijnheer de voorzitter, Gedeputeerde is bijna net zo mondig als dat ik ben. En daar zit natuurlijk wel een risico aan want wij hebben hier als commissie natuurlijk ons hart gelucht, onze ziel en zaligheid gedeeld in een sonderende ronde. Maar mij rest de vraag nu, ik krijg ook niet echt duidelijke antwoorden van: waar gaat de Gedeputeerde hier nou mee weg? En wat is nu eigenlijk het gevolg ... het vervolg ... Wat neemt de Gedeputeerde nou mee in dit vervolg? Want u stelt een aantal vragen aan ons. We hebben daar keurig antwoord op gegeven. Maar ik zou het netjes vinden als de Gedeputeerde ook een brief aan de commissie zou schrijven, over hoe ziet u nu het vervolg van dit proces, wat neemt u mee in de werkgroep, wat neemt u überhaupt mee als onderwerp, wat heeft u nu gehoord van ons? Nou ja, kunt u dat toezeggen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter, **dat kan ik zeker toezeggen.** Want dat past in de lijn met dat we een verdieping op het proces met u gaan delen. Zodat wij die gedetailleerde planning, zeg maar in de aanloop naar de nota van uitgangspunten naar het programma van eisen, met u, dat we dat in de detailvorm met u gaan delen. Want dat is natuurlijk sowieso noodzakelijk. En daarin dus ook die inhoudelijke punten die we met elkaar nog te bespreken hebben. Dus die exercitie die we met elkaar nog te doen hebben. Ook de plek en de rol van de ov-werkgroep daarbinnen. En ik denk ook een opsomming van de punten die hier zijn aangedragen of aangehaald. En die dan ook nog waarschijnlijk in deelsessies hun plek krijgen, inclusief het proces waarin de externe partijen, die hier natuurlijk vandaag niet aanwezig zijn, ook in betrokken worden. Dus een eventuele ov-top, of een dergelijk punt, zal ook al in die planning worden meegenomen. **Daarmee krijgt u een compleet overzicht van het proces van de betrokkenheid van derden en van de punten die hier besproken zijn. En dat krijgt u binnen drie maanden, twee maanden zelfs.** Sorry.

De voorzitter: Dan zijn we aan het einde van deze sonderende sessie. Dan heb ik nog een waslijst aan toezeggingen.

De Gedeputeerde zegt toe Provinciale Staten intensief te betrekken bij het proces rondom de aanbesteding van de nieuwe concessie. Zegt toe een ov-top te organiseren als onderdeel van het aanbestedingsproces rondom de nieuwe concessie waarbij een breed scala aan stakeholders wordt uitgenodigd. Zoals reizigers, gemeenten, scholen, ziekenhuizen, et cetera en u. Gedeputeerde zegt toe met Arriva het gesprek aan te gaan over de aanbeveling komende uit het G-debat en over de uitkomst van dit gesprek in Q3 te informeren.

Gedeputeerde zegt toe intensief met de euregionale partners het gesprek te voeren over toekomstige ov-concessies.

Gedeputeerde zegt toe...

Gedeputeerde Kuntzelaers: Mag ik die combineren met betrekken van alle stakeholders? Die Euregio ... Dat onder die 'et cetera' die u daarnet noemde dat u daar euregionale partners daarbij doet.

De voorzitter: Even kijken, dan hebben we, **Gedeputeerde zegt toe Provinciale Staten te informeren over de voortgang en waar van toepassing aanpassingen van de HRN-concessie en de implicaties hiervan voor Limburg.**

Gedeputeerde zegt toe een mededeling portefeuillehouder naar Provinciale Staten te sturen naar aanleiding van de sonderende sessie rondom de nieuwe concessie waarin we een reflectie geven over hetgeen gezegd, ingaan op proces naar de toekomst toe en de rollen en verantwoordelijkheden van PS, GS in dit proces.

En Gedeputeerde zegt toe een mededeling portefeuillehouder eind Q26 naar Provinciale Staten te sturen naar aanleiding van de sonderende sessie rondom de nieuwe concessie, waarin we reflectie geven op hetgeen wat is gezegd. Ingaan op het proces naar de toekomst toe en de rollen en verantwoordelijkheden van GS en PS.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Iets zegt mij dat die twee laatste eigenlijk dezelfde toezegging zijn. En ik denk ook dat heel veel in die ene brief opgelost gaat worden dus dat gaat goedkomen. Het punt over die HRN-concessie ... ik hoop dat ik daarbij mag zeggen dat ik dat af mag doen in de ov-werkgroep, want dat lijkt me echt een thema dat we niet te voet en te na kunnen doen, maar dat dat gewoon via de ov-werkgroep kan.

T9795 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe Provinciale Staten via de Werkgroep OV intensief te betrekken bij het proces rondom de aanbesteding van de nieuwe concessie.

T9796 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe in 2026 een OV-top te organiseren als onderdeel van het aanbestedingsproces rondom de nieuwe concessie, waarbij een breed scala aan (Euregionale) stakeholders worden uitgenodigd, zoals reizigers, gemeenten, scholen, ziekenhuizen, etc.

T9797 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe met Arriva het gesprek aan te gaan over de aanbevelingen komend uit het G-debat en over de uitkomsten van dit gesprek de Staten in Q3 2026 te informeren.

T9798 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe eind Q1 2026 een mededeling portefeuillehouder naar Provinciale Staten te sturen naar aanleiding van de behandeling sonderend stuk rondom de nieuwe OV-concessie, waarin GS reflecteert op de aangedragen aandachtspunten en PS informeren over proces naar de toekomst toe, en de rollen en verantwoordelijkheden van PS/GS in dit proces.

T9799 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe het businessplan inclusief kosten (waar sprake is van kosten vertrouwelijk) van de Rensdael Groep over de ontwikkeling in Venray met Provinciale Staten in Q1 2026 te delen.

10.2.1 Rondvraag

10.2.2 Mondelinge mededelingen portefeuillehouder

10.2.3 Actualiteiten IPO

De voorzitter: Goed. Dan dank ik eenieder. En dan gaan wij afsluiten. Voor de agendapunten 10.2.1, 2 en 3 zijn geen punten gekomen.

11 Sluiting

De voorzitter: Ik bedank eenieder voor de inbreng. Het vervolg van de ESA-vergadering start over tien minuten zodat we even kunnen ruilen en de vergadering wordt gesloten om 15.24 uur. Dank u wel.

(De vergadering eindigde om 15.24 uur)

Vastgesteld in de vergadering van 06-03-2026,

De commissiegriffier,

De voorzitter,

Van Birgelen-Droog

Depondt-Olivers/Goossen